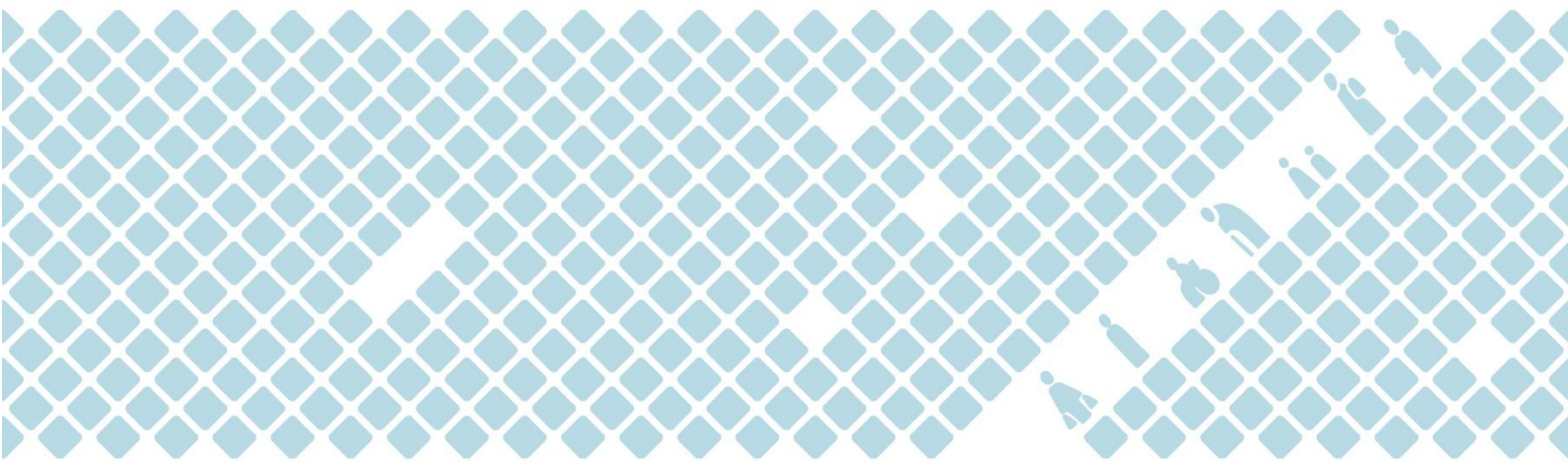

УРБАНИ КОРИДОРИ ПРИСТУПАЧНОСТИ

ПИЛОТ СТУДИЈА КОНЦЕПТУАЛНОГ ПРИСТУПА ДЕФИНИСАЊУ И РЕАЛИЗАЦИЈИ У КОНТЕКСТУ СРБИЈЕ

„УРБАНИ КОРИДОРИ ПРИСТУПАЧНОСТИ“
_ПИЛОТ СТУДИЈА КОНЦЕПТУАЛНОГ ПРИСТУПА У КОНТЕКСТУ СРБИЈЕ

Београд, јуни 2019. године

Аутори

Универзитет у Београду – Архитектонски факултет:

др Ксенија Лаловић, ванредни професор, дипл.инж.арх.

др Ратка Чолић, доцент, дипл.инж.арх.

др Владимир Михајлов, ванредни професор, дипл.инж.арх.

Филип Петровић, асистент, маст.инж.арх.

Јована Бугарски, асистент, маст.инж.арх.

Александра Ђорђевић, асистент, маст.инж.арх., маст. инж. урб. и рег. разв.

др Иван Симић, доцент, маст.инж.арх.

Удружење „LIMITLESS“:

Јован Јовановић, спец. прој. менаџ.

Милан Дрљача, маст.инж. организ.наук.

Маријана Кузмановић дипл. екон.

Истраживачи

Студенти Универзитета у Београду – Архитектонски факултет:

Кенић Тамара, Митић Бранко, Бијелић Вања, Мијатовић Ружица, Петровић Јана, Милановић Марија, Самојлов Ана, Огњанов Александра, Вујотић Милена, Тирнанић Никола, Џолић Марија, Матковић Кристина, Младеновић Игор, Ковачевић Катарина, Грујичић Ђорђе, Васиљевић Видо, Тодоровић Никола, Каналић Мирела, Митровић Милица, Неђић Младен, Митић Тијана, Мачкић Тијана, Шабановић Ана, Радосављевић Аница, Петровић Јована, Јоксимовић Мила, Ћосовић Јована, Криваћевић Теодора, Паунић Татјана, Радовић Милица, Бошковић Јелена, Додић Ана, Матић Наташа, Милошевић Сташа, Младеновић Миља, Сарић Ђорђе, Стојиљковић Стефан, Анђелић Јелена, Балтић Тијана, Бојановић Милица, Ђокић Милош, Ерак Борис, Јовановић Христина, Јоловић Катарина, Крзнарић Лука, Милосављевић Душанка, Николић Соња, Пешић Теодора, Радовић Саша, Радојевић Марија, Ристановић Драгомир, Срећковић Милица, Товиловић Тања, Токовић Лејла, Ћатић Антоније, Ђурувија Марта, Холасек Јелена, Џинић Александра, Мирковић Урош, Мандић Ивана, Вићентијевић Вања, Костић Ана, Ђурђевић Марко, Пјевић Ивана, Грубјешић Ања, Табајица Марко, Галетин Милен, Константиновић Вања, Марковић Лазар, Бурда Марко, Бенић Ксенија, Видић Алаксандар, Вујић Теодора, Павловић Филип, Џенић Лазар, Сикимић Владимир, Вучковић Бојан, Крћа Анђела, Бољанац Кристина, Реџовић Лука, Ристић Маја, Селаковић Андреј, Тил Александра, Шабановић Ана, Сарић Деспот, Шестовић Итана, Петровић Марко, Карталовић Момчило, Самојлов Ана, Миленковић Милан, Томашевић Милица, Ђукић Милена, Станојевић Валентина, Томић Ана, Георгијевић Марина, Зороњић Ема, Михаиловић Стефан, Станисављевић Александра, Тасевска Катарина, Старчевић Јана.

Пилот студија је израђена под покровитељством Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања – сектор за заштиту особа са инвалидитетом у оквиру пројекта: „Развој стратегије унапређења урбанистичко-архитектонског окружења, дизајн за све у Републици Србији " реф. бр. 120/18 СК.

Рецензенти

др Ана Никезић, дипл. инж. арх., продекан за наставу и науку, ванредни професор, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет

др Александра Ступар, дипл. инж. арх., руководилац департмана за урбанизам, ванредни професор, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет

Издавач

Удружење „LIMITLESS "

Светозара Ћоровића 16/32, Београд

ISBN 978-86-900483-1-1

CIP 711.4:364-056.26

7.05-027.243

Тираж 300

РЕЧ РЕЦЕНЗЕНАТА

„Студија на веома илустративни начин рефлектује свремене приступе академском образовању архитеката и урбаниста који се за професионалне изазове припремају кроз практично орјенисане задатке вођене научно заснованим методама истраживања и кроз сарадњу са свим релевантим субјектима друштва. На овај начин постижу се вишеструки иновативни резултати и стимулише развој друштва уопште. У овом конкретном истраживању понуђено је више практичних иновација од значаја за унапређење управљања и планирања урбаним развојем у циљу побољшања физичке приступачаности. Истовремено отворени су и нови правци даљих истраживања и усмеравања друштвених напора ка иновацијама у области урбанистичке, архитектонске и технолошке атрикулације простора. Овако успостављени друштвено одржворни едукативно-истраживачки процеси неспорно доприносе не само бољој професионалној припремљености будућих стручњака, већ и унапређењу друштвене кохезије и синергије деловања у развоју градова Србије.“

др Ана Никезић, продекан за наставу и науку, ванредни професор, дипл. инж. арх.

„Савремени урбани феномени са којима се суочавају градови широм света изнова покрећу питања функционалности и просторне организације развијених урбаних структура. Растући демографски урбани трендови концентрисања и старења становништва у контексту климатских промена, усмеравају фокус на центре градова и приступачност јавним наменама и сервисима. Ова, на изглед сасвим једноставна питања, у савременим условима живота представљају есенцијални предуслов постизања друштвене инклузивности и, у крајњем исходу - одрживости градова. Неопходне урбане трансформације постојећих градова подразумевају координисано и заједничко деловање свих друштвених субјеката и рационализацију потрошње ресурса у овим акцијама. Стратешки интегрални приступ акционом деловању, презентован у овој студији, представља значајан допринос друштвеном дискурсу у проналажењу ефективних одрживих друштвених и економских модела управљања урбаним развојем...“

*Ванредни професор др Александра Ступар, дипл. инж. арх.
Руководилац Департамента за урбанизам*

Нацртом Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период до 2020. препозната је неопходност да се решавању проблема приступачности приступи на систематизован и целовит начин уз синергију тренутних капацитета свих релевантних друштвених чиниоца. Сматра се да само плански и свеобухватни приступ отклањању физичких баријера може дати приметне резултате. У складу са мерама и активностима које су дефинисане нацртом новог Акционог плана за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период до 2020, неопходно је активирати све институције и организације које могу довести до унапређења положаја особа са инвалидитетом у погледу приступачности физичког окружења у градовима Србије. У сусрет новој Стратегији унапређења положаја особа са инвалидитетом до 2020. године удружење „LIMITLESS“, као социјално оријентисано, усмерено на подршку социјалног развоја угрожених категорија становника, које окупља велики број стручњака из различитих научних области који волонтерским ангажовањем доприносе раду, иницирао је серију пројеката који би требало да пружи иновативна и проактивна решења за решавање проблема физичке приступачности у урбаним срединама на територији Србије. Под покровитељством Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Републике Србије, удружење „LIMITLESS“ из Београда у сарадњи са Универзитетом у Београду – Архитектонским факултетом, приступило је реализацији научно заснованих истраживања кроз пројекте „Стручна подршка развоја концепта Дизајн за све“. Први иницијални пројекат релизован у 2017-2018. години, а резултати овог истраживања објављени су у оквиру „Пилот студије оперативних могућности унапређења приступачности физичког окружења у Србији“. Овом студијом наглашено је да концепт приступачности „Дизајн за све“ захтева интегрално сагледавање свих слабости и снага у посматраном друштвеном и физичком окружењу, како би се кроз мултисекторску сарадњу свих заинтересованих актера могле идентификовати могућности за проактивно и иновативно деловање. Осим неопходности успостављања оперативних механизма за континуално прикупљање и лако читљиво јавно публиковање евиденције свих критичних тачака које угрожавају безбедно и функционално

кретање особа са инвалидитетом и других осетљивих категорија становника, потребно је стварање адекватног друштвеног механизма комуникације и сарадње свих актера који могу допринети унапређењу квалитета живота особа са отежаним кретањем, као и система за подршку доношењу и спровођењу стратешких одлука у домену урбане обнове усмерене ка унапређењу физичке приступачности у насељима Србије. У оквиру прве фазе истраживања констатовано је да је у третману приступачности насеља Србије неопходан стратешки приступ, заснован на колаборативном моделу планирања и стратешког приступа урбаном дизајну, уз активно укључење свих актера и кључних доносиоца одлука. Имплементација овог задатка подразумева чврство партнерство јавног, приватног и цивилног сектора. Додатно, захтева иновативни приступ и коришћење свих потенцијала који пружа технолошки прогрес и развој савремених паметних решења и инструмента који помажу лакше и ефикасно вођење овог сложеног друштвеног процеса. У том смилу, Стратегијом одрживог развоја Европске уније препоручује се „quadruple helix model“ друштвене организације, који подразумева равноправно укључење у наведено партнерство академије као друштвеног субјекта који је носилац научно-истраживачког деловања и најпотентнији у домену иновација.

У овој другој фази пројекта, који је реализован у току школске 2018 - 2019. године кроз овакво партнерство приступило се истраживању и преиспитивању модела управљања урбаним развојем у Србији, у циљу идентификације могућности за оперативну уградњу принципа универзалног дизајна у све нивое урбанистичког планирања и пројектовања. Кроз фокусиран и колаборативни процес који је укључио представнике свих релевантних институција истраживачки процес усмерен је ка идентификовању кључних друштвених питања и недостајућих капацитета (људски ресурси, организациони, технолошки, итд.) за ефективно спровођење постојећих установљених политика и стандарда. Сврха овог истраживања била је иновативни приступ конципирању програма за подизање и активацију друштвених капацитета у домену унапређење физичке приступачности. У том смислу, приступило се дубљем и свеобухватнијем сагледавању тренутног стања приступачности физичког окружења у градовима Србије, али и разматрању могућности за формирање обједињене информационе платформе за просторну анализу и подршку одлучивању у процесима урбане обнове

и редизајна простора. Истраживања су спроведена кроз укупно четири предмета на различитим нивоима академског образовања, као и у оквиру стручне студентске праксе. Резултати ових процеса приказани су у оквиру ове студије у оквиру тематских поглавља везани за истраживања у оквиру појединачних предмета, али која су конципирана синергетски тако да омогућавају извођење адекватних општих закључака и препорука. Општи истраживачки оквир чине спроведене студије случаја добрих пракси градови Европске уније који су учествовали и награђени у оквиру европских програма унапређења приступачности - EU Access Awards. Збирка студија случаја даје значајан свеобухватан преглед политика, стратешких пројеката и акција које европски градови предизимају у циљу унапређења приступачности. Потом, полазећи од исказаних потреба особа са инвалидитетом, којима треба омогућити да од места становања неометано стигну до свих битних друштвених садржаја насељског центра (школе, поште, лекара, продавнице и сл.), разматране су могућности дефинисања интегралних стратешких пројеката насељских коридора приступачности коридорима. На примеру три карактеристичне локације насељских центара Новог Београда конципирани су интегрални стратешки пројекти који би омогућили системско решавање проблема на локалном нивоу, водечи рачуна о великом броју корисника и широком опсегу друштвеног деловања. Разматрани су такође и елементи урбаног дизајна за приступачност, са циљем критичког и практичног преиспитивања спектра могућих просторних решења које дефинише Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом. Паралелно са овим активностима, настављен је рад на унапређењу информационе основе за подршку одлучивању у урбаној обнови јавних простора и њиховом унапређењу приступачности и примене принципа универзалног дизајна. Тако је за потребе мапирања степена приступачности локација објеката јавне намене у оквиру ГИС лабораторије Архитектонског факултета развијена методологија за прикупљање и анализу података у складу са важећом регулативом. Ова методологија послужила је као основ за развијање и бесплатне е-платформе, која ће у будућности бити јавно дотупна и на располагању свим корисницима и локалним самоуправама у Србији. Прикупљање података за укупно 32 града широм Србије организовано је уз помоћ ове апликације, а у оквиру стручне праксе студената Архитектонског факултета. Овако прикупљена информациона база може представљати валидан и вредан основ за

формулисање будућих локалних политика урбане обнове и унапређења приступачности. Област друштвено - социјалног развоја обавезује све структуре друштва да узму активно учешће у решавању проблема приступачности. Кроз заједничко деловање академије и удружења „LIMITLESS“ значајно се допринело подизању свести о постојању проблема и активном решавању питања неприступачних места, где је укупно 100 будућих архитеката и урбаниста имало посебан програм едукације везан за теме универзалног дизајна, чиме су створени значајни капацитети за будуће професионално деловање. Поље друштвено - социјалног развоја обавезује све нивое друштва да узму учешће у решавању овог проблема, представнике власти, невладиног сектора, привреднике, људе из струке и све друге чиниоце у друштвеном животу. Јавне презентације и дискусије резултата ових истраживања отварају нове могућности друштвених трансформација у унапређењу квалитета живота особа са инвалидитетом и свих грађана са ограниченим физичким способностима у кретању.

Ауторски тим

1	Истраживање добрих пракси унапређења урбане приступачности на примеру студија случаја европских градова.....	11
1.1	Контекст и оквир истраживања	12
1.2	Циљеви истраживања и методологија	15
1.3	Резултати истраживања	17
	Референце.....	26
2	Приступачни насељски центри - пилот интегрални стратешки пројекти унапређења приступачности на примеру Новог Београда	29
2.1	Друштвени контекст, национална стратегија урбаног развоја и мере социјалне и економске интеграције и унапређења доступности за особе са инвалидитетом	30
2.2	Предлози интегралних пројеката урбаног развоја у домену унапређења физичке приступачности на примеру Новог Београда	36
2.3	Препоруке за формулисање интегралних развојних пројеката у домену унапређења физичке приступачности у урбаним насељима Србије.....	45
	Референце.....	48
3	Урбани дизајн за приступачно суседство_ унапређење критичних тачака на коридору приступачности на примеру Новог Београда	52
3.1	Контекст и оквир истраживања на курсу	53
3.2	Анализа и процена квалитета наставе на предмету	55
3.3	Предлози урбаног дизајна за приступачно суседство_ унапређење критичних тачака на коридору приступачности на примеру Новог Београда	59

3.4	Препоруке за примену универзалног дизајна у пракси урбанистичког пројектовања у Србији	65
	Референце.....	66
4	ГИС база за подршку одлучивању у унапређењу физичке приступачности градова Србије	68
4.1	Концептуална поставака информационе подршке одлучивању у области унапређења физичке приступачности.....	69
4.2	Моделовање ГИС базе и симулациона валидација на примеру локалних центара на Новом Београду...	74
4.3	Теренска снимања стања приступачности на полигону 29 градова Србије	85
4.4	Препоруке за даља унапређења информационе подршке	93
5	Препоруке за даља истраживања.....	97
6	Прилози.....	101
A.	Књига добрих пракси унапређења урбане приступачности у европским градовима - извод.....	102
B.	Пилот интегрални стратешки пројекти унапређења приступачности на примеру централне зоне Новог Београда – преглед	216

1 Истраживање добрих пракси унапређења урбане приступачности на примеру студија случаја европских градова

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Мастер академске студије Архитектуре, Интегрисане Академске студије Архитектуре, Историја и теорија 3 – Теоријске основе одрживог развоја, 2 ЕСПБ, изборни предмет

др Ксенија Лаловић, ванредни професор, Филип Петровић, асистент

Студенти:

Кенић Тамара, Митић Бранко, Бијелић Вања, Мијатовић Ружица, Петровић Јана, Милановић Марија, Самојлов Ана, Огњанов Александра, Вујотић Милена, Тирнанић Никола, Џолић Марија, Матковић Кристина, Младеновић Игор, Ковачевић Катарина, Грујичић Ђорђе, Васиљевић Видо, Тодоровић Никола, Каналић Мирела, Митровић Милица, Недић Младен, Митић Тијана, Мачкић Тијана, Шабановић Ана, Радосављевић Аница, Петровић Јована, Јоксимовић Мила, Ћосовић Јована, Криваћевић Теодора, Паунић Татјана, Михаиловић Стефан, Радовић Милица, Бошковић Јелена

“A city that is well designed is well designed for all. Accessibility, as a collective good that benefits all, should therefore be considered a central component of good policy to achieve inclusive and sustainable urban development.” - Recommendations from a group of experts at the UNDESA-UN Habitat Forum on Disability Inclusion and Accessible Urban Development, Nairobi, 28-30 October 2015.

1.1 Контекст и оквир истраживања

Проблем отежане приступачности физичког окружења особама са инвалидитетом свакодневно представља велики изазов при кретању и коришћењу јавних објеката и јавних површина у градовима широм Србије. Сведоци смо да велики број јавних установа нема адекватну инфраструктуру која би задовољила основне стандарде у погледу физичке приступачности за особе са инвалидитетом, чиме се нарушавају основна људска права гарантована бројним међународним и националним документима (UN CRPD, 1948; ECHR, 1950; EU, 2000; UN, 2006; РС, 2006). Ограничења у кретању доводе до пораста социјалне искључености чиме се угрожава физички, психолошки и емоционални статус осетљивих група становништва. Према Светској здравственој организацији инвалидност (WHO, 2011) је свеобухватни термин који дефинише различите облике телесних, сензорних или когнитивних оштећења. Особе са инвалидитетом су лица којима је трајно, у потпуности или делимично, одузета способност вида, слуха, локомоторних функција или интелекта. Поремећаји и оштећења су последица урођених или стечених анормалија органских механизма у човековом телу. Инвалидност се негативно може одразити на комуникацију, кретање, усвајање знања, вештина и самосталност. Особама са инвалидитетом отежана је пуна друштвена партиципација, учешће је условљено модификацијом окружења које треба да обезбеди доступност свих садржаја без обзира на врсту потребе. Стога инвалидност није само здравствени проблем (WHO, 2015). То је сложен феномен, који одражава интеракцију између особина тела и социјалног окружења у којем особа са инвалидитетом живи. Превазилажење потешкоћа са којима се суочавају особе са инвалидитетом захтева интервенције које за циљ имају уклањање физичких и социјалних баријера (WHO, 2015). Проблем физичке приступачности доминантно угрожава самосталност особа са моторичким поремећајима. Кретање уз употребу

помагала узрокује низ потешкоћа које су изазване неуређеним и неприлагођеним објектима и површинама на отвореном. У том смилу овај семестрални рад се фокусира на две групе корисника: - особе са *инвалидитетом* које имају проблема при кретању. На основу статистичких података Републичког завода за статистику из 2011. Године (РЗС, 2013), у Србији је евидентирано 571.780 особа са неким видом инвалидитета, што представља 8% укупне популације. То је двоструко више становника него што живи у ширем и ужем подручју града Ниша. Србија је по броју становника са инвалидитетом у оквирима светског просека који се креће од 8 до 10% светске популације, - *особе који при кретању отежано савладавају физичке баријере* због умањених моторичних способности, а не припадају особама са инвалидитетом. Статистички подаци указују на чињеницу да у Србији живи више од 340.000 особа које имају изражене проблеме при кретању и савладавању физичког простора што је око 5% укупне популације у Србији (Марковић, 2014).

Приступачност у ширем смислу, па и уклањање физичких баријера је приоритетан део сваке конвенције (UN, 2006; UN, 2015; UNDESA, 2015), стратегије (EC, 2002; UN, 2013; PC, 2007; EC, 2001), акционог плана (CE, 2006; PC, 2013), којим се дефинишу циљеви и креирају институционални оквири за унапређење положаја особа са инвалидитетом. Интегрални, мултиструктурални приступ је незаобилазан када је у питању проблематика трајног отклањања свих видова баријера у друштву, између осталих и физичких баријера. Међународно је промовисан нови концепт универзални дизајн / односно „Дизајн за све“ који се бави развојем приступачности са циљем унапређења прилагодљивог окружења свим људима (EC, 1997; EC, 2003; UN, 2006).

Концепт универзалног дизајна / „дизајн за све“ је утемељен на становишту да се људи разликују по годинама, физичким карактеристикама, сензорним и когнитивним способностима, културолошким и демографским аспектима уз динамичне промене статуса корисника које су условљене факторима времена и догађаја. Анализа окружења коју користи овај савремени концепт заснована је на потребама мањине, насупрот уобичајене праксе да се окружење креира према просечним способностима корисника што угрожава оне који су по циљаним параметрима далеко испод просека (EC, 2003). Европски концепт приступачног окружења заснован је на критеријумима који уважавају разноликост корисника, повећавају степен безбедности, приоритетно су усмерени

на једноставно коришћење уз максималну функционалност и разумљивост, при чему се води рачуна о очувању животне средине и естетским нормама. Приоритет сваког савременог друштва усмерен је на уједначеном развоју свих људи, без обзира на различитости. „Дизајн за све“ представља добар пример социјалне праксе којим се дугорочно и свеобухватно планира будућност развоја доступног окружења свим људима. Савремене тенденције у отклањању неприступачности усмерене су у правцу одрживог развоја, слобода кретања, доступност услуга, производа и задовољење свакодневних потреба. Концепт „Дизајн за све“ усмерен је ка смањењу дискриминације, повећања инклузије, једнакости и отвара нове могућности за продор савремених технологија и начина схватања људских потреба. Овај концепт током времена се проширио и на друге животне области са истим циљем, да живот људи уопште учини једноставнијим и функционалнијим. Многи производи и услуге се прилагођавају специфичностима појединих категорија потрошача, примењују се постулати тржишне економије и друштвено одговорног пословања.

У Републици Србији, Законом о планирању и изградњи са казним одредбама којима се санкционише непоштовање прописаних стандарда у градњи (РС, 2014) Законом против дискриминације над особама са инвалидитетом (РС, 2006) и другим правним актима дате су јасне смернице које су оријентисане на развој приступачног окружења. Савремено схватање приступачности уважава све видове инвалидности независно од природе недостатака као ни година старости. Елементи приступачног окружења дефинишу приступ саобраћају, објектима, информацијама, услугама, производима и свим другим сегментима који омогућавају интегративан развој особа са инвалидитетом. Сваки човек треба да има једнак приступ окружењу у којем живи, способности су различите, правилном организацијом и управљањем приступачности омогућава се олакшан приступ за све. Нажалост у претходне две деценије свест о потребама особа са инвалидитетом није била довољно у фокусу. Сведоци смо да постоји велики број објеката старијег, али и новијег датума градње које је неопходно накнадно прилагодити. Постављањем адекватних рампи, платформи, лифтова, отклањањем физичких препрека могу се умањити потешкоће великог броја људи којима је ова врста помоћи неопходна. Међутим, уређење физичког окружења представља организационо сложен и социо-економски захтеван процес. Потпуна физичка инклузија

подразумева уређење и доступност јавних тоалета, јавног превоза, културних и спортских садржаја, комерцијалних и туристичких зона, образовних и важних државних институција, паркова, тротоара и многих других објекта.

У том смислу, приступачности кроз концепт универзалног дизајна подразумева интегрално сагледавање свих мањкавости и снага у посматраном физичком окружењу и укључење свих актера надлежних или заинтересованих за ове аспекте. Неопходан је одржив континуитет у отклањању физичких баријера и побољшања приступачности за све и стога студије је потребно *идентификовати могућности за успостављање адекватног друштвеног механизма деловања свих слојева друштва.*

1.2 Циљеви истраживања и методологија

Програм предмета имао је за циљ да прошири свест студената о развојном току нормативне и теоријске утемељености концепта урбане одрживости и одрживог развоја, и пружи основ за разумевање различитих кључних позиција односа према операционализацији концепта одрживости са посебним акцентом на питањима присутачности у урбаним насељима. Усмерени ка развоју критичке позиције и способности препознавања концептуалних приступа добрим праксама одрживости, студенти су истраживали начине имплементације концепта универзалног дизајна - Design for All у контексту Европске уније. У основи овог истраживања је нормативни концепт одрживости и више теоријских поставки различитих дисциплина неопходних за омогућавање свеобухватног интегралног критичког погледа на реалност. За потребе овог истраживања студентима су на располагање стављена документа о развојним политикама одрживости на нивоу Уједињених нација и Европске уније, као и примарни извори за истраживање добрих пракси у области примене концепта универзалног дизајна.

Рад студената у току семестра обухватао је групни и индивидуални рад на истраживању спровођења политика приступачности у одрживом урбаног развоју у градовима Европе. У току истраживања студенти су најпре

истраживали мере и акције добрих урбаних пракси којим се у европским градовима ради на унапређењу квалитета живота и инклузије особа са инвалидитетом и институционалног и регулативног контекста који то омогућава. Кроз групне презентације и дискусије налаза студенти су размењивали прикупљена знања, критички их промишљали, што је омогућило њихово свеобухватно разумевање и усвајање нових знања. Кроз компратативну анализу са добрим праксама из контекста Србије и студенти су индивидуално и групно разматрали могућности примене истражених европских пракси у друштвеном контексту Србије. Истраживачки полигон представљали су градови Европске уније, који су учествовали и награђени у оквиру европског програма унапређења приступачности - EU Access Awards, у периоду до 2011. до 2018. године (ЕС, 2019). Свака група студената (групе од 3 члана) била је задужена за истраживање једне од задатих групација од по 6 европских градова, као и једну од добрих пракси из Србије.

За потребе овог истраживања одабран је метод судије случаја. Студија случаја је најфлексибилнији модалитет истраживачког поступка, који омогућава да истраживач тражи одговор на специфично истраживачко питање и истовремено задржи холистички поглед на карактеристике контекста стварног феномена. У принципу, студија случаја представља емпиријску истрагу која се користи када : _је фокус истраживања усмерен на тражење одговора на "како" и "зашто" питања, _се истражује нови феномен у контексту стварног живота, зато што се сматра релевантним, _када границе између феномена и контекста нису јасно видљиве, _постоје више доступних извора доказа. На најједноставнијем нивоу, студија случаја пружа опис / дескрипцију једног или више феномена, али се може користити и тако да се изолује један или више изабраних социјалних фактора унутар реалног живота контекста (Rowley, 2002; Yin, 2009; Julien, 2008; Mills, 2008). Следећа листа илуструје протокол студије случаја која методолошки води истраживача у њеном систематском приказивању и читаоца у њеном разумевању (Rowley, 2002; Yin, 2009; Julien, 2008; Mills, 2008): - сврха и разлог за студију случаја_ значај феномена који се посматра, - истраживачка питања_ шта се посматра? Тема? Фокус? Истраживачко питање?, - мапирање главних чињеница_ ко?, шта?, кад?, где?, - опис случаја_ транскрипција, илустрације и белешке, одговори на истраживачко питање, навођење извора, - анализа налаза_образложење смисла у односу на постављена

истраживачка питања, - кредибилитет и могућност примене_ когнитивна ауторитативност и компатибилност са локалним контекстом, и - могућност провере и дубљег разматрања_ навођење коришћених извора. Кључна истраживачка питања која су обрађивана у току студија случаја су: 1) Како се у посматраном граду решавају питања инклузије и физичке приступачности? Које су главне теме и зашто?, 2) Који документи (политике, стратегије, планови) чине оквир за ове активности? Ко је задужен да их спроводи? Како се укључују лица са инвалидитетом или приватни сектор?, 3) Који су то конкретни резултати до сада спроведени? Илустовати конкретним примерима, 4) Да ли је могуће ове резултате остварити у контексту Србије? Прикупљени подаци су систематизовани и симплификовани како би служили другим истраживачима као путоказ за дубља разматрања феномена (Прилог 1а и 1б).

1.3 Резултати истраживања

У оквиру истраживања обрађене су студије случаја са аспекта приступачности и деловања на унапређењу приступачности на нивоу града, где је обрађено укупно 68 градова Европе, укључујући и градове у Србији (Слика 1). Кроз анализу прикупљеног материјала констатовано је да су деловања и иницијативе различите и прилагођене специфичном друштвеном контексту, укључујући од физичких интервенција у конкретном урбаном простору до унапређења постојеће регулативе у циљу повећања приступачности свим становницима града подједнако и примене концепта „Дизајн за све“. Критеријум за избор градова који су истраживани је била награда за приступачност – EU Access Awards, обзиром да су ти градови запажени од стране Европске уније као градови који су значајно допринели на пољу приступачности и као такви представљају најреферентније примере пракси. Детаљним анализама садржаја доступне литературе и података доступних на интернету о сваком од посматраних градова, као и систематизацијом резултата истраживања на једнообразни начин стечен је увид у спектар могућности деловања у области унапређења приступачности.

Слика 1. Градови добитници ЕУ награда приступачности - EU Access Awards, Извор: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1141&langId=en>

Историја и теорија 3_теоријске основе одрживог развоја
КОНЦЕПТ УНИВЕРЗАЛНОГ ДИЗАЈНА У ОКВИРУ СТУДИЈА СЛУЧАЈА ДОБРИХ ЕВРОПСКИХ ПРАКСИ

Име презиме
Број индекса
емаил

Наслов рада

Поднаслов

1. Апстракт/Увод

Апстракт/увод треба да сумира садржај рада и да садржи око 150 речи. Требало би да буде постављен у фонту Цалибри величине 9 и треба да буде поравнато са леве стране и 1.15 размакнуто. Требало би да постоје три празне линије (6 тачака) пре наслова апстракта. Овај документ је у траженом формату, па само допуните текст. Радови се достављају у MS Њорд (доц) формату.

Кључне речи

Максимум 5 које описују семинарски рад и конкретно истраживање

О граду о коме се пише, контекст у погледу приступачности.

Опис, релевантне сажете информације, и истакнуте награде и признања и остварења у погледу дизајна за све и приступачности.

Слика 3. Текстуални део студије случаја, насловна страна студије случаја

Након истражених студија случаја награђених градова, евидентно је да сваки од приступа побољшању приступачности у одређеном граду је имао онолико утицаја колико је имао јасну методолошку позадину и укљученост различитих актера у остваривању циљева. Појединачно и уско решавање специфичних проблема одређене локације у граду није донело награду градовима, а није ни довело до већих промена приступачности физичког окружења. Најчешће методе које су примењиване су унапређење јавног превоза и степена информисаности свих људи о могућности несметаног кретања за све особе. Унапређење јавног превоза се спроводило од прилагођавања постојеће инфраструктуре и возила за особе са инвалидитетом до осмишљавања нових рута и типова транспорта који би одговарали свима. У погледу информисаности, методе унапређења приступачности се крећу од јасних знакова, обележавања видним таблама и бојама, као и знаковима са брајевом азбуком, па све до развијања посебних апликација које су доступне свима и информишу грађане о могућностима, објектима и деловима града који су доступни свима.

Градови који су највише награда добили имају велику и ажурну базу података постојећих проблема, као и корисника којима је потребна помоћ при кретању (њихов број и локације у граду). Та база података им је омогућила да развијају више пројеката истовремено, краткорочних и дугорочних, који се допуњавају. Такође, деловање се у тим градовима спроводи на више нивоа, како би резултат био интегралан и потпун у свакодневном животу, и како не би остао на виртуелном нивоу.

Такође, запажено је да је туризам велики покретач идеје о дизајну за све, како би се сва знајачна места могла погледати без обзира на године или сметње у кретању.

Српски градови односно њихове студије случаја (Београд - Нови Београд, Врачар, Палилула, Крагујевац, Крушевац, Свијалнац, Нови Сад, Ниш, Чајетина, Кикинда) су показали да имамо одличне иницијативе и пројекте (Крагујевац - Искра, Крушевац - ПОУМ) који имају европски квалитет, али такође и да постоје недостаци (Врачар, Палилула, Свилајнац, Ниш, Чајетина) у виду елементарних ствари потребних за несметано кретање и живот особа са инвалидитетом (аудио и видео сигнализацију, приступ јавним објектима, континуалне пешачке стазе и несметан прилаз заједничким просторима у урбаном окружењу без помоћи трећих лица).

Свим домаћим градовима недостаје укљученост већег броја актера, како се све идеје не би сводиле само на појединце или појединачне иницијативе. Проблем који се увек јави јесте недовољно разрађена стратегија, без могућности развоја и оправданости уложених средстава кроз директан утицај на живот свих људи, а посебно на особе са инвалидитетом.

Од страних студија случаја, код нас је могуће применити све видове информатичке подршке, од апликација до средстава информисања и коришћења сервиса дигитално преко сопствених мобилних телефона (с обзиром да их сви имају и сви имају опцију прилагођавања рада у зависности од инвалидитета корисника). Такође, могуће је у самој регулативи убацити обавезу прављења неког вида „пасоша приступачности“ (као што већ постоји енергетски пасош за новоизграђене или реконструисане зграде) који би по тачно утврђеним критеријумима осигурао испуњавање свих захтева концепта „Дизајн за све“. Тај „пасош приступачности“ треба да се односи и на урбано окружење и зграде, тако да свако санирање улице или реконструкција градског ткива, било на нивоу дела улице или јавног простора допринесе већем „разреду“ приступачности. Разреде и саме критеријуми је потребно да развију заједно сви актери и сами корисници по узору на награђиване градове. Такође, све примењене регулаторне мере се морају проверавати и надограђивати редовно, путем надзорних тела, који награђивани градови имају основане само за домен приступачности.

Оно што јесте такође значајно и лако оствариво у Србији јесте промовисање приступачности и дизајна за све кроз просторе и објекте за различите аспекте животних активности, поготову спорта где смо изузетно успешни на пољу параолимпијских дисциплина, као и омогућавање приступа многобројним туристичким дестинацијама и објектима у Србији, које су тренутно недоступне за особе са инвалидитетом.

Закључак који се може извести, анализирајући издвојене студије случајева награђиваних градова јесте да, за остваривање дизајна за све у свакодневном животу и на нивоу целе државе, града и блока, неопходно је имати информатичку подршку и базу података корисника, као и могућност укључивања особа са инвалидитетом у процес одлучивања и мапирања проблема. Интервенције у градским подручјима требају бити свеобухватне и континуалне, а најбољи резултати су дале интервенције у виду коридора где се на одређеном подручју омогући

потпуна приступачност целокупном урбаном окружењу и припадајућим објектима. Појединачне интервенције су дале мало ефекта и већином су маргинализоване као луксуз или карактерисане као простори за одређену групу људи, а не као што би требало да буду схваћене, а то је као свакодневни простор коме сви могу да приступе, а не само људи без сметњи у кретању.

Табела 1. Прегледна табеле спроведених студија случаја

Студије случаја		Access City Award	година
Аустрија	Салцбург	Побољшање квалитета живота свих грађана Дигитална мапа града на више језика и прилагођавање јавног превоза особа са инвалидитетом и посебно слепо особе (TOULS систем)	2012
Мађарска	Будимпешта	Посебна похвала за транспортна мрежа и помоћна инфраструктура Потпуно приступачан метро	2015
	Капошвар	Посебна похвала за рад на побољшању приступа старијим особама и особама са инвалидитетом Унапређене јавног превоза	2016
Словенија	Љубљана	Друга награда Апликација Better Outdoors за брзу поправку проблема са приступачношћу у року од 24 сата	2018
		Трећа награда Потпуно пешачка зона центра града и бесплатно коришћење електричних возила за старије особе и особе са инвалидитетом	2015
		Транспорт у срцу инвалидских решења Награђивана тактилна стаза за слепо и слабовиде израђена у колаборацији са особама са инвалидитетом	2012
Немачка	Келн	Стварање "града за све"	2011
	Марбург	Одржавање баштине боље приступачности Директна укљученост у одлучивање и доношење регулатива и стратегија особа са инвалидитетом	2012
	Берлин	Информативна подршка Mobidat пројекат - стандардизована база података о приступачности која је увек ажурна и постоји 20 година	2013
	Дрезден	Информационе и комуникационе технологије Интерактивна мапа града - пројекат BLIS	2014
	Висбаден	Сва јавна дешавања морају бити приступачна за све	2016
	Минхен	Јавни превоз и урбано окружење потпуно приступачни	
Велика Британија	Барнслеи	Проширење опсега услуга у граду Смањен порез и бесплатни јавни транспорт за особе са инвалидитетом	2011
	Честер	Itravelsmart апликација - планирање потпуно приступачног обиласка града Честера	2017
	Белфаст	Изграђена средина и јавни простори Терапеутска башта инклузивности	2014
	Лондон	Acces Team - група за развој приступачности Лондона у којој су све запослене особе са	

		инвалидитетом	
Ирска	Даблин	Паметна употреба ИТ-а у свакодном животу - Smart city	2011
	Талат	Посебно се помиње за приступачне услуге и објекте Пројекат FixYourStreet - брзо решавање проблема приступачности у року од 48	2013
Норвешка	Осло	Потпуно инклузиван град до 2025. године	
Шведска	Малмо	планирање будућности оријентираног окружења	2011
	Стокхолм	Приручник за приступачно и инклузивно окружење е-Adept: дигитална пешачка мрежа која покрива цео Стокхолм	2013
	Гетеборг	Информатичка подршка База за остваривање приступачног друштва свих група - старијих, особа са инвалидитетом, трансродних особа и геј особа и њихових захтева	2014
	Борас	Приступачност за све Дигитални кључеви за све - посебне погодности за старије особе и особе са инвалидитетом у коришћењу сопственог стана, јавних објеката и садржаја	2015
	Скелефтеа	Посебно се помиње за посвећеност побољшању радног окружења	2017
Данска	Виборг	Специјално признање: Доступност у историјском окружењу Приступачност као покретач туризма	2018
	Копенхаген	Једнаке могућности за све - интеграција наспрот сегрегацији Тактилне улице и тротоари, акустично пројектоване јавне зграде за особе са оштећеним слухом	
Финска	Турку	Доступност чак и у лошим временским условима	2011
	Хелсинки	Развој алата за израду карата приступачности Целокупан јавни превоз је у потпуности приступачан	2015
	Васа	Посебна похвала за рад у побољшању радног окружења за старије особе и особе са инвалидитетом Предност код запошљања за особе са инвалидитетом	2016
Латвија	Јурмала	Потпуно приступачна морска обала и сви пратећи садржаји	2017
Пољска	Краков	Наставља се изазов приступачног наслеђа Унапређење јавног простора	2012
	Гдањск	Обука возача јавног превоза и таксиста за помоћ људима са инвалидитетом	2013
	Познан	Колаборација Обука свих јавних службеника у свим јавним институцијама о инклузивности и потребама особа са инвалидитетом у свакој сфери друштвеног развоја и функционисања	2014
Чешка	Праг	Midibus линије - нон стоп омогућен бесплатан превоз особама са инвалидитетом до медицинских установа	
	Оломоуц	Приступачни коридори - линијски делови града где је све приступачно за све	2012
Словачка	Братислава	Братислава без граница - приступ јавним објектима без обзира на тип инвалидитета	
Француска	Гренобл	Инвестиције у транспортну инфраструктуру - имплементација нових технологија у служби приступачности	2011
		Дугогодишњи и одржив приступ урбаном окружењу и инклузивности у свим деловима града	2012
		Мастер план приступачности од 2009. године	2014
	Лион	Јавни превоз и мобилност Пројекат Optibus - превоз особа са инвалидитетом од врата до врата	2018
	Нант	Колаборација Савет особа са инвалидитетом са сопственим државним буџетом	2013

	Париз	Мастер план приступачности из 2005. године	
	Тулуз	Трећа награда и посебна похвала за "паметни град" Побољшање живота у домовима људи са инвалидитетом	2016
Луксембург	Луксембург	ADAPТН-а саветодавно тело Потпуно приступачна бирачка места	2015
		Музеј приступачности Запослених у јавном сектору особа са инвалидитетом 5.75%	2018
Шпанија	Барселона	Пионирска урбана приступачност	2011
	Авила	Пионирска приступачност у Европи	2011
	Тераса	Посвећена уклањању физичких баријера Јавни простори и паркови потпуно приступачни	2012
	Сантандер	Посвећеност универзалној доступности Посебно административно тело за отклањање баријера у урбаном окружењу 'Urban Observers'	2012
	Билбао	Посебно се помиње за информисање, комуникацију и ИКТ	2013
	Памплона	Посебно се помиње за изграђен амбијент и јавне површине	2013
	Бургос	Јавне услуге и објекти Мрежа запошљавања особа са инвалидитетом	2014
	Малага	Саобраћај и сродна инфраструктура Имплементација аудио видео сигнализације у све видове транспорта	2014
	Арона	Посебна похвала за приступачност јавних објеката и услуга Потпуно приступачна плажа за купање - потпуно инклузиван град за туристе	2015
	Логроно	Посебна похвала за изграђена средина и јавне површине Минимални услови за уређење јавних простора	2015
	Луго	Специјално се помиње као паметан град	2017
Португал	Фуншал	Посебно се помиње за посвећеност приступачности у тешком географском контексту Карневал инклузивног друштва	2017
Италија	Милан	Промоција самосталног живота особа са инвалидитетом	2016
	Алесандрија	Посебно се помиње за посвећеност приступачности у изазивању финансијских околности	2017
Холандија	Ротердам	Инклузивна заједница Стандардизовани јавни простори и изградња пешачких стаза и улица у складу са концептом дизајн за све	2017
	Амстердам	Организација за приступачност „Clientenbelang Amsterdam” - највећи истраживачки центар те врсте	
Белгија	Брисел	Лична помоћ особама са инвалидитетом на свих 103 јавних станица воза	
Швајцарска	Цирих	Пројекат Plussport - промоција инклузивности кроз подршку спортских активности особа са инвалидитетом	

Референце

- CE. (2006). Council of Europe Action Plan to promote the rights and full participation of people with disabilities in society: improving the quality of life of people with disabilities in Europe 2006-2015. Council of Europe.
- EC. (1997). European concept for accessibility. European Commission. Преузето са <http://www.eca.lu/index.php/documents/eucan-documents/14-1996-european-concept-for-accessibility-1996/file>
- EC. (2001). A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development (Commission proposal to European Council). Helsinki: European Commission.
- EC. (2002). A Europe Union Strategy for Sustainable Development. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. European Commission.
- EC. (2003). "European Concept for Accessibility - ECA 2003. (F. ARAGALL, Ур.) Luxembourg: EuCAN. European Commission.
- ECHR. (1950). European Convention of Human Rights. Rome: Council of Europe member states.
- EC. (2000). Charter of Fundamental Rights of the European Union. European Parliament, the Council of Ministers and the European Commission. European Commission.
- Julien, H. (2008). Content Analysis. У The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods. SAGE Publications.
- Mills, M. C. (2008). Comparative Research. У The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods. SAGE Publications.
- Rowley, J. (2002). Using case studies in research. Management Research News, 25(1), pp.16-27. doi:<https://doi.org/10.1108/01409170210782990>
- UN. (2006). The Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol (A/RES/61/106). UN General Assembly. Преузето may 2018 са <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/general-assembly/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-ares61106.html>
- UN. (2013). Accessibility and Development, Mainstreaming disability in the post-2015 development agenda. DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, DIVISION FOR SOCIAL POLICY AND DEVELOPMENT. United Nations. Преузето may 2018 са <https://www.un.org/development/desa/dspd/2013/12/24/accessibility-and-development-mainstreaming-disability-in-the-post-2015-development-agenda/>

UN. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Geneva: United Nations. Преузето 2018 са <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

UN CRPD. (1948). The Universal Declaration of Human Rights. United Nations.

UNDESA. (2015). Forum on Disability Inclusion and Accessible Urban Development - Report. Nairobi, Kenya: United Nations Department of Economic and Social Affairs. Преузето September 15, 2018 са <http://www.un.org/disabilities/documents/2015/report-desaforum-disability-inclusion-Nairobi.pdf>

WHO. (2011). World report on disability 2011. World Health Organization. Преузето may 2018 са http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf

WHO. (2015). WHO global disability action plan 2014-2021. Better health for all people with disability. World Health Organization.

Yin, R. (2009). Case study research: design and methods (4th edition изд.). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

EC. (2019, May 23). Access City Awards - Winners and finalists. Преузето са Employment, Social Affairs & Inclusion: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1141>

Марковић, М. М. (2014). ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ У СРБИЈИ, Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији . Београд: Републички завод за статистику. Преузето 2018 са <http://publikacije.stat.gov.rs/G2014/Pdf/G20144013.pdf>

РЗС. (2013). Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији, Књига 8: Инвалидитет. Београд: Републички завод за статистику. Преузето мај 2018 са <http://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201318007.pdf>

РС. (2006). Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом . Београд: ("Сл. гласник РС", бр. 33/2006 и 13/2016).

РС. (2007). Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији 2007.-2015. године. Влада Републике Србије. Београд: Службени гласник РС, бр. 1/07. <https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/strategije/Strategija%20unapredjenja%20polozaja%20OSI.pdf>

РС. (2013). Акциони план за спровођење Стратегије развоја и промоције друштвено одговорног пословања у РС за период од 2012. до 2015. године. Београд: Влада Републике Србије.

РС. (2014). Закон о планирању и изградњи. Београд: ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014 и 145/2014). Преузето мај 2018 са <http://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/ZAKON%20O%20PLANIRANJU%20I%20IZGRADNJI%20PREKTEKST%202015.pdf>

2 Приступачни насељски центри - пилот интегрални стратешки пројекти унапређења приступачности на примеру Новог Београда

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Мастер академске студије Интегрални урбанизам, Интегрални пројекат 3 – Интегралне урбане стратегије, 10 ЕСПБ, обавезни предмет

др Ратка Чолић, доцент, др Ксенија Лаловић, ванредни професор, Јована Бугарски, асистент

Студенти:

Георгијевић Марина, Додић Ана, Ђукић Милена, Зороњић Ема, Матић Наташа, Миленковић Милан, Милошевић Сташа, Михаиловић Стефан, Младеновић Миља, Сарич Ђорђе, Станојевић Валентина, Стојиљковић Стефан, Томашевић Милица, Томић Ана

2.1 Друштвени контекст, национална стратегија урбаног развоја и мере социјалне и економске интеграције и унапређења доступности за особе са инвалидитетом

Током 2018.године спроведен је процес израде Стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030 године. Одлуку о изради Стратегије донела је Влада Републике Србије у јануару 2018. године, а носилац израде је Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре РС уз подршку GIZ/AMBERO пројекта и техничку помоћ Института за архитектуру и урбанизам Србије.

Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030 представља искорак у планирању урбаног развоја у Србији у контексту оријентације ка планирању у тржишним условима и европских интеграција (Радосављевић и остали, 2017; МГСИ, 2018; Труља и остали, 2018). Стратегија је средство за управљање урбаним развојем, које укључује дугорочна стратешка упоришта и низ флексибилних елемената, као подршке доносиоцима одлука о одрживом урбаном развоју. Главни задатак Стратегије чини успостављање координације над различитим секторима и дефинисање приоритета кроз усаглашавање потреба и интереса различитих актера.

Процес израде Стратегије карактерише примена: партиципативног и интегралног приступа, сагледавање просторне димензије и организација процеса којом се обезбеђује координација и сарадња (Ћолић, 2015; Чолић, 2018). Стратегија полази од тема садржаних у међународним повељама урбаног развоја које су прилагођене локалном контексту урбаног развоја у Републици Србији. То је остварено применом партиципативног приступа кроз јавни дијалог и интердисциплинарну сарадњу широког круга актера из различитих сектора, професионалних поља и нивоа управе (Mueller&Colic, 2014; Ћолић, 2015; Чолић, 2018). Сврха је да се: 1) идентификују кључни проблеми урбаног развоја и унапреди коришћење урбаног капитала; 2) дефинише стратешки оквир (за временски хоризонт до 2030-те) који садржи потребан скуп чврстих и знатан део флексибилних елемената, који

је заснован на мултидисциплинарним инструментима планирања и оријентисан ка ефикасној и ефективној имплементацији; 3) омогући отворен и флексибилан приступ темама управљања урбаним развојем у локалном контексту имајући у виду административни, правни, институционални оквир, капацитете и др; 4) омогући интердисциплинарна дискусија о пресечним темама урбаног развоја како би се превазишла ограничења секторског приступа; 5) обезбеди учешће заинтересованих актера у решавању кључних проблема и изазова, идентификацији подручја просторне интервенције и приоритизацији националних програма урбаног развоја; 6) омогући оптимално комбиновање ресурса, и израда финансијских и интердисциплинарних експертиза, као и да се 7) омогући развијање капацитета актера у процесу израде Стратегије.

Стратегија представља кохерентан скуп одлука које су проистекле из процеса сарадње различитих актера ради утврђивања стратешког оквира за усмеравање трансформативног, продуктивног, инклузивног и резилијентног дугорочног урбаног развоја. У остваривању Стратегије примењени су интегрални и координисани територијални приступ решавању кључних и ургентних проблема развоја урбаних насеља ради унапређења квалитета живота у урбаним подручјима максималним коришћењем урбаног капитала (потенцијала) и креативних ресурса, стимулисањем развоја (иновативне) урбане економије и ефикасног управљања урбаном димензијом националних политика развоја и јавних политика (МГСИ, 2018; Тркуља и остали, 2018). Општи циљ Стратегије је остварен одрживи и интегрални развој урбаних насеља, који се обезбеђује унапређењем економског, социјалног и културног развоја, квалитета уређења урбаног простора, заштите животне средине и прилагођавањем на климатске промене, побољшањем друштвеног благостања (квалитета живота, здравља становништва и безбедности), приуштивим и квалитетним становањем, очувањем и афирмацијом градитељског наслеђа и урбаног идентитета. Стратегија садржи пет стратешких праваца урбаног развоја: 1) одрживи економски развој; 2) уређење урбаних насеља; 3) друштвено благостање; 4) квалитет животне средине и 5) управљање урбаним развојем. За постизање посебних циљева установљени су пакети мера који представљају скуп активности које доприносе остваривању одрживог и интегралног урбаног развоја (Тркуља и остали, 2018).

Стратегијом предвиђене мере од значаја за социјалну, економску интеграцију и унапређење доступности за особе са инвалидитетом су следеће:

- Пословно окружење које подстиче предузетништво са акцентом на развој социјалног предузетништва и предузећа (пакет мера 1.1 Унапређење услова за локални одрживи економски и урбани развој);
- Повећање атрактивности урбаних насеља за запошљавање (посебно младих и социјално осетљивих група (пакет мера 1.1 Унапређење услова за локални одрживи економски и урбани развој);
- Уређење и очување јавних простора, на основу истраживања идентитета насеља, анкета грађана и урбанистичко - архитектонских конкурса (јавних или позивних) за оригинални урбани дизајн контекстуално примерен и приступачан за све (пакет мера 2.1: Унапређење квалитета уређености и идентитета централних урбаних зона и јавних простора);
- Унапређење приступачности и безбедности у урбаним насељима (пакет мера 2.1: Унапређење квалитета уређености и идентитета централних урбаних зона и јавних простора);
- Обезбеђење одговарајућих капацитета и нивоа услуга за кориснике (пешаци, бициклисти, мирујући саобраћај, особе са посебним потребама, возила за хитне интервенције) применом принципа интеграције саобраћајних површина и концепта потпуних улица (пакет мера 2.3: Унапређење приступачности, саобраћаја и урбане мобилности);
- Подстицање друштвене укључености и смањење ризика од сиромаштва кроз побољшан приступ и ширење мреже социјалних услуга у заједници (пакет мера 3.2: Друштвено укључивање и смањење ризика од сиромаштва у урбаним подручјима);
- Уређивање јавних површина и објеката у складу са концептом приступачности посебно за угрожене категорије становништва као што су особе са ивалдитетом, старија лица или жене са децом (пакет мера 3.2: Друштвено укључивање и смањење ризика од сиромаштва у урбаним подручјима);

- Очување јавне намене некоришћених објеката за потребе јавних служби, непрофитне активности, активности у домену друштвене инклузије (пакет мера 3.2: Друштвено укључивање и смањење ризика од сиромаштва у урбаним подручјима);
- Санација и обнова постојећих подстандардних или неуређених стамбених насеља и целина кроз њихово инфраструктурно опремање, изградњу објеката јавних намена и унапређење квалитета, приступачности и безбедности (пакет мера 3.3: Обезбеђење приуштивног и одговарајућег становања);
- Подизање свести грађана и стејкохолдера о њиховом праву укључивања у процес доношења одлука о урбаном развоју кроз информисање, консултације и активну партиципацију (пакет мера 3.4: Подизање нивоа транспарентности у процесу доношења одлука о урбаном развоју и унапређење партиципације грађана и укључивања стејкхолдера);
- Усмеравање партиципације ка јачању друштвене одговорности и балансирању јавних и приватних интереса у процесима доношења одлука (пакет мера 3.4: Подизање нивоа транспарентности у процесу доношења одлука о урбаном развоју и унапређење партиципације грађана и укључивања стејкхолдера);
- Јачање ефективних јавних услуга, партнерства и дијалога, подршка супсидијарности, јачање улоге месне заједнице, усаглашавање и координација у доношењу одлука и управљању урбаним развојем, програмима и пројектима на више нивоа (пакет мера 5.1: Унапређење институционалног оквира управљања урбаним развојем);
- Подршка развијању партнерстава и мрежа свих нивоа управе и универзитета, института, развојних и истраживачких, као и међународних организација ради унапређења квалитета рада и увођења иновација у управљању урбаним развојем (пакет мера 5.1: Унапређење институционалног оквира управљања урбаним развојем);
- Укључивање урбаних и просторних интервенција у пројектно буџетирање на националном, покрајинском и нивоу ЈЛС, унапређење система јавних набавки, ЈПП (пакет мера 5.2: Унапређење управљања јавним финансијама за одрживи и интегрални урбани развој);

- Успостављање показатеља за праћење развоја на нивоу урбаних насеља (прилагођавањем статистичког система стандардима Евростата и захтевима ове стратегије) који ће постати саставни део локалних информационих система (пакет мера 5.4: Дигитализација и увођење електронских услуга у управљање урбаним развојем);
- Координиран развој информационих система за потребе управљања територијом, урбаним развојем и грађевинским земљиштем, на националном, покрајинском и локалном нивоу (пакет мера 5.4: Дигитализација и увођење електронских услуга у управљање урбаним развојем);
- Успостављање регистара (регистри/евиденција јавне својине и јавних добара, браунфилд локација, недовољно искоришћених локација и објеката укључујући и додељене, неизграђене и „блокиране” локације; мапирање незаконите изградње и потреба за санацијом; мониторинг саобраћаја, водне инфраструктуре, управљања ризицима и др.) (пакет мера 5.4: Дигитализација и увођење електронских услуга у управљање урбаним развојем);
- Изградња капацитета, подизање стручности и подршка локалним самоуправама у процесу дигитализације, подршка институцијама у успостављању е-управе (пакет мера 5.4: Дигитализација и увођење електронских услуга у управљање урбаним развојем).

Просторна димензија за операционализацију мера за спровођење Стратегије је сагледана кроз приоритетна подручја интервенције (Čolić, 2015), која обухватају разне форме интервенције и трансформације (пре свега, физичку обнову дела урбаног насеља – централне урбане зоне, четврти, зоне, блокове, периферна подручја, комплексе, градитељске целине или улице), различите процесе и захвате који ће се остваривати паралелно са економским развојем урбаних насеља, стварањем радних места, општим социјалним прогресом (социо-просторним везама, структурама, инклузијом) и побољшањем квалитета, идентитета и ефикасности урбане средине, укључујући прилагођавање за потребе унапређења еколошке резилијентности урбаних насеља.

Стратегија укључује примену дела принципа и смерница из међународног контекста, обезбеђујући на тај начин квалитетнију подршку за интегрисање специфичности планирања урбаног развоја и коришћења урбаног

капитала у политикама, плановима и програмима на националном, покрајинском / регионалном и локалном нивоу.

Стратегија се ослања и на Међународне смернице за децентрализацију и приступ основним услугама за све (International Guidelines on Decentralization and Access to Basic Services for All). Документ садржи два дела – један се односи на децентрализацију, док се други део односи на једнак приступ основним услугама. Посебан значај овог документа је у истицању активности локалних самоуправа у спровођењу политике урбаног развоја као и у инклузивном друштву где целокупно становништво треба да има приступ основним услугама. Поред ослоња на међународне политике урбаног развоја - Нова урбана агенда Уједињених нација из 2016. године за време Хабитат III конференције УН у Киту, Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима (2007), Марсељска изјава (2008), Декларација из Толеда (2010), Територијална агенда ЕУ 2020 (2011), извештај „Градови будућности” (2011), Радни документ Комисије о резултатима консултација јавности у вези са основним карактеристикама Урбане агенде ЕУ (2015), Декларација из Риге (2015), као и Урбана агенда ЕУ - Амстердамски пакт (2016), Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије инкорпорира циљеве одрживог развоја из Агенде Уједињених нација (2015).

Циљ 11 се, као један од 17 циљева одрживог развоја, односи на градове који треба да буду одрживи, инклузивни, безбедни и резилијентни. У оквиру Циља 11 је одређено 10 подциљева, при чему се, за смернице за примену универзалног дизајна и подршку особама са инвалидитетом, издвајају следећи: (11.2) приступ сигурним, приступачним, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшање безбедности на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у рањивим ситуацијама; (11.3) унапредити урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрално и одрживо планирање и управљање људским насељима, и (11.7) омогућити универзални приступ безбедним зеленим и јавним површинама. Стратегија садржи преглед показатеља учинка за праћење њене имплементације, као и показатеље који су истовремено и показатељи SDG-11 (Sustainable Development Goal 11+ Indicators, UN-Habitat), или су им компатибилни. Посебно се издваја:

- показатељ 25. "Број неприступачних јавних површина и установа за особе са инвалидитетом (број примедби грађана упућених локалној самоуправи)", у оквиру пакета мера 3.2 стратешког правца 3) Друштвено благостање.

Национална стратегија предвиђа да се на локалном нивоу доносе локалне стратегије интегралног урбаног развоја (СИУР). Локалном стратегијом интегралног урбаног развоја утврђују се приоритетна подручја интервенције и приоритетни *интегрални пројекти урбаног развоја*. СИУР представља оквир за дефинисање стратешких, развојних пројеката са којима ЈЛС аплицирају за средства из националних, европских и међународних извора финансирања (Гаули & Чолић, 2018).

2.2 Предлози интегралних пројеката урбаног развоја у домену унапређења физичке приступачности на примеру Новог Београда

Задатак студената на предмету био је да истраживањем карактеристика територије Новог Београда и анализе политика, стратегија и концепата инклузивности и приступачности, као и карактеристика друштвеног контекста Србије и Београда, предложе *одрживе иницијалне интегралне стратешке краткорочне пројекте за унапређење квалитета јавних простора Новог Београда применом концепта универзалног дизајна*.

У сусрет новој Стратегији унапређења положаја особа са инвалидитетом до 2020. године (MRZBSP, 2018; MRZSBSP, 2018a) рад на овом предмету има за циљ истраживање начина за унапређење друштвеног амбијента у којем ће бити омогућено ефикасно и целовито отклањање недостатака које карактеришу тренутно физичко окружење у урбаним насељима у друштвеном контексту Србије. У складу са идентификованим кључним практичним проблемима у области деловања на унапређењу приступачности (MRZBSP, 2016), и сходно томе, мерама и активностима које су дефинисане у новом Акционом плану за спровођење Стратегије (MRZSBSP, 2018a) истраживање је усмерено ка проналажењу могућности и оперативно ефикасних начина да се у актуелном друштвеном контексту стимулише и убрза процес друштвеног деловања у отклањању недостатака које

карактеришу тренутно физичко окружење. Један од механизма је дефинисање иницијалних стратешких пројеката на локалном нивоу и формулисање препорука за њихову имплементацију, а које ће бити могуће реплицирати на читавој територији Републике Србије. У складу са мерама и активностима које су дефинисане нацртом новог Акционог плана за спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период до 2020. године, пројектне активности би требало усмерити ка креирању амбијента који ће ефикасно и економично омогућити имплементацију концепта универзалног дизајна и тиме Србију сврстати у Европске земље које воде одговорну социјалну политику у сфери приступачности физичког окружења.

Приступачност се у пракси често посматра као трошак у обезбеђивању и одржавању приватних предузећа-објеката и услуга, а не као неопходне инвестиције у инфраструктуру која би на крају могла побољшати и проширити могућности за све особе. Иако се ова промена у перцепцији полако мења на међународном нивоу, потребно је учинити још више напора да се приступачност прихвати као кључни развојни циљ урбане одрживости, а *поимање приступачности као глобалног јавног добра* (Samuelson, 1954) би помогао да се покрене ова промена. Погодност коју једна особа може искусити из приступачног физичког окружења и информационих и комуникационих технологија не смањује могућности других да уживају у лакоћи и флексибилној употреби доступног добра или услуге на националном, регионалном или глобалном нивоу. Стога се приступачност може идентификовати као део скупа глобалних јавних добара, а не као дефинисана корист за одређену групу (UN, 2013). Концепт приступачности као глобалног јавног добра је важан за унапређење приступа животної средини у контексту глобалног одрживог развоја, с обзиром на то да редефинише питања везана за расподелу средстава, од тога да то буду питања усклађености ка питањима инвестиција које доприносе побољшању друштвеног благостања. У третману приступачности неопходан је *стратешки приступ*, заснован на колаборативном моделу планирања и стратешког приступа урбаном дизајну, уз активно укључење свих актера и кључних стејхолдера. Он подразумева чврство партнерство јавног, приватног и цивилног сектора. Додатно, захтева иновативни приступ и коришћење свих потенцијала који пружа технолошки прогрес у смислу развоја савремених „смарт_паметних“ решења, односно инструмента који помажу лакше и ефикасно вођење овог

сложеног друштвеног процеса (ЕС, 2002). У том смислу, препоручује се „quadruple helix model“ друштвене организације, који подразумева равноправно укључење у наведено партнерство академије као друштвеног субјекта који је носилац научно-истраживачког деловања и најпотентнији у домену иновација.

Предмет обухвата научно стручни и стручно апликативни приступ истраживању сложеног урбаног контекста, поступак анализе и интерпретације појава и динамике промена, идентификацију институционалног оквира и структуре, актера развоја, њихових интереса и моћи, начина разрешавања конфликта, дефинисање могућих развојних стратегија и конкретних мера, предлог стратешких пројеката и разраду карактеристичних делова планско пројектне документације, препоруке за спровођење партиципативног процеса одлучивања и акционо планирање, предлог механизма праћења и евалуације имплементације. Методологија учења кроз апликативно истраживање обухвата студијски групни и индивидуални истраживачки рад. Посебан квалитет спровођења наведене методологије учења огледа се у процесу директне комуникације и сарадње са институцијама и организацијама које су пракси укључене и инволвиране у процес решавања проблема који се кроз истраживачки рад студената разматра (Maguna & Čolić, 2015). Обзиром да су истраживачки пројекти реализовани у оквиру споразума сарадње Архитектонског факултета и удружења „LIMITLESS“, а под покровитељством Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Републике Србије, студенти су у свом истраживачком раду више пута имали прилике да у директној комуникацији са корисницима и надлежним институцијама истражују дубину проблема физичке приступачности у насељима Србије, као и да провере своје идеје и иновативна интегрална стратешка решења. Овај процес је такође важан и са саме спољне учеснике, обзиром да се кроз комуникативну сарадњу мења и њихова позиција и разумевање позиције урбанистичке професије у домену унапређења приступачности насеља. Коначан резултат овакве методе рада доприноси не само унапређењу знања и вештина студената, веч омогућава и опште друштвено подизање свесности о оперативним могућностима деловања по питањима унапређења физичке приступачности.

ПРВИ ДЕО_ групни рад

Методологија и садржај рада

начин приказа на **плакатима**

01 Интегрално разумевање територије_ Кључне теме приступачности (Новог) Београда

увод – о чему се овде ради?:

Одрживост, иклузија, приступачност, универзални дизајн; Србија, Београд, Нови Београд ... **читање, истраживање, дискусије**

фокусирање истраживања –

у односу на уочене специфичности проблема приступачности територије Новог Београда (проблема и потенцијала просторних, друштвених, економских ...) и специфичности потреба различитих категорија корисника ... **истраживање, дискусије, интервјуи, анкете**

анализа проблема - где смо сад?

релације и приоритети, идентификација **потенцијала за развој** и квалитативну трансформацију **SWOT**

визуелни апстракт вашег рада кратко и сажето, визуелно лако читљиво представити шта је контекст задатка и задатак којим се ви бавите. Издвојите **тему везану за приступачност на коју се фокусирате**. Објасните зашто сте је одабрали, зашто је она по вама **важна за (Нови) Београд** (користити литературу и добре паксе), **а зашто је важна за кориснике...**

елаборација истраживачког проблема/теме објашњење теме у дубину. Систематизујете и прикажите налазе добијене методом анализе садржаја развојних и планских докумената (користите све што су групе радиле) и техникама анализе урбане ситуације. Кључне **налазе анализе** приказати визуелним картографских или шематским приказима са лако читљивим кратким текстовима. Аргументовати изворима. У зависности од теме анализа може обухватати и националне и ЕУ изворе, односно локалне општинске, насељске. Овај део је **аргументација/ илустрација** за проблеме/потенцијале које ћете анализирати у наставку плаката. Покажите читаоцу колико сте били свеобухватни и дубоки у анализици.

SWOT анлаиза Јасно визуелно представити налазе проблемске анализе (технике).

Проблема/претње истакните тако да припремите читаоца на кључни проблем којим ће се ваша група бавити. **Потенцијале /могућности** формулишите тако да већ припремају читаоца на разумевање визије и стратешких циљева које ћете поставити.

02 Концепт развоја_ унапређење приступачности на Новом Београду

ВИЗИЈА -где желимо да будемо?

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ, развојних програма за унапређење приступачности ... у оквиру кога ће касније бити и ваши пројекти

_визија развоја: формулишите **визију - реченицу** (у садашњем времену) која садржи све **вредности** будућег приступачлног (Новог) Београда (за 20 година на пр.). Користите претходно идентификоване могућности. Замислите какав је то град у коме је свима омогућена приступачност, који се квалитети добијају ...

интегрални стратешки циљев Покушајте да **формулишете стратешке циљеве** (1-2 не више од три!) **интегрално** а не секторске (не заборавите да стратешки циљ одсликава резултат који желимо да постигнемо за 10 година). Код сложених циљева формулишите **Програме** као буџетски подржано вишегодишње деловање ка остварењу стратешког циља. Слободно наведите више програма, иако их касније нећете разрађивати кроз пројекте. Прикажите кратко и визуелизујте кроз шеме и дијаграме, без детаљних објашњења.

03 Стратешки пројекти за младе у оквиру Стратегије опортности Београда

проналажење иницијалних пилот

пројеката као првог корака у покрећу друштвене трансформације ка постизању стратешког циља применом технике дрво проблема - дрво циљева

_апстракт иницијалних краткорочних пројеката: фокусирање на конкретан проблеме у имплементацији неког стратешког циља. Можете се везати за мултисекторски програм или више секторских програма (један пројекат који иницира више програма). За одабир пројекта користите дрво циљева. Одаберите један задатак (или СМАРТ циљ) који се реално може завршити за 1-3 године. Идентификујте кључне стејхолдере за овај пројекат. Дефинишите њихове мотиве интересе. Пронађите сличне добре праксе из Србије или света. Наведите неке од резултата које очекујете после завршетка имплементације. Смеслите промотивни назив пројекта. Све ове елементе дати кроз кратак текст и визуелне илустрације.

ДРУГИ ДЕО_индивидуални рад

04_Разрада пилот пројекта_

Свеска А4_ Пилот пројекат "Име једног од пројеката које изаберете за разраду"

Резиме пројекта_српски /енглески (1 А4 страна, видети примере)

1. Увод_контекст

(језгровити текстуални опис налаза из првог дела групног рада, користити илустрације приказане на плакату тамо где је то погодно, око 2000/500 речи, 1 А4 страна без илустрација; може бити исти за све чланове групе)

2. Опис пројекта

2.1 Матрица логике пројекта

Језгровити **текстуални опис** сврхе пројекта, општи циљ и очекивани резултати.

Дефинисање **начина имплементације и очекиваних резултата** пројекта. Методолошки приступ имплементацији и концептуална поставка структуре активности на основу налаза примене **метода и техника анализе стејхолдера**, поља сила, колаборативног сценарија, инфографика, ...

(језгровити текстуални опис, 2000/500 речи, 1 А4 страна без илустрација) **Табеларни приказ матрице логике пројекта.**

2.2 План имплементације, процена буџета пројекта и извори финансирања

Динамика имплементације гантограмским и процена вредности извођења активности у табеларном приказу. Дефинисање могућих извора финансирања.

2.3 Мониторинг и евалуација

Дефинисање метода, критеријума, индикатора квалитета пројекта, субјеката и процедура за мониторинг и самоевалуацију и екстерну контролу.

3. Референце и литература

Просторни полигон за истраживање и конципирање пројектних идеја интегралних урбаних стратегија изабране су три локације на подручју општине Нови Београд: локација Студентског града и његовог непосредног окружења, централна зона општине Нови Београд и улица Гоце Делчева.

MREŽA POSTOJEĆIH JAVNIH PROSTORA

"GRAVITACIONA POLJA" OBJEKATA JAVNE NAMENE

MAPA PREKLANJANJA SAOBRAĆAJNIH I DRUŠTVENIH ČVORIŠTA

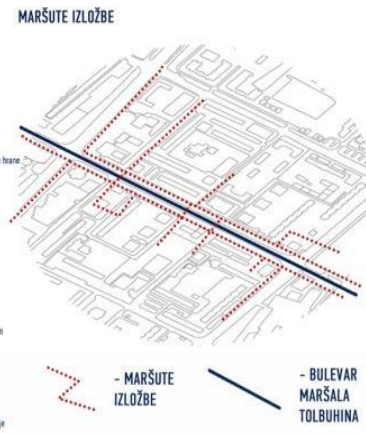
Водећи се принципима универзалног дизајна, који има за циљ обезбеђивање доступности свих садржаја без обзира на врсту потребе, интегралне урбане стратегије засноване су на идејама обезбеђивања инклузије кроз отклањање свих видова баријера у друштву, између осталих и физичких баријера. Поред предлога урбаног дизајна отворених јавних простора, који би допринели физичкој доступности, предложене стратегије дају предлоге програмских решења допринеле запошљавању и друштвеном укључивању особа са инвалидитетом кроз: развој програма социјалног предузетништва, стварање инклузивног друштва кроз повезивање различитих група грађана организацијом спортских манифестација, радионица едукативног карактера, и др. (Прилог Б.)

LOKACIJA

MESTA VELIKE KONCENTRACIJE LJUDI

MARŠUTE IZLOŽBE

MESTA SUSRETANJA

- CENTAR GRADA BEOGRADA
- OPŠTINSKI CENTRI NOVI BEOGRAD I ZEMUN
- OPŠTINSKI CENTAR II RANGA - BULEVAR MARŠALA TOLBUHINA

- MARŠUTE IZLOŽBE
- BULEVAR MARŠALA TOLBUHINA

- potencijalna mesta za izložbu idejnih rešenja
- infopult
- mesta gde se nalazi hrana i osveženje
- mesta odmora i relaksacije

INTEGRALNI URBANI PROJEKT 03 INTEGRALNE URBANE STRATEGIJE

medugeneracijski **jazz**

STUDIJA SLUČAJA MOGUĆNOSTI PRIMENE KONCEPTA UNIVERZALNOG DIZAJNA U JAVNIM GRADSKIM PROSTORIMA

Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet
 Master program INTEGRALNI URBANIZAM
 II godina, III semestar, skolske 2018/2019
 profesori:
 dr Ksenija Lalević, vanredni profesor
 dr Raluka Cotic, docent
 asst. Jasna Bogdan, in. inž. arh.
 student: Milica Tomasević 22009/2017

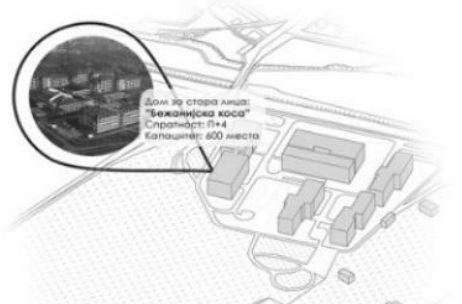
Зашто стари?

"СТАРКИ ЛУДИ СУ АКТИВНИ УЧЕСНИЦИ РАЗВОЈА ДРУШТВА."

Развиће друштва за све генерације подразумева уважавање феномена старења - као смернице постојећег, али темељитог усклађивања друштвених и привредних токова са демографским променама. Показатељ да значајча да се недовољно пажње посвећује питањима старења становништва у Србији и да појава старења - као универзална појава - све бржице утиче на све сегменте живота, као и све генерације становништва и њихову општу добробит - поробило је унапредити социјални, економски, политички и културни положај и улогу старења лица кроз унапређивање интеграције старења лица окривљавањем њиховог активног укључивања у заједницу и подстицањем развоја међугенерациских односа.

Зашто иез (jazz)?

Међугенерациски иез је настао као фраза на постојећи јаз друштва, о прито каро који у дому за старе постоји, да се повезавање генерација управо омиера кроз интерактивно дружање старијих са младима, који би на поддршку певачки, и притом допринели промовисању старијих као друштвене групе способне да активно допринесу свом личном развоју оми и представљају токови установе и све што се чува од активности за ту упржекву друштвену групу.

Дома за стара лица:
"Бежанијска коса"
 Спратност: П+4
 Капацитет: 600 места

ГЛАВНИ ЦИЉ ПРОЈЕКТА

Допринос стварању инклузивног друштва кроз међугенерациско повезивање лоцираних група на предметној локацији.

АСПЕКТИ кроз које се може посматрати остваривање главног циља пројекта:

ФИЗИЧКИ: Обезбедити физичку присућност за све дому за стара лица, кроз принципе универзалног дизајна: обезбедити и олакшаћу опремени, просторне капацитета за потребе кара, обука и едукационо - креативних програма.

СОЦИЈАЛНИ

Унапређење квалитета живота и побољшање квалитета услуга социјалне и здравствене заштите кроз поливање јавног здравља.

ЕКОНОМСКИ

Подстицање активности и волонтеризма старијих особа кроз социјално предузетничтво.

КУЛТУРНИ

Учешће старијих особа у друштвеној и културној активности, укључивање у друштвено и живот кроз снимање, фотографије, покретне курсеве децупожа и страних језика, рекреативне вежба, ита.

ЕКОЛОШКИ: Бачење урбаном рециклажом и бољашванством у расаднику испред дома.

СМИСА ПРОЈЕКТА

Сварање јачих међугенерациских веза

Летњи Јазз Фестивал

Умреживање старијих и младих лица

ИТ Винтици

Заједничко активно учешће старијих и младих лица у друштву
 Међугенерациска башта и креативна радионица

ГРАДСКИ НИВО

Секретаријат за здравство
 Секретаријат за социјалну заштиту
 Општина Нови Београд
 дома за стара лица "Бежанијска коса"
 Студентски град - "Студенка"
 Фонда за пензијско и инвалидско осигурање
 Градска организација пензионаре

ЛОКАЛНИ НИВО

Расадник "Риопл пилеги"
 Бежанијска коса
 Управници дома за старе и Студентског града

ЕВРОПСКИ НИВО

Европске асоцијације андролога пројектова услуга дигиталне неге за старије - ЕАЕ
 Европска социјална мрежа - ЕЦХ

НАЦИОНАЛНИ НИВО

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
 Министарство здравља,
 Министарство просвете и спорта (ОШ "Радва Канон", "Никола Петровић", "Марко Орешковић", "Душица Радосавић",
 Деведна гимназија "Милојко Петровић Анаст",
 Министарство културе,
 Министарство за друштвену праву и локалну самоуправу
 УГО: ТИМ за соц. укључивање

РЕЗУЛТАТИ

Креативна радионица

У оквиру креативне радионице реализовано је разне културно - уметничке активности. Радионице су превасходно намењене едукацији деце о старим занатима као што су земаљске и штећнице, латин часова језика, сликања, лезарна, чипова, да стране корисника дома. Кроз овај програм допринели се промовисању старијих лица као радно активне групе, која може да понуди деци знање и вештине у одређеним делатностима које су у настојању, на овај начин корисници се осећају сигурно, чува се њихова индивидуалност и особености, као и лично задовољство животом у старости.

ИТ Винтици

Програм обуке осмишљен је са циљем да допринесе едукацији старијих особа у домену за старе "Бежанијска коса" о употреби рачунара, интернету и ИТ технологијама. Показатељ је бити способни да сами креирају базе података и сарађује са радионицама у оквиру "Међугенерациске баште" и публицију инте. За време тридесет обуке, сваки полазник ће радити различите врсте рада и уградити их у сопствену презентацију. За допире се постављају студентски ИТТ жешки да подне есеје, ижење и на овај начин испуне један од услова на факултету - одрађивање пројекта.

Међугенерациска башта

Бољашванство: Подразумева седмично окупљање циљничке групе за потребе одржавања радионица и обука о социјалној улогу баште, воћа и поврћа. Концепт је осмишљен као школа бољашванства где стари подучавају млађе о последицама везивања за бољашванство и културу. Активности везане за овај доп се долажу коким пројекта и анга своје године у аму расаднику "Башта баште" Таша Лана малолетних школа.

студент_
 Милица Томашевић
 пројекат_
 Међугенерациски јазз

Завршна манифестација поводом затварања сезоне под називом "Међугенерациски Винтици" и "Креативна"

2.3 Препоруке за формулисање интегралних развојних пројеката у домену унапређења физичке приступачности у урбаним насељима Србије

Националну стратегију одрживог и интегралног урбаног развоја одликују контекстуализација савремених приступа и изазова, стратешка приоритизација, помак од традиционалног планирања ка управљању урбаним развојем и допринос ЕУ интеграцијама и међународним политикама урбаног развоја. Стратегија установљава општи образац за идентификовање, евалуацију и приоритизацију интегралних пројеката урбаног развоја, као и бољи приступ тржишним и јавним изворима средстава (буџетским, средствима приватног сектора, фондовима и финансијским инструментима ЕУ, међународним програмима подршке). У домену имплементације, стратегија уводи показатеље за остваривање циљева одрживог развоја. Од посебног је значаја предлог да се приоритети урбаног развоја повежу са инструментима финансирања. Из препознатих приоритетних подручја интервенције формулисани су национални програми за подршку одрживом и интегралном урбаном развоју. Идеја формулисања шест националних програма урбаног развоја отвара ново поглавље у политици урбаног развоја Републике Србије. То су: 1) браунфилд локације и индустријске и комерцијалне зоне; 2) бесправно изграђене и неуређене рубне урбане зоне; 3) угрожене урбане структуре и централна градска подручја; 4) насеља са концентрацијом социјалних проблема; 5) насеља изложена проблемима заштите животне средине и климатским променама, и 6) просторне целине са културним и градитељским наслеђем. Урбани развој захтева значајне финансијске ресурсе за реализацију пројеката. Тренутно расположиви финансијски извори јединица локалних самоуправа у Србији су довољни само за покривање мањих пројеката, а могућност развијања дугорочних инвестиционих пројеката је јако ограничена. Поред традиционалних инструмената планирања, Стратегија уводи и савремене инструменте управљања урбаним развојем, којим се обезбеђује приступ тржишним и јавним изворима средстава - буџетским, средствима приватног сектора, фондовима и финансијским инструментима ЕУ, међународним програмима подршке. Домаћи извори финансирања урбаног развоја су: фондови, агенције, пословне банке, пројекти, програми различитих министарстава, буџети општина и градова, сопствена средства носилаца активности (компаније), средства заинтересованих домаћих инвеститора и кредити инвестиционих и

комерцијалних банака. Посебно се указује на могућности коришћења средстава из следећих извора: програма и подстицајних средстава министарстава Републике Србије и њихових агенција, локалног буџета, као и кредита пословних банака које делују на територији Републике Србије. Страни извори финансирања су: фондови и програми ЕУ, кредитне линије (кредитне линије страних влада и кредитне линије међународних финансијских институција), развојни и други фондови земаља ван ЕУ, пројекти и средства заинтересованих страних инвеститора. У наредном периоду посебно треба обратити пажњу на могућности мобилисања средстава из следећих међународних фондова и програма: ИПА – инструмент за претприступну помоћ, програми ЕУ, Кохезиона политика и остали фондови ЕУ, међународни финансијски инструменти-банке (СЕБ, ЕИБ, ЕБРД, WB, KfW), билатерална и мултилатерална сарадња, и донаторски програми. Задатак за рад студентима је дефинисан у складу са актуелним истраживачким пројектима на којима наставници учествују, европским политикама урбаног развоја, новинама у планирању урбаног развоја у Србији – Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Србије до 2030. Одабир нових подручја интервенције извршен је у партнерству са представницима управе и невладиног сектора (МЗРБСП и „LIMITLESS“), а у односу на нацрт Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом до 2020. године (MRZBSP, 2018; MRZSBSP, 2018a) и текућу проблематику планирања урбаног развоја. Национална Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Србије до 2030, издваја два нова планска инструмента: 1) локална Стратегија интегралног урбаног развоја и 2) интегрални пројекат урбаног развоја. У питању су новине у пракси планирања у Србији, а значајне у процесу европских интеграција и оспособљавања за припрему и имплементацију стратегија и пројеката урбаног развоја који се финансирају из различитих фондова, укључујући националне, европске и остале међународне изворе. Са ослонцем на "нову културу учења", којом се испитује њен потенцијал за одрживу будућност и унапређење приступачности јавним просторима за све, рад студената се заснива на отвореном и партиципативном процесу, како би се имплементирали концепти, националне политике и показатељи. Кроз наставу је омогућен дијалог, интеракција и сарадња са релеватним институцијама у циљу решавања стварних проблема у пракси, што омогућава боље разумевање концепта приступачности, као и његову операционализацију, кроз предлоге решења.

Гаули, Ј, Чолић, Р. (2018). Стратегија интегралног урбаног развоја – Водич за градове и општине, AMBERO Consulting, представништво Београд, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, on behalf of the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), Belgrade. Београд, децембар, 2018. Нови Сад: Artprint Media
<http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2019/01/Guide-IUDS-SRB-II.pdf>

Милер, Х., Верман, Б., Чолић, Р., Фиртс, А., Беговић, Б., Јокајм Вирц, К., Божић, Б., Ференчак, М., Зековић, С. (2016). Управљање земљиштем у урбаним подручјима у Србији, Резултати шестогодишње српско-немачке сарадње, Могул 1: Управљање земљиштем у урбаним подручјима, AMBERO Consulting представништво Београд, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, GIZ канцеларија у Београду, Colorgrafx, Београд, Март 2016.

http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2016/05/20160524_Impact_study_SRB_P.pdf

http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2015/12/Six-Years-of-Strengthening-of-Local-Land-Management-Urban-Module_ENG.pdf

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (2018). Предлог Стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја у РС до 2030.

<http://www.mgsi.gov.rs/cir/aktuelnosti/javna-rasprava-o-predlogu-strategijeodrzhivog-i-integralnog-urbanog-razvoja-republike>

Mueller, H. & Colic, R. (2014). Sustainable and integrated urban development in Serbia. In: Urban Equity in Development – Cities for Life, Thematic Conference Proceedings, German Cooperation: Towards Sustainable Cities. Medellin, Columbia: UN-HABITAT, 1-28.
http://www.bogota.diplo.de/contentblob/4196010/Daten/4114228/Feria_Urbana_Mundial.pdf

Радосављевић, З., Чолић, Р., Милер, Х., Милић, Ђ., Тркуља, С. (2017). Полазишта за нову Националну политику одрживог и интегралног урбаног развоја у Републици Србији, у Планска и нормативна заштита простора и животне средине, X Научно-стручни скуп са међународним учешћем. Асоцијација просторних планера Србије и Универзитет у Београду-Географски факултет. Суботица –Палић, 11-13. мај 2017. године. стр:15-24.

Тркуља, С., Чолић, Р., Максин, М. (2018). Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Србије до 2030. године, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, подржано од стране Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, по налогу немачког Савезног министарства за економску сарадњу и развој (BMZ), Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији, Београд, децембар 2018. /Trkulja, S., Colic, R., Maksin, M., (2018). Sustainable and Integrated Urban Development Strategy of the Republic of Serbia until 2030, Ministry of Construction, Traffic and Infrastructure, Belgrade supported by Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, on behalf of

the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), Strengthening Municipal Land Management in Serbia, Belgrade. Belgrade, December, 2018. Novi Sad: Artprint Media.

<http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2019/01/SIUR-R-SRBIJA-2030.pdf>

<http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2019/01/Sustainable-and-Integrated-Urban-Development-Strategy-of-Serbia-2030.pdf>

Чолић, Р. (2018). "Први кораци у процесу израде Стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја у Републици Србији до 2030", Излагање на Међународном научно-стручном скупу 14. Летње школе урбанизма "Измене Закона о планирању и изградњи, Развојни коридори Србије и Југоисточне Европе, ГеоСрбија, Урбана комасација", Удружење урбаниста Србије и Републички геодетски завод, уз подршку GIZ/ AMBERO/ ICON Пројекат и Грађевинско-архитектонског факултета Бањалука, Бијељина, Република Српска, 31.мај -2 јун 2018.

Čolić, R. (2015). Integrated Urban Development Strategy as an Instrument for Supporting Urban Governance, Serbian Architectural Journal SAJ. Vol.7, No.3. 2015, pp: 317-342.

Maruna Marija, Čolić Ratka (2015) Inovativni metodološki pristup izradi master rada, ur. Beograd: Arhitektonski fakultet, pp 56-76, ISBN 978-86-7924-152-8

MRZBSP. (2016, мај). Информација о спровођењу Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији (2007. - 2015. године). Преузето са Министратсво за рад, запошљавање, борачка и социјална питања - Стратегије: <https://www.minrzs.gov.rs/strategije.html>

MRZBSP. (2018, мај). Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији до 2020. године. (з. б. Министратсво за рад, Ур.) Преузето са Јавна расправа - Унапређење положаја особа са инвалидитетом: <http://www.minrzs.gov.rs/aktuelno/javna-rasprava-unapredjenje-polozaja-osoba-sa-invaliditetom.html>

MRZSBSP. (2018а, мај). Акциони план за имплементацију Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период до 2020. године. Преузето са Министратсво за рад, запошљавање, борачка и социјална питања - Стратегије: <https://www.minrzs.gov.rs/strategije.html>

Samuelson, P. A. (1954). "The pure theory of public expenditure". The Review of Economics and Statistics, vol. 36(No. 4.), pp. 387-389. doi:10.2307/1925895

Schiffer, M. (1992). Towards A Collaborative Planning System, MIT, Environment and Planning - Planning and Design (T. Vol.19).

UN. (2013). Accessibility and Development, Mainstreaming disability in the post-2015 development agenda. DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, DIVISION FOR SOCIAL POLICY AND DEVELOPMENT. United Nations. Преузето may 2018

ca <https://www.un.org/development/desa/dspd/2013/12/24/accessibility-and-development-mainstreaming-disability-in-the-post-2015-development-agenda/>

UN. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Geneva: United Nations. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

UN. (2017). New Urban Agenda. United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III) in Quito, Ecuador, on 20 October 2016. United Nations. Преузето may 2018 ca <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

UN-HABITAT. (2007). Series: Inclusive and Sustainable Urban Development Planning. Nairobi, Kenya: United Nations Human Settlements Programme. Преузето September 18, 2018 ca Inclusive and sustainable urban planning: A guide for Municipalities

UN-HABITAT. (2008). An Asset-based Approach to Community Development and Capacity Building (T. The Human Settlements Financing Tools and Best Practices Series). Nairobi, Kenya: United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT).

3 Урбани дизајн за приступачно суседство_ унапређење критичних тачака на коридору приступачности на примеру Новог Београда

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Основне академске студије Архитектуре,
Архитектура или револуција, 2 ЕСПБ, изборни предмет

др Владимир Михајлов, ванредни професор

Студенти:

Мирковић Урош, Мандић Ивана, Вићентијевић Вања, Костић Ана, Ђурђевић Марко, Пјевић Ивана, Грубјешић
Ања, Табајица Марко, Галетин Милен, Константиновић Вања, Марковић Лазар, Бурда Марко, Бенић Ксенија,
Видић Александар, Вујић Теодора, Павловић Филип, Ценић Лазар, Сикимић Владимир, Крћа Анђела, Бољанац
Кристина, Реџовић Лука, Ристић Маја, Селаковић Андреј

Inclusive and accessible urban spaces

Извор: <https://blog.id.com.au/2015/id-news/fun-stuff/urban-spaces-for-people-with-disability/>

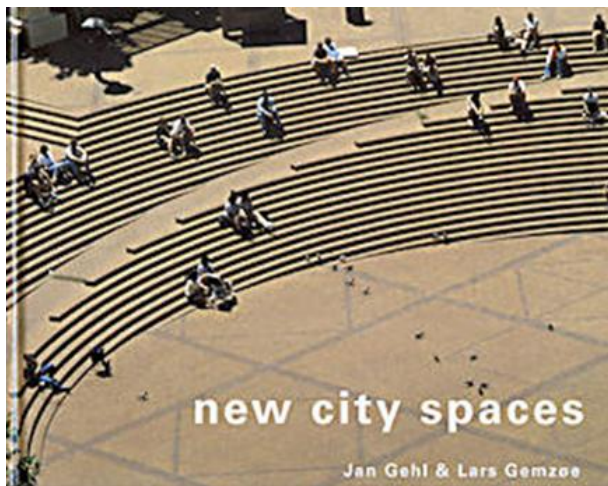

3.1 Контекст и оквир истраживања на курсу

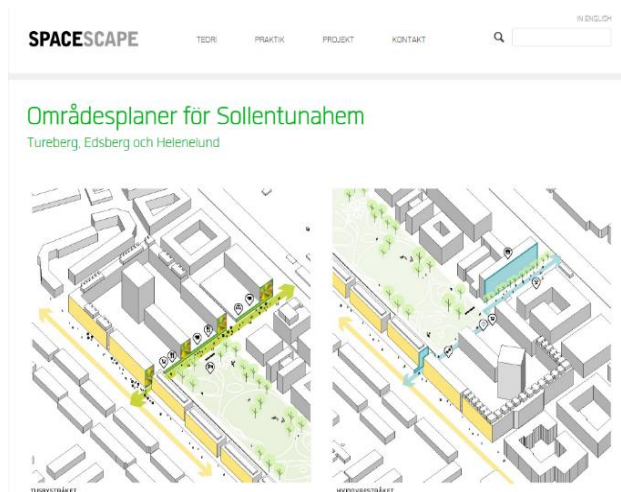
Полазећи од дилеме познатог архитекте Le Corbusiera, курс разматра идеалне и утопијске аспекте планирања и архитектуре градова, као потенцијале за развој Београда. Универзални дизајн је у том смислу концепт у развоју урбаног града који се издваја од конкуренције. Дужи животни век и рапидни развој медицине подразумевају, између осталог, да више људи живи са инвалидитетом данас и да тај број расте. Универзални дизајн ("Design for all"), једнако као и филозофија приступачности почивају на признавању, прихватању и подстицању права свих људи – на свим нивоима друштва – укључујући и особе са ограниченим способностима у кретању.

Резултат курса су урбанистичко - архитектонска дизајнерска решења која обезбеђују висок степен приступачности, заштите здравља, сигурности и удобности у граду.

Циљеви: Истраживачко – пројектним радом примењеном на дизајн и обликовање отворених пешачких и јавних простора студенти преиспитују савремене парадигме универзалног урбаног дизајна који подразумевају учешће актера и заинтересованих страна у креирању и преобликовању простора у плуралистичком друштву.

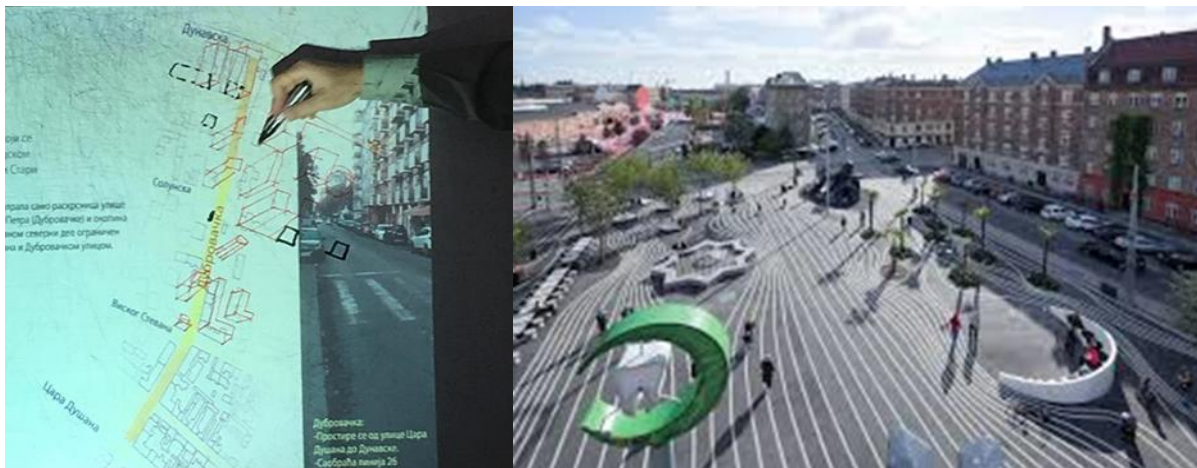

Слика 4 *New City Spaces, Strategies and Projects* by Jan Gehl, Lars Gemzøe, Richard Rogers
Извор: https://www.goodreads.com/book/show/1587791.New_City_Spaces_Strategies_and_ProjectsИзвор: *Inclusive and accessible urban spaces*

Слика 5 Дијаграми кретања пешака у градском простору. *Områdesplaner för Sollentunahem Tureberg, Edsberg och Helenelund*
Извор: <http://www.spacescape.se/project/omradesplaner-for-sollentunahem/>

Исходи: Тема апликативног задатка је да се на задатој локацији кроз урбани дизајн истраже могућности лаке приступачности и ефикасног будућег коришћења, уређења и организације јавног простора и пешачких коридора за особе са ограниченим способностима у кретању. Нови, универзални приступ подразумева другачији дизајн улица, тротоара, стајалишта градског превоза, отворених површина у стамбеним блоковима, игралишта...). Поред израде пројекта траса са универзалним дизајном у изабраним насељским центрима Београда (нова сазнања у области урбанистичког пројектовања и урбаних функција), овде се подразумева и неопходно упознавање са друштвено – хуманистичком димензијом града, јер свака замисао о бољем граду захтева и промене друштва.

Слика 6. Материјал са уводног предавања на изборном предмету Архитектура или револуција, Извор: Владимир Михајлов

Слика 7. Superkilen public park by Bjarke Ingels Group <https://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>

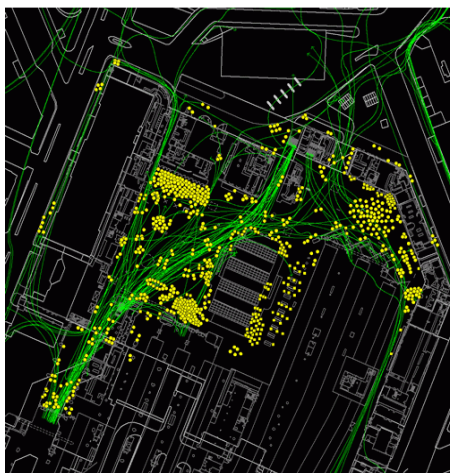
Начин оцењивања студената: Предиспитне обавезе износе максималних 60 поена, са следећом прерасподелом: 10 поена износи активност у настави, укупно 50 поена (25+25) износе два колоквијума. Испитне обавезе износе 40 поена, са следећом структуром: израда пројекта (30 поена) и презентација – усмени испит (10 поена). Број полазника на предмету: 24 студента

3.2 Анализа и процена квалитета наставе на предмету

Висок ниво квалитета постигнутих резултата у складу је са знањима и вештинама које студент добија након завршеног курса. Оне се огледају у способности студената да ефикасно и адекватно могу да савладају пројекат за друштвене групе корисника са посебним захтевима.

Остварени циљеви на предмету су следећи:

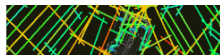
- Повезивање стечених знања и вештина у поступку урбанистичког пројектовања и увежбавање пројектовања сложених урбанистичко - архитектонских целина у реалном окружењу
- Разумевање специфичних реалних урбаних феномена и процеса њихове трансформације у посматраном социо-економском контексту
- Припрема и представљање пројекта у различитим размерама, сложеностима типологија у разноврсним контекстима, користећи различите медије и технике
- Разумевање просторних склопова и стратегија развоја градске средине, као и регулативне правне захтеве (Правилника за пројектовање елемената приступачности за маргиналне групе корисника)

Passenger Flows
Observation study of existing passenger activity, Victoria Station, London

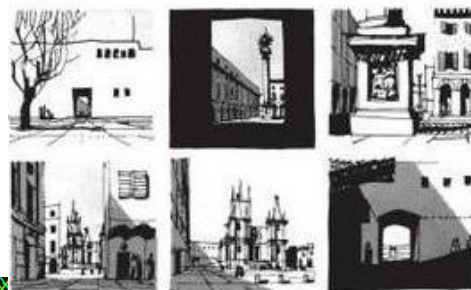
Space Syntax was an industrial sponsor and project manager in the "RaCMIT" (Refurbishment and Customer Movement Integration Tool)

establish patterns of movement at different times of the day during a weekday and weekend, both before and during the closure

Слика 8. Passengers flows in Victoria Station, London
Извор: <http://www.spacesyntax.net/victoria-station/>

THE CONCISE TOWNSCAPE

Слика 9. Мотиви за кретање пешака у граду,
аутор Гордон Кален, насловна страна
Извор: <https://www.amazon.co.uk/Concise-Townscape-Gordon-Cullen/dp/0750620188>

Метод извођења наставе и оријентисаност ка исходима учења

Настава се одвијала кроз комбинацију више облика рада, као што су интерактивна тематска предавања наставника предмета и партнера на пројекту, анализе студија случајева, дискусије везане за тему пројекта, индивидуални и групни студентски истраживачки рад кроз два колоквијума у форми презентације студентских радова током семестра, као и на усменој одбрани пројекта у првом испитном року након одржане наставе у семестру.

Усаглашеност исхода учења и очекиваних компетенција

Задатак на предмету је дефинисан у складу са актуелним истраживачким пројектима, новинама у пракси урбанистичког пројектовања, као и европским и светским трендовима у начину извођења апликативне наставе.

План реализације наставе на курсу одвијао се у две фазе, које су реализоване на колоквијумима.

На првом колоквијуму студенти су упознавали терен, и то кроз три аспекта: просторно физички, корисничко – друштвени и обликовно – дизајнерски.

1. Анализа терена кроз просторно - физички аспект подразумевала је следеће ставке:

- проверу капацитета становања (према радијусу опслужености и према густини становања)
- идентификацију броја потенцијалних особа са инвалидитетом (статистички око 9% становника)
- проверу и идентификацију пратећих садржаја (положаји ГСП стајалишта, удружења, трговина, школа, вртића, здравствених станица...)
- проверу и идентификацију могућих коридора/траса кретања и повезивања садржаја

2. Анализа терена кроз корисничко - друштвени аспект укључивала је следеће:

- утврђивање насељског центра на задатој локацији
- утврђивање места за окупљање

- анализа примера инклузивних дечијих игралишта и позиционирање у концептима – пројектним решењима (дефинисање зоне где би оно могло да се нађе)

3. Дизајнерски аспект разматрао је следеће:

- истраживање универзалног дизајна и његових елемената (дизајн траса кретања, пешачки прелази, денивелације, аутобуска стајалишта...)
- истраживање система мотива за кретање (мотиви, репери, визуре, поделе на микроамбијенте)
- разматрање концепта зеленила (површинско, линијско, тачкасто)

Предвиђена размера је 1:5000 или 1:2500

На *другом колоквијуму* студенти су давали предлоге решења за дизајн пешачке трасе, као и предлоге за превазилажење препрека, у виду детаља:

1. Дизајнерско решење – аксонометрија

Овде је у односу на насељски центар приказана примена универзалног дизајна и његових елемената (дизајн траса кретања, инклузивно дечије игралиште, пешачки прелази, денивелације, специфичан дизајн аутобуских стајалишта, паркирања возила, обавештавања корисника...). Такође је приказан систем мотива за кретање (мотиви, репери, визуре, поделе на микроамбијенте), идентификовани су проблеми - конфликти на трасама кретања (мешање пешачког и колског саобраћаја, денивелације, везе, итд). На крају, студенти су у своја решења уводили различите системе зеленила, као неизбежни и неодвојиви део концепта.

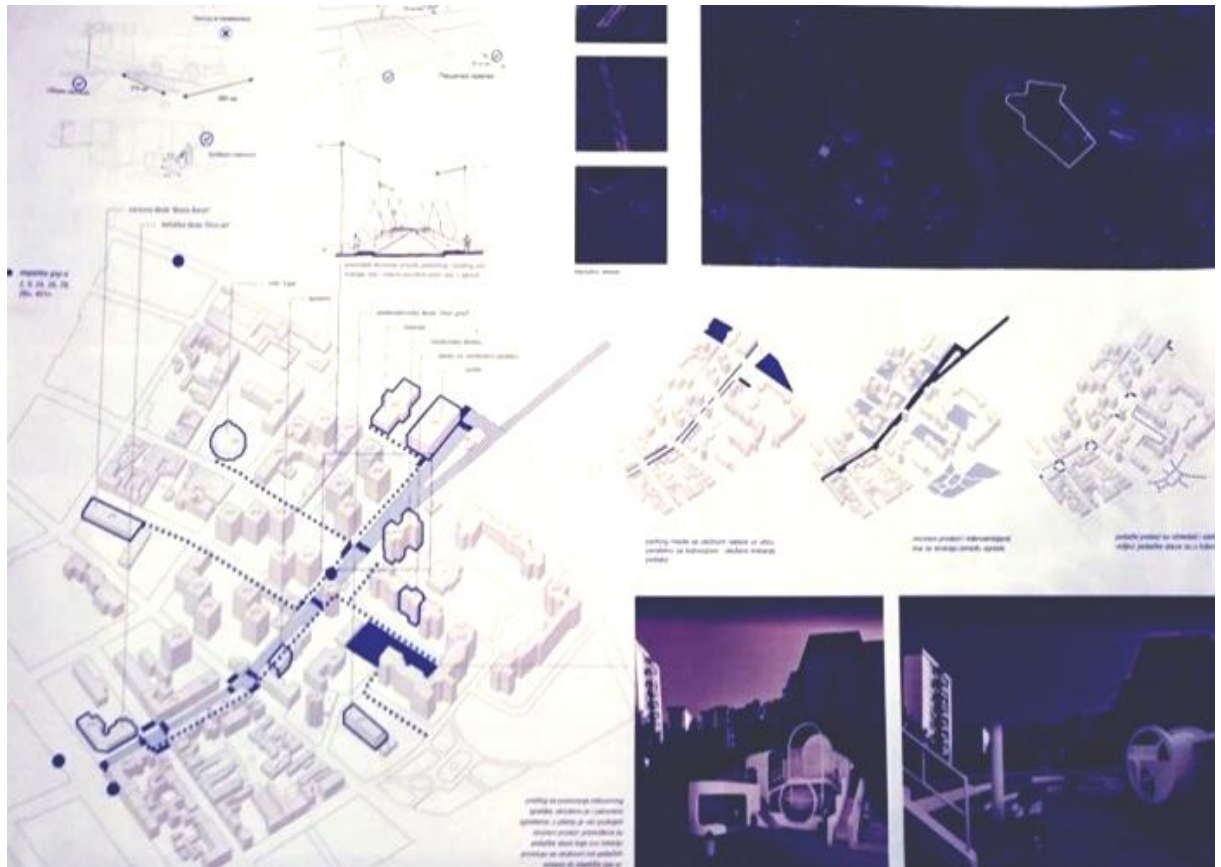
2. Разрађени дизајн трасе

Садржи разраду сегмената решења, детаље, подизне платформе тамо где су потребне, рампе, тактилно попљочавање за слепе, инклузивно дечије игралиште, интерактивна аутобуска стајалишта, микроамбијенте за окупљање, урбани екстеријер, зеленило и др.

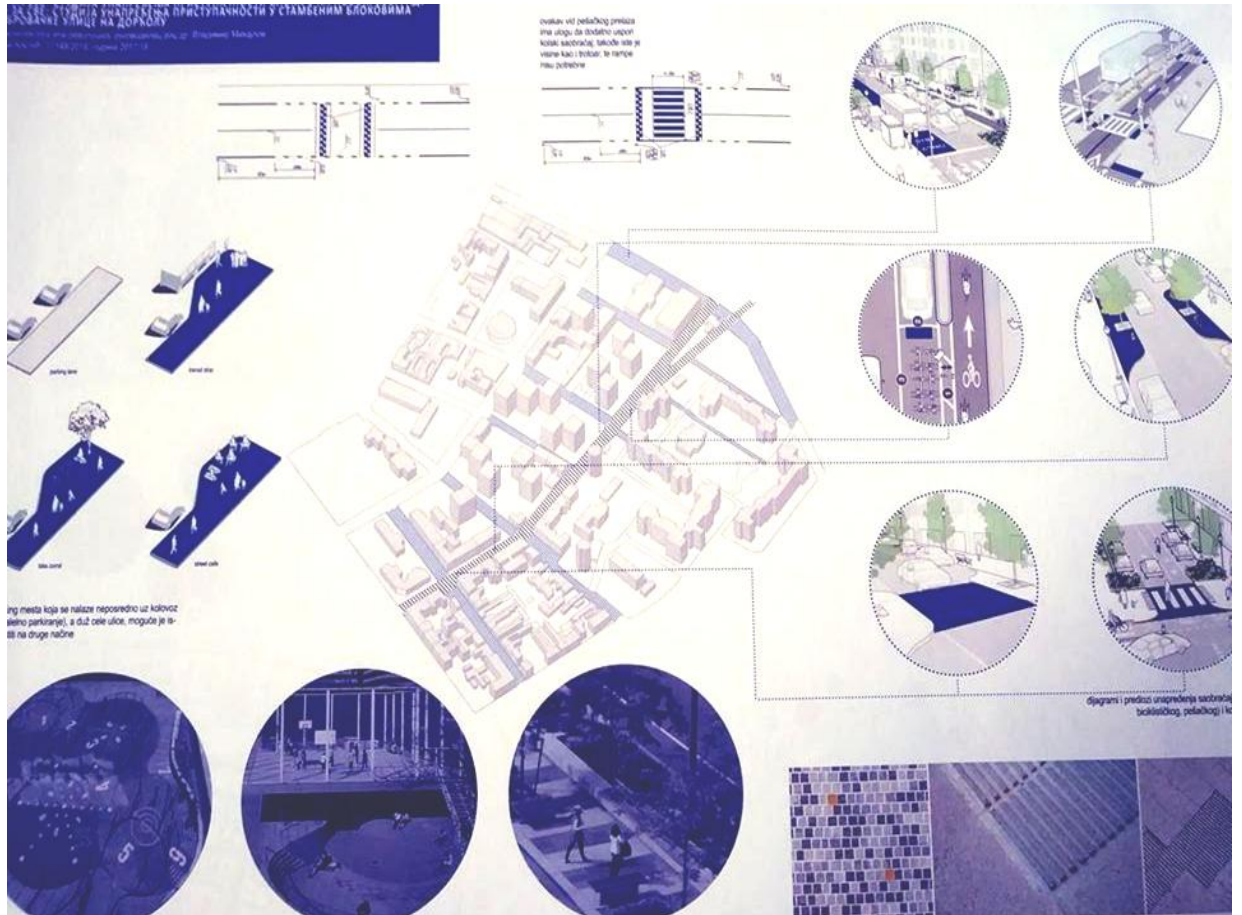
Предвиђена размера за прилоге је 1: 500 или 1:200, 1:50

3.3 Предлози урбаног дизајна за приступачно суседство_ унапређење критичних тачака на коридору приступачности на примеру Новог Београда

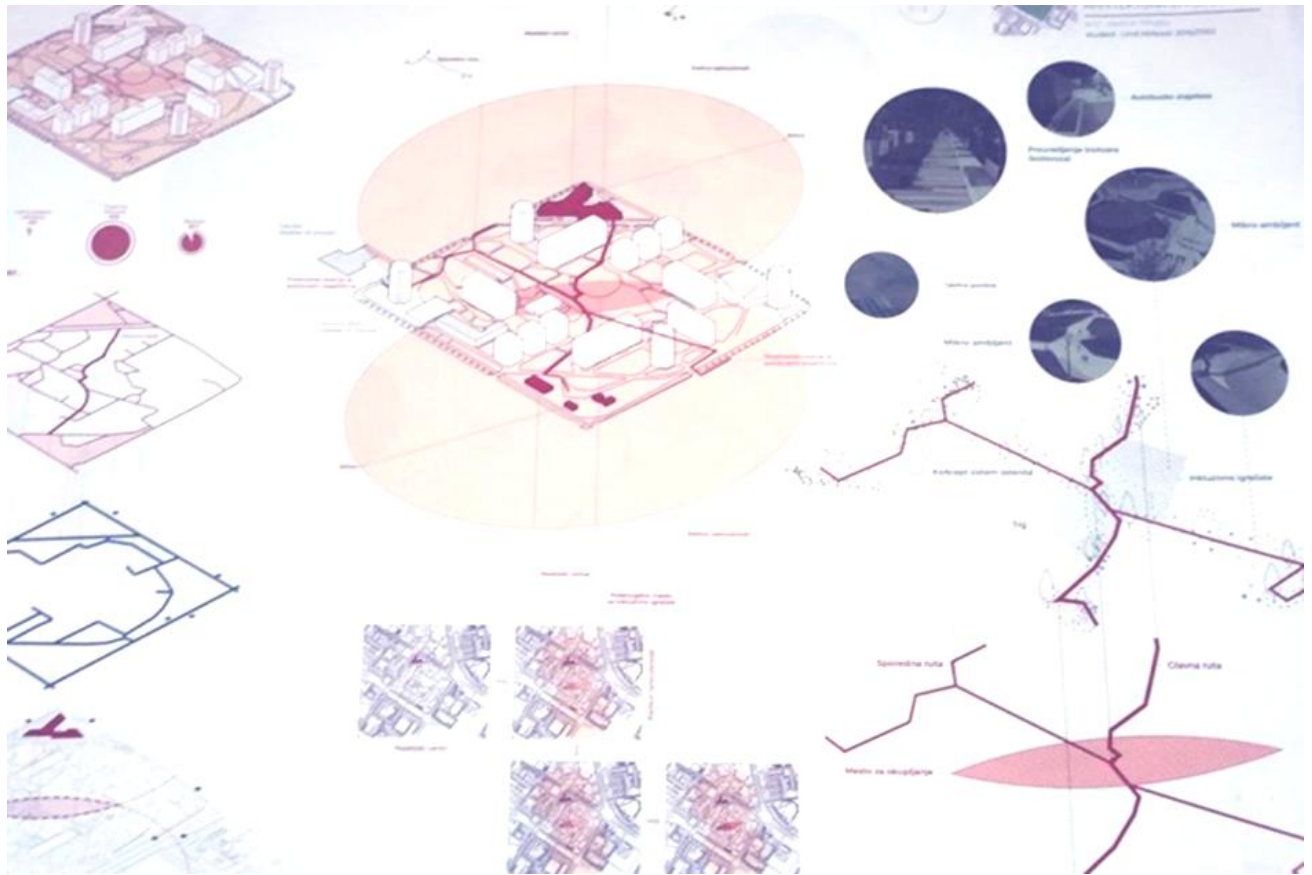
студент Ана Костић

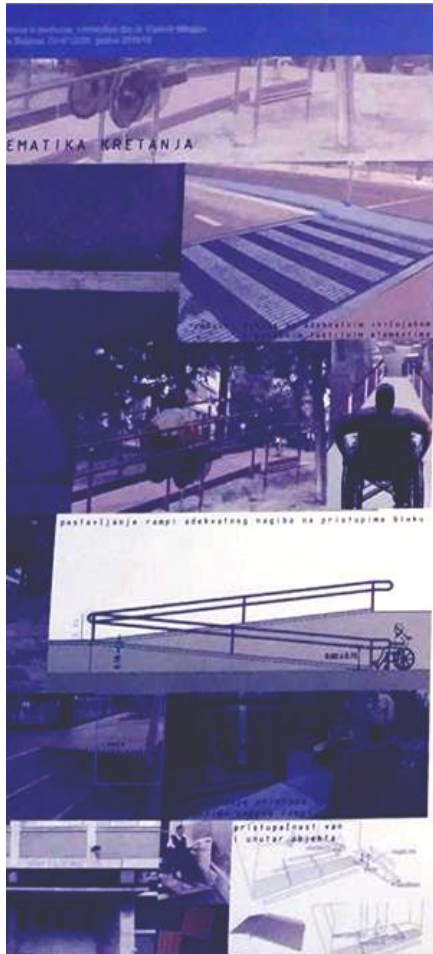

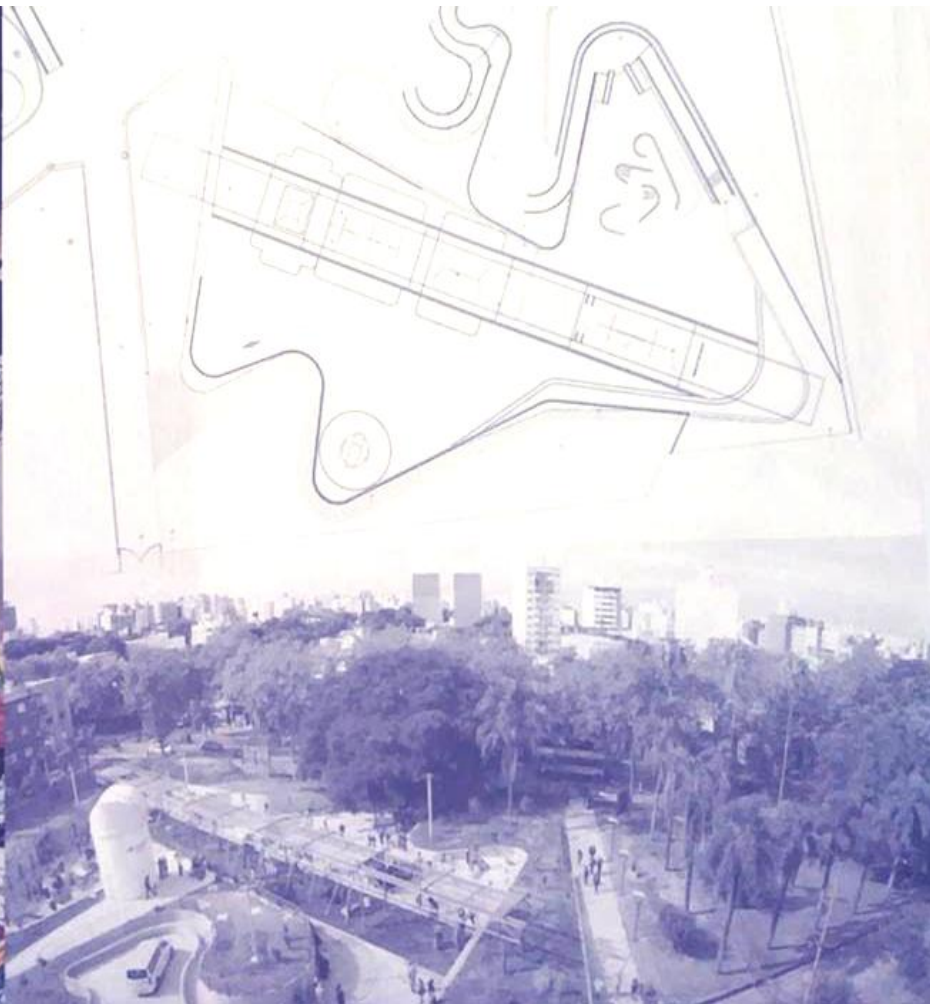
Сл 11 Други колоквијум на изборном предмету Архитектура или револуција, Детаљ дизајна трасе, аутор Ана Костић

3.4 Препоруке за примену универзалног дизајна у пракси урбанистичког пројектовања у Србији

У актуелној пракси у градовима Србије тренутно нема довољно интересовања за приступачни и корисни дизајн, као допринос одрживом и инклузивном развоју појединаца и друштва. Дискусија о креативној и делотворној употреби основних принципа приступачности генерално се јавља у стручним публикацијама за изградњу и дизајн, научним публикацијама академија и организација које се баве унапређењем особа са инвалидитетом, као и владиним организацијама, које у највећем броју случајева пружају финансијску потпору практичним напорима.

Зато је неопходно, нарочито при едукацији будућих архитеката, као и при изради регулационих планова и урбанистичких пројеката укључити смернице из Правилника о техничким стандардима приступачности ("Сл. гласник РС", бр. 46/2013). Такође за успешну реализацију идеја по принципу универзалног дизајна потребно је усвојити Стратегију унапређења положаја ОСИ у Републици Србији, а касније га континуирано и доследно примењивати.

Референце

- Bruch, P. L. (2003). Interpreting and implementing universal instructional design in basic writing. In Curriculum Transformation and Disability: Implementing Universal Design in Higher Education (pp. 93-103). University of Minnesota, Center for Research on Developmental Education and Urban Literacy
- Burgstahler, S. (2017). Equal access: universal design of housing and residential life [Brochure]. Seattle: DO-IT, University of Washington.
- Burton E., Mitchell L. (2006) Inclusive Urban Design:Streets for Life. Burlington MA 01803, USA, Elsevier. ISBN 13: 9-78-0-75-066458-5
- Edward Steinfeld, Jordana Maisel (2012) Universal Design: Creating Inclusive Environments 1st Edition. ISBN: 978-0470399132 www.ndri.ir/Sites/Files/515/Inclusive%20Urban%20Design-Street%20for%20life.pdf
- MRZBSP. (2018, мај). Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији до 2020. године. (з. б. Министарство за рад, Ур.) Преузето са Јавна расправа - Унапређење положаја особа са инвалидитетом: <http://www.minrzs.gov.rs/aktuelno/javna-rasprava-unapredjenje-polozaja-osoba-sa-invaliditetom.html>
- UN. (2013). Accessibility and Development, Mainstreaming disability in the post-2015 development agenda. DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, DIVISION FOR SOCIAL POLICY AND DEVELOPMENT. United Nations. Преузето may 2018 са <https://www.un.org/development/desa/dspd/2013/12/24/accessibility-and-development-mainstreaming-disability-in-the-post-2015-development-agenda/>
- UN. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Geneva: United Nations. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- UN. (2017). New Urban Agenda. United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III) in Quito, Ecuador, on 20 October 2016. United Nations. Преузето may 2018 са <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>
- UN-HABITAT. (2007). Series: Inclusive and Sustainable Urban Development Planning. Nairobi, Kenya: United Nations Human Settlements Programme. Преузето September 18, 2018 са [Inclusive and sustainable urban planning: A guide for Municipalities](http://www.unhabitat.org/inclusive-and-sustainable-urban-planning-a-guide-for-municipalities)
- UN-HABITAT. (2008). An Asset-based Approach to Community Development and Capacity Building (T. The Human Settlements Financing Tools and Best Practices Series). Nairobi, Kenya: United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT)

4 ГИС база за подршку одлучивању у унапређењу физичке приступачности градова Србије

*Универзитет у Београду- Архитектонски факултет, Мастер академске студије Интегрални урбанизам,
Технике и алати 1 – Урбана истраживања кроз ГИС, 4ЕСПБ, обавезни предмет*

др Ксенија Лаловић, ванредни професор, Александра Ђорђевић, асистент

Студенти:

*Анђелић Јелена, Балтић Тијана, Бојановић Милица, Ђокић Милош, Ерак Борис, Јовановић Христина, Јоловић
Катарина, Крзнарић Лука, Милосављевић Душанка, Николић Соња, Пешић Теодора, Радовић Саша, Радојевић
Марија, Ристановић Драгомир, Срећковић Милица, Товиловић Тања, Токовић Лејла, Ћатић Антоније, Ђурувија
Марта, Холасек Јелена, Џинић Александра*

4.1 Концептуална поставака информационе подршке одлучивању у области унапређења физичке приступачности

Операционализација модела информационе ИКТ подршке унапређењу физичке приступачности заснована је налазима и методологији која је дефинисана у првој фази истраживања приказаним у оквиру „Пилот студије оперативних могућности унапређења приступачности физичког окружења у Србији“ из 2018. године. Методолошким приступом препознато је више група корисника информационе подршке. Примарна циљна група корисника овог информационог инструмента су све особе које имају проблема при кретању (РС, 2015) и то: 1) особе са инвалидитетом и 2) особе смањене покретљивости. Група примарних корисника обухвата све организације цивилног сектора преко којих особе са инвалидитетом или смањене покретљивости артикулишу своје потребе и потражују отварање својих права. Секундарна група корисника, су запослени у оквиру јавне управе, односно све институције које врше организацију и контролу спровођења имплементације прописаних стандарда. У ову групу спадају сви нивоу управљачке структуре по вертикали и хоризонтали, односно национални и локални субјекти. Трећа група корисника су сви професионалци који обављају посао планирања и пројектовања простора и територијалног развоја. У ову групу спадају све институције, организације и јавна предузећа укључена планирање, организацију, имплементацију и контролу територијалног развоја. Такође, у ову групу корисника спадају и све академске институције које се баве научно - истраживачким радом у области унапређења концепта планирања и управљања територијалним развојем у Србији. Флексибилност савремених ГИС технологија омогућава да сложеност корисничких група и функционалности увећава у току времена, кроз процес његовог коришћења, што веома олакшава иницијализацију и имплементацију кроз Пилот пројекте који су једноставнији за сагледавање и организовање (Lalović K. , 2013).

Физичка приступачност, како је дефинисана Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама (РС, 2015), односи на зграде јавне и пословне намене, као и на друге објекте за јавну употребу као што

су улице, тргови, паркови и сл., као и на стамбене и пословно - стамбене зграде са десет и више станова. Основна потреба свих наведених корисника је могућност информисања и вишекритеријумског претраживања, „инветарисања“ стања у простору, односно идентификација и процена стања основних елементата приступачности. У том смислу, експериментална истраживања усмерена су ка операционализацији овог поступка и проналажењу оптималне и ефикасне организације ГИС заснованих информационих инструмената за континуирано и квалитетно инветарисање територије локалне самоуправе у погледу карактеристика физичке приступачности. Модделовање ГИС базе и неопходних функционалности напредне просторне претрге зановано је на важећем Парвинуку о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката (РС, 2015). За потребе идентификације и стручне процене сваке од критичних тачака у урбаном простору сачињена је листа критеријума, а потом је структуриран и развијен модел ГИС базе и систем прикупљања података на терену.

На основу ГИС модела базе развијена је андроид апликација за теренско снимање и прикупљање фактографије о стању приступачности, која представља унапређену верзију већ развијене пилот андроид апликације. Посебна пажња посвећена је једноставности коришћења, обзиром да је замишљено да апликација за унос података буде директно доступна примарним корисницима који су регистровани у некој од организација особа са инвалидитетом, како би се осигурала валидност прикупљених података. На тај начин обезбеђује се одрживост ажурирања формиране ГИС базе и обезбеђује ефикасно прикупљање потреба корисника. Контрола валидности података пре јавног објављивања обављаће се у оквиру ГИС лабораторије Архитектонског факултета од стране стручних лица. Овако формирана апликација тестирана је кроз теренско снимање стања физичке приступачности у 29 градова Србије.

Развој стратегије унапређења урбанистичко-архитектонског окружења, дизајн за све у Републици Србији

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ ПРИСТУПАЧНОСТИ	КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕНУ	ДОДАТНИ ПАРАМЕТРИ	НАЧИН МЕРЕЊА
А. САВЛАДАВАЊЕ ВИСИНСКИХ РАЗЛИКА	1. Постојање рампи за пешаке	1.1. Постојање одморишта дужине 150cm при дужини рампе већој од 6m	1.1. да/не
		1.2. Адекватна ширина рампе (90cm једносмерна 150cm двосмерна)	1.2. да/не
		1.3. Адекватна висина рукохвата (70 до 90cm)	1.3. да/не
	2. Постојање степеништа	1.4. Задовољавајући квалитет завршне обраде рампе (равна и отпорна на клизање)	1.4. да/не
		2.1. Адекватна ширина степенишног крака (120cm)	2.1. да/не
		2.2. Адекватно обележен први степеник	2.2. да/не
	3. Постојање лифта	2.3. Адекватне димензије цела и газишта (15x33cm)	2.3. да/не
		3.1. Адекватан прилаз лифту 150x200cm	3.1. да/не
		3.2. Адекватна подна и тактилна обрада површине испред лифта	3.2. да/не
		3.3. Адекватне димензије лифта 110x140cm	3.3. да/не
		3.4. Адекватна ширина врата кабине лифта 80cm	3.4. да/не
		3.5. Постојање преклопног седишта у кабинџ лифта	3.5. да/не
		3.6. Постојање рукохвата на три стране лифта висине 90cm	3.6. да/не
3.7. Адекватно постављена командна табла у лифту висине 90 до 120cm		3.7. да/не	
3.8. Адекватно изведене команде у лифту рељефним ознакама и контрастним бојама		3.8. да/не	
4. Постојање хоризонталних подизних платформи	3.9. Постојање звучне и визуелне сигнализације	3.9. да/не	
	4.1. Адекватна димензија подизне платформе 110x140cm	4.1. да/не	
Б. КРЕТАЊЕ У ЗГРАДАМА	5. Улаз у зграду	4.2. Адекватно ограђена подизна платформа оградом висине 120cm	4.2. да/не
		5.1. Наткривен улаз у зграду	5.1. да/не
		5.2. Адекватан плато испред улаза у зграду димензија 150x150cm	5.2. да/не
		5.3. Адекватна корисна ширина улазних врата мин183cm	5.3. да/не
		5.4. Адекватна дубина ветробранског простора 300cm	5.4. да/не
		5.5. Адекватна дубина ветробранског простора 300cm	5.5. да/не
		5.6. Отпорност подлоге на улазу на клизање	5.6. да/не
		5.7. Аутоматско отварање врата	5.7. да/не
	6. Кретање у простору зграде	5.8. Адекватно обезбеђене стаклене преграде физичком запреком и означене на висини од 90 до 180cm	5.8. да/не
		6.1. Адекватна ширина ходника 180cm за двосмерне а 90cm за једносмерне	6.1. да/не
		6.2. Адекватна ширина врата за пролаз инвалидских колиџа 80cm	6.2. да/не
		6.3. Адекватна висина кваке на вратима 80cm од пода	6.3. да/не
		6.4. Неометано кретање и непостојање прага	6.4. да/не
7. Опрема санитарних просторија	6.5. Постојање простора за приступ инвалидским колиџима до санитарних просторија који је означен	6.5. да/не	
	7.1. Постојање алармног уређаја у санитарним просторијама	7.1. да/не	
	7.2. Адекватна ширина врата код санитарних просторија 90cm	7.2. да/не	
	7.3. Адекватна конзолна wц соља постављена на висини од 50cm	7.3. да/не	
	7.4. Постојање пратећих држача за руке два држача димензија 90cm	7.4. да/не	
8. Врата, прозори и ограде на терасама	7.5. Адекватни конзолни умиваоник постављен на висини од 80cm	7.5. да/не	
	8.1. Адекватна ширина балконских врата 81cm и улазних врата 91cm	8.1. да/не	
В. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА КРЕТАЊЕ У ПОЈЕДИНИМ ОБЈЕКТИМА	8.2. Адекватна заштита застакљених врата неомиљивим стаклом или решеткама	8.2. да/не	
	8.3. Адекватна висина прозорског парапета 80cm	8.3. да/не	
	9. Посебни услови за кретање у појединим објектима	9.1. Адекватна ширина предпростора уз болничку постељу 160x100cm	9.1. да/не
	9.2. Адекватна висина шалтера у пословним објектима 80cm	9.2. да/не	
	9.3. Постојање места за колиџа димензија 90x140cm у спортским објектима и објектима културе	9.3. да/не	
Г. КРЕТАЊЕ У ЈАВНОМ САОБРАЋАЈУ	9.4. Постојање кабине за пресвлачење димензија 160x210cm у рекреативним објектима	9.4. да/не	
	9.5. Оборене ивице на поду базена мах 2cm	9.5. да/не	
	10. Тротоари и пешачке стазе	10.1. Адекватно повезани и означени коридори кретања у јавном саобраћају	10.1. да/не
		10.2. Отпорност површина на клизање и адекватност нагиба до 5%	10.2. да/не
		10.3. Постојање клупа на шеталистима постављених на висини од 45cm	10.3. да/не
		10.4. Постојање знакова и путоказа на зидовима на висини од 160cm	10.4. да/не
	11. Пешачки прелази и пешачка острва	10.5. Постојање текста на табли са информацијама на Брајевом писму	10.5. да/не
		11.1. Адекватно означени и опремљени пешачки прелази звучном и светлосном сигнализацијом	11.1. да/не
	12. Стајалишта јавног превоза	11.2. Постојање оборених ивичњака до средишњих острва	11.2. да/не
		12.1. Адекватна ширина платоа за пешаке ширине 300cm без денивелација на стајалиштима јавног превоза	12.1. да/не
		12.2. Адекватно обележена зона уласка у возило јавног превоза контрастном бојом и тактилним пољем	12.2. да/не
13. Места за паркирање возила за ОСИ	13.1. Постојање места за паркирање у близини улаза у објекте без изласка на коловоз	13.1. да/не	
	13.2. Адекватне димензије места за паркирање 370x480cm	13.2. да/не	
	13.3. Адекватно обележена места за паркирање и постављена у нивоу са пешачком стазом	13.3. да/не	

Апликација је реализована у сарадњи са „CODE4SOFT“ програмерским тимом (Денић Милић, Славомир Барлов, Марко Симић и Немања Мишић), и прилагођена је за употребу и на андроид и иос оперативним системима, како би сви могли да је користе. Предуслови за коришћење саме апликације јесте, осим поседавања мобилног телефона, да се инсталира апликација, да мобилни телефон има сталан приступ интернету и укључен ГПС уређај. Након тога, потребно је регистровати се као нови корисник апликације. Регистрација је обавезна и стављена је као таква ради бољег прегледа резултата као и валидности информација које се додају у централну базу података. Организација „LIMITLESS“ након захтева корисника одобрава захтев и даје кориснику јединствено корисничко име и лозинку за приступ, као и упутство за употребу апликација у електронском облику на имејл адресу (регистрација је неопходна ради праћења и валидности података). Након тога корисник може кренути са употребом апликације и мапирањем објеката. Апликација је направљена да интуитивно и на лак начин омогући што прецизније мапирање објеката и унос свих релевантних података (текстом и илустрацијама избегавају се недоумице и нејасноће).

Развој апликације спроведен је кроз колаборативни процес у тесној сарадњи са примарном групом непосредних корисника. Циљ је био да се обезбеди што тачније прикупљање свих информација од значаја за њихов квалитет живота, али и да се истовремено омогући вишекритеријумско претраживање и подрже просторне анализе које су од значаја за процес одлучивања осталих наведених група корисника. Прикупљени подаци обрађиваће се у оквиру ГИС лабораторије и Лабораторије приступачности Архитектонског факултета које су захваљујући овом пројекту унапредиле своје капацитете и стекле услове за формализацију.

Слика 10.

Приказ екрана андроид апликације за теренско снимање и унос података (са лева на десно - почетни екран за пријављивање, екран за геогравско позиционирање објекта и екран за одабир типа и намене објекта, унос фотографије мапираног објекта и одабир референтних места за мапирање ван и унутар објекта, са илустрацијама и чек листом критеријума (критеријуми су обележи на илустрацији з а свако

референтно место као што је приказано на слици десно)

4.2 Моделовање ГИС базе и симулациона валидација на примеру локалних центара на Новом Београду

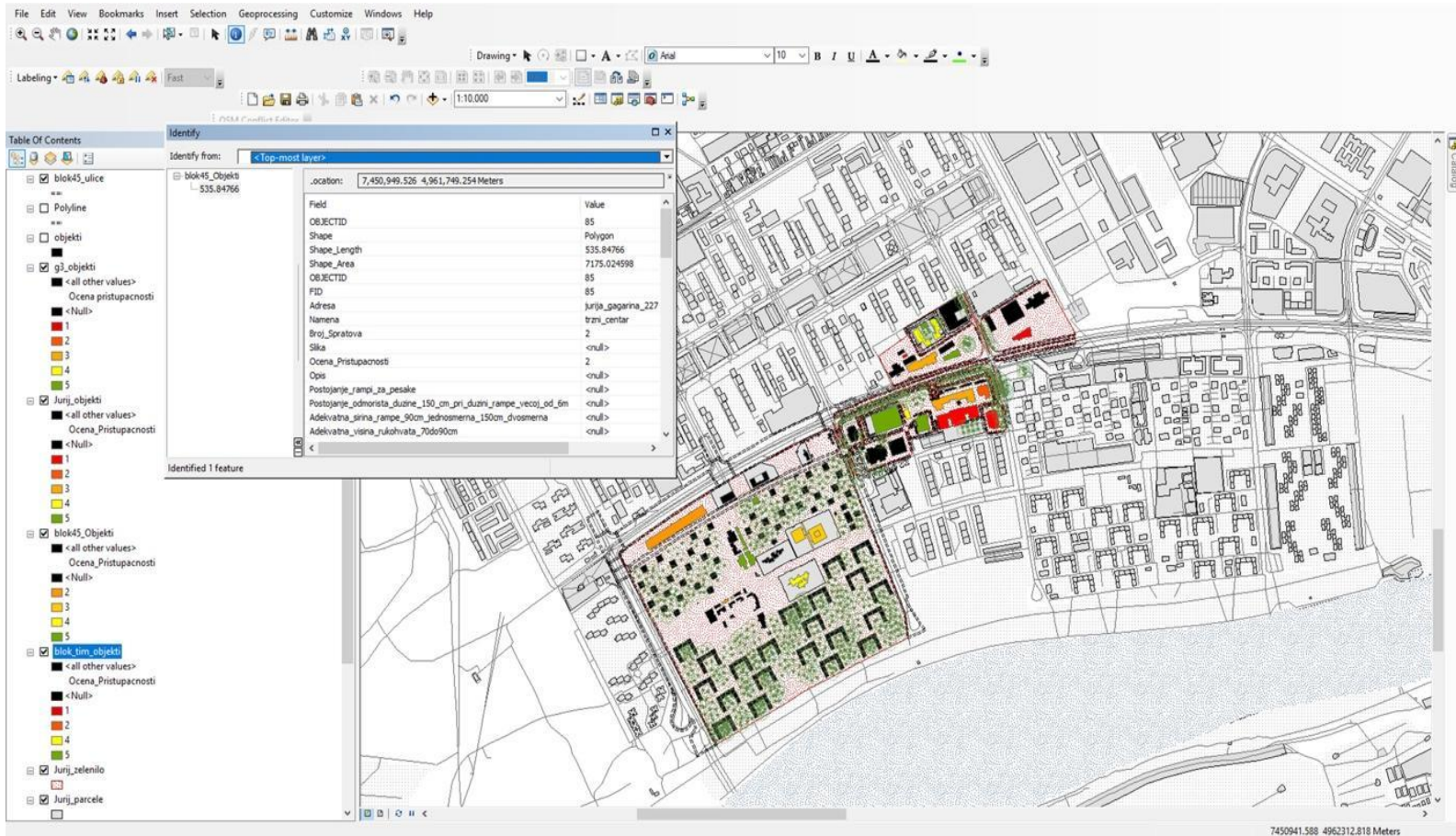
Актуелне европске социјалне политике усмерене ка побољшању квалитета живота грађана покренуле су процес развоја информационе подршке мапирању задовољства грађана квалитетом урбаног живота. У том контексту у току ове школске године на предмету Технике и Алата 1_Урбана истраживања кроз ГИС, спроведено је акционо истраживање на полигону дела општине Нови Београд. Циљ истраживања био је моделовање Геобазе за праћење и подршку одлучивању у унапређењу физичке приступачности и унапређења квалитета живота.

У припремној фази, студенти су истраживали концепт квалитета живота заједнице на основу релевантне литературе, анализирали студије случаја примене ГИС-а и прошли низ обука за коришћење ГИС софтвера. Потом је уследио процес упознавања студената са вредностима и критеријумима за оцену приступачности који су били прикупљени у претходној фази пројекта. У наредној фази је приступљено оперативном развоју ГИС модела као и прилагођавање дефинисаних елемената приступачности логици функционисања ГИС алата. Дефинисан је релациони модел класа података, а експериментални ГИС формиран је на основу локалне релевантности информација и расположивих ресурса за њихово прикупљање и интеграцију.

Посебан акценат стављен је на успостављању релација између основних елемената физичке приступачности и елемената физичке структуре: блокова, парцела, улица, дрвореда, тротоара, раскрсница и објеката. Са једне стране, основни елементи приступачности су претходно били оформљени и коришћени су као основ за формирање ГИС пилот пројекта док је релација са физичком структуром остварена преко класе података "Објекти". Из тог разлога, фокус предмета био је на интегрисању просторних ентитета у ГИС окружење, остваривању просторних релација између ових ентитета, проналажењу адекватних извора и адекватног начина визуелне репрезентације.

Табела 3. Класе података

КЛАСА ПОДАТАКА	ПОДАТАК	ИЗВОР ПОДАТКА	НАЧИН ПРИКАЗИВАЊА	РЕЛАЦИЈЕ И СПЕЦИФИКАЦИЈЕ	РАЗМЕРА
БЛОК	1. Површина	1.1. ArcGis	Polygon	Повезује се са парцелама	у свим размерама
	2. Површина под зеленилом	2.1. AutoCad / Основне државне карте 2.2. Ортофото снимци	Polygon	Повезује се са површином блока и бројем становника (тренутно не постоје подаци)	
ПАРЦЕЛЕ	3. Површина	3.1. ArcGis	Polyline	Повезује се са блоком, парцеле не би требале да излазе ван граница блока	Приказује се од размере 1:5000
	4. Катастарски број парцеле	4.1. ГеоСрбија	Text		
ДРВОРЕДИ	5. Древеће	5.1. Ортофото снимци 5.2. Планови предметног подручја 5.3. Снимање на терену	Point	Повезује се са површинама под зеленилом	Приказује се од размере 1:1000
УЛИЦЕ	6. Име улице	6.1. Google maps	Text	Приказ на оси улице	Приказује се од размере 1:500
РАСКРСНИЦЕ	7. -	7.1. AutoCad / Основне државне карте	Polyline	Повезује се са лејером улице	Приказује се од размере 1:1000
ТРОТОАРИ	8. -	8.1. AutoCad / Основне државне карте	Polyline	Повезује се са лејером улице	Приказује се од размере 1:500
ОБЈЕКТИ	9. Површина	9.1. ArcGis	Polygon	Повезује се са парцелама, објекти не би требали да излазе ван граница парцеле	Приказује се од размере 1:2500
	10. Намена	10.1. План детаљне регулације 10.2. Снимање на терену			
	11. Спратност	11.1. Гео Србија 11.2. Снимање на терену			
	12. Број спратова	12.1. Израчунато на основу податка 11			

Слика 11. Пример моделовања базе. Атрибутска табела

За пилот локације су одабрани локални центри и то локални центар блока 45, низ блокова који чине линијски центар уз улицу Јурија Гагарина, низ блокова 2,5, 7 и 8 и локални центар који чине блок 9а и 11ц (Слика 5). С обзиром да је свака група студената добила једну од четири наведене локације за који треба да формира геобазу и припреми цртеже, било је од великог значаја да структура табела буде идентична, да се усклади формулација одговора, симболија и начин приказивања како би се у следећој фази успешно интегрисале.

Интеграцијом јавно доступних података из плана детаљне регулације, теренских истраживања и анектирања становништва, омогућено је вишекритеријумско генерисање оцена по појединачним критеријумима. Спроведено тематско мапирање илуструје могућности лако читљиве просторне визуелизације налаза урбане анализе као основе за успостављање заједничког разумевања свих актера развоја у процесу будућег развоја.

Могућности примене креираног модела у односу на претходно препознате групе корисника су веома разноврсне. Уколико се посматрају особе које имају проблеме при кретању, примена ГИС модела се огледа у могућности приступа детаљним и свеобухватним информацијама о физичкој приступачности али и могућности проналажења најприступачнијих зона (слика 6), оптималних рута кретања или и специфичних информација (на пример најближег дома здравља који је адекватно опремљен и приступачан). У односу на другу групу корисника, односно запослене у јавној управи, ГИС модел омогућава спровођење вишекритеријумских упита на ширем просторном нивоу.

У складу са тим, на слици 6 је приказан случај када се дефинише упит којим се идентификују сви објекти чија је спратност већа од три а који нису опремљени лифтом (слика 6). Помоћу оваквих упита, не само да је омогућено умрежавање података већ се омогућава контрола, праћење спровођења стандарда и норматива али и отвара могућност за постављање приоритета при имплементацији у зависности од појединачних карактеристика у оквиру класа података: броја спратова, броја становника, намене итд.

ЛОКАЦИЈА 1

Блокови 2,5,
7 и 8

ЛОКАЦИЈА 2

Блокови 9а,
11ц

ЛОКАЦИЈА 3

Блокови уз
улицу Јурија
Гагарина

ЛОКАЦИЈА 4

Блок 45

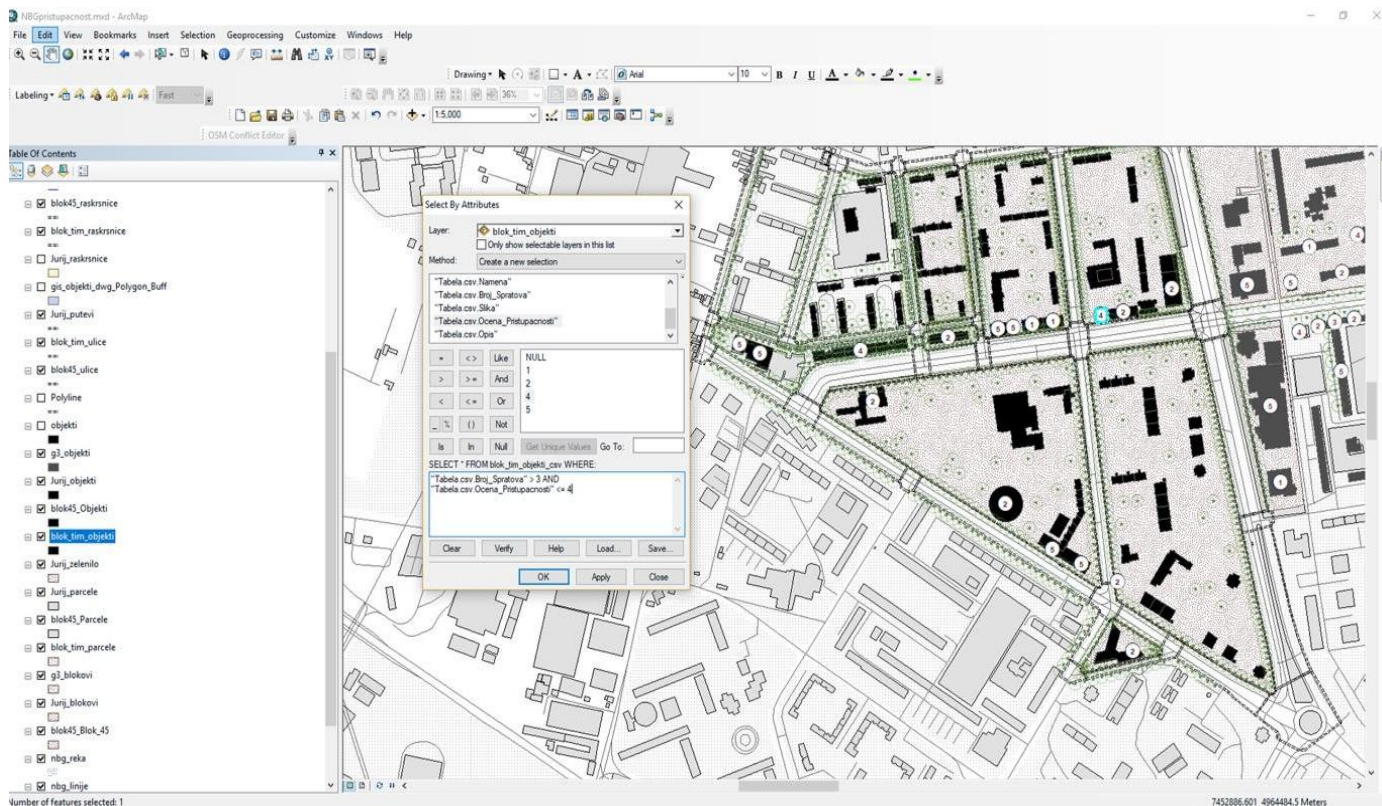
1:25,000

Legend

- blok45_restrance
- blok_tm_rasknise
- Jurij_kvrtvi
- blok_tm_ulice
- blok45_ulice
- g3_objekti
- Jurij_objekti
- blok45_Objekti
- blok_tm_objekti
- Jurij_zelenilo
- Jurij_parcele
- blok45_Parcele
- blok_tm_parcele
- g3_blokovi
- Jurij_blokovi
- blok45_Blok_45
- rbq_eka
- rbq_linje
- rbq_objekti
- rbq_blokovi

0 0.1750.35 0.7 1.05 1.4 Kilometers

Посматрајући трећу потенцијалну групу корисника, односно професионалце који се баве планирањем и пројектовањем у пракси али и истраживањем у науци, примена се огледа у креирању статистика и тематских мапа према појединачним елементима приступачности. Поред тога, стварање базе за праћење стања на терену, омогућава доношење релевантних и сврсисходних одлука у домену планирања и пројектовања али и унапређења методологије прикупљања, праћења и евалуације физичке приступачности. Четвртој групи корисника, односно широј јавности би визуелизација стања омогућила боље разумевање и обавештеност о размери проблема приступачности и тиме утицала на подизање свести о значају унапређења физичке приступачности.

Слика 12. Пример вишекритеријумског уписа

Слика 13. Анализа приступачности зона

Legenda

Ocena pristupačnosti

- bez ocene
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- zelene površine
- zona školstva
- zona kulture
- blokovi
- ulice
- raskrsnice
- nepristupačna zona
- pristupačna zona
- drveće

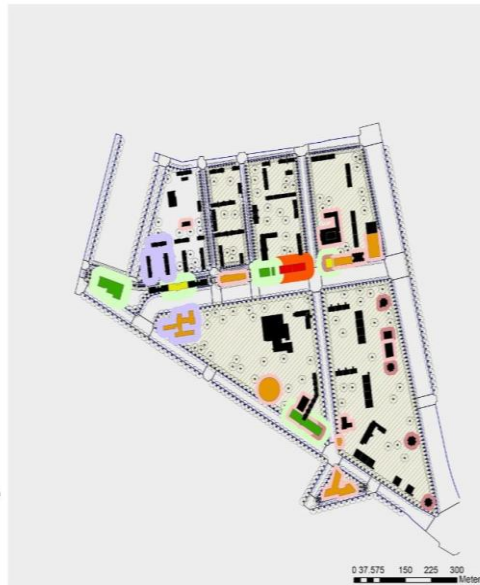
Студентски рад Улица Гоце Делчева
Александра Џинић, Милош Ђокић, Борис
Ерак, Христина Јовановић, Лука Крзнарић

Legenda

Objekti

- OCENA PRISTUPAČNOSTI:
- bez ocene
- 1
- 2
- 4
- 5
- objekti manji od 3 sprata
- objekti visi od 10 spratova
- najpristupačnija zona
- najnepristupačnija zona
- objekti stanovanja i obrazovanja najbliži zdravstvenim ustanovama
- raskrsnice
- ulice
- drveće
- blokovi

Студентски рад: Блокови 1, 2, 5, 7 и 8
Тања Товиловић, Лејла Токовић, Драгомир
Ристановић, Милица Бојановић,
Антоније Ћатић

Слика 15. Примери студентских истраживања и анализе територије кроз ГИС

R= 1:5,000

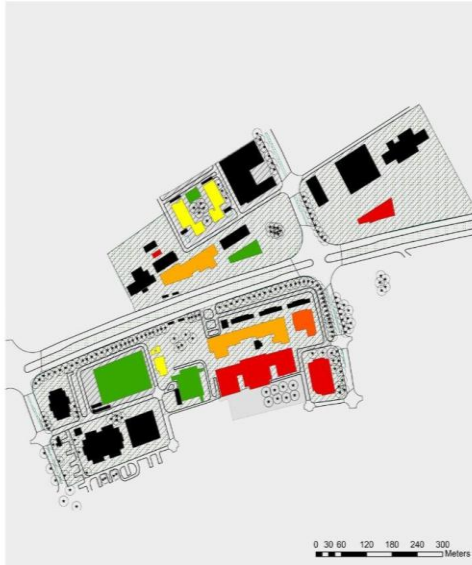
Legenda

objekti

Oцена pristupačnosti

- bez ocene pristupačnosti
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

- drveće
- putevi
- raskrsnice
- blokovi
- zelenilo
- parcele

Студентски рад Улица Јурија Гагарина
Јелена Анђелић, Марија Радојевић, Јелена
Холасек, Соња Николић, Катарина Јоловић

R= 1:5,000

Легенда

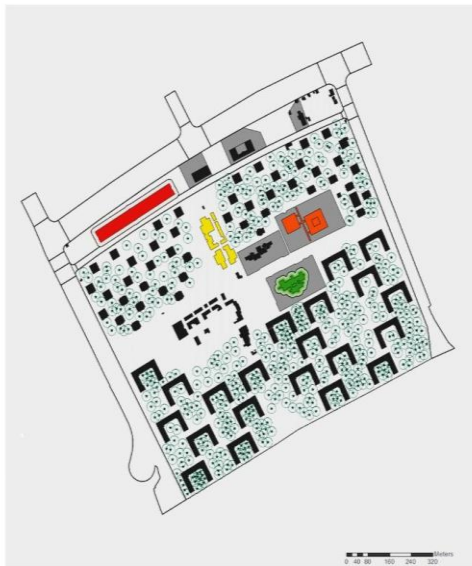
- Блок
- Парцеле

Објекти

Оцена pristupačnosti

- Без оцене
- 1
- 2
- 4
- 5

- Улице
- Раскрснице
- Дрвеће
- Најприступачнија зона
- Најнеприступачнија зона

Студентски рад: Блок 45
Тијана Балтић, Теодора Пешић, Саша
Радовић, Марта Ђурувија, Милица
Срећковић, Душанка Милосављевић

4.3 Теренска снимања стања приступачности на полигону 29 градова Србије

*Универзитет у Београду- Архитектонски факултет, Мастер академске студије Интегрални урбанизам,
Стручна пракса, ЗЕСПБ, обавезни предмет*

др Иван Симић, доцент, Филип Петровић, асистент, Јован Јовановић, удружење „LIMITLESS ”

*Студенти: Александра Тил, Итана Шестовић, Ана Шабановић, Марко Петровић, Деспот Сарић, Момчило
Карталовић, Ана Самојлов, Милан Миленковић, Милена Ђукић, Ана Томић, Ема Зоронић, Марина Георгијевић,
Стефан Михаиловић, Валентина Станојевић и Милица Томашевић.*

Концепт теренских снимања заснован је на активном учешћу студената Архитектонског факултета у Београду. Анализа и мапирање физичке приступачности уређена је планом и програмом који је дефинисан према задатим целинама. Главни циљ теренског обиласка изабраних градова, радних полигона, усмерен је на успостављање одрживог амбијента у којем ће постојати могућност да се све заинтересоване стране укључе и самостално изврше снимање критичних тачака које су приоритетне за особе са инвалидитетом. Мисија студената усмерена је на едукацију и практичну обуку волонтера којима је неопходно пренети урбанистичко-архитектонске основе и приближити коришћење е-алата (апликације) којом се врши прикупљање података са терена. Градови који су укључени у теренски обухват одређени су према критеријуму насељености, у фокусу су централне градске зоне 29 градова у Републици Србији: Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Суботица, Врање, Нови Пазар, Панчево, Рума, Крушевац, Краљево, Зрењанин, Смедерево, Лесковац, Чачак, Ужице, Ваљево, Шабац, Сомбор, Пожаревац, Пирот, Зајечар, Кикинда, Сремска Митровица, Јагодина, Вршац, Бор, Прокупље и Лозница.

Програм теренског рада базиран је на основама интегралног урбанизма, посебан допринос су пружили представници организација особа са инвалидитетом који су из личне визуре истакли најбитније елементе и

изазове са којима се свакодневно сусрећу током кретања у местима у којима бораве. Задатак студената је да кроз једнодневну обуку укључе волонтере и заједничким снагама изврше снимање, мапирање задате градске зоне у сваком од градова који су предвиђени планом. Обука подразумева теоријски и практични део након чега следи примена усвојеног знања. Теренска активност је формализована кроз студентску праксу која је обавезујућа према наставном плану и програму Архитектонског факултета у Београду. Сви студенти су током једне године студија, кроз наставу и менторско вођење, савладали основе универзалног дизајна чије се концептуалне целине примењују у раду на терену. За све студенте организован је курс на којем су савладали коришћење апликације којом ће се прикупљати подаци са терена. Стечено знање студенти преносе другима

чиме се мултипликује ефекат обуке студената што се одражава на ефекат теренског рада.

Слика 16. Јавна трибина „Ка приступачном граду“ – Архитектонски факултет у Београду

Основни циљ стручне праксе је стицање практичног искуства студената кроз конкретну сарадњу у Удружењу „LIMITLESS“, студенти ће кроз радно ангажовање стицати вештине које се односе на урбано и просторно планирање и урбани дизајн у пракси, истраживачки рад и др. Студенти ће кроз активности током праксе стећи додатна знања о процедурама одлучивања, формирању планерских решења, као и да провере теоретска знања у релевантним областима која су стекли током студирања. Конкретно у оквиру предметне стручне праксе студенти ће развити додатне вештине планирања, организације, менторства, едукације и сл.

Стручна пракса замишљена је кроз три дела у трајању од четири месеца (120 сати ангажовања). Први део праксе подразумева припрему и израду пројектног задатка где студенти врше анализу и припрему додељених градова. Други део праксе има централно и главно место, реализује се теренско снимање према плану и програму уз обуку волонтера. Последњи задатак студената је израда главног извештаја у којем ће се приказати евалуација и резултати мапирања локација, уз критички осврт и давање препорука за побољшање е-алата и процедура у раду.

Слика 17. Студент Милан Миленковић: Примена Универзалног дизајна „Уни трасе“ – Нови Београд

Тематске јединице стручне праксе:

- Анкетирање чланова удружења особа са инвалидитетом у делегираном граду
- Анализа потреба особа са инвалидитетом на основу добијених резултата анкета
- Попис приоритетних места за уклањање баријера у делегираном граду
- Формирање градске зоне на основу анализе делегираног града и доступних информација
- Анализа приступачности комуникационих траса унутар градске зоне
- Дефинисање објеката унутар зоне који су предмет мапирања
- Обука студената и давање потребног материјала за обуку волонтера и рад на терену
- Припрема плана и програма обуке волонтера од стране студената
- Теоријска обука волонтера - упознавање са апликацијом и основама универзалног дизајна
- Теренски рад студента са волонтерима - Мапирање локација уз надзор студента
- Евалуација добијених резултата у форми извештаја

Основ успешно обављене праксе и теренских активности темељи се на целовитој припреми централних градских зона. Припрема централне зоне обухвата дефинисање границе зоне и субзона које ће олакшати координацију лица која мапирају локалитет. Свака субзона обухвата одређен број локација које је неопходно анализирати и податке унети у е-алат, такође и извршити фотографисање саме локације. У свакој зони су посебно мапирани приступни објекти (тротоари, пешачки прелази, паркинг места и стајалишта јавног превоза) и главни објекти који се користе у јавне сврхе. Студенти су волонтере организовали у групе, свака група волонтера добила је задатак да самостално мапира једну субзону у оквиру главне централне зоне.

Приказ припреме централне градске зоне града Чачка

Попис локација у оквиру централне зоне Чачка:

Зона 1.

Уметничка галерија „Надежда Петровић“; Стадион „ФК Борац Чачак“; Градски базени; Технички факултет; Агрономски факултет; Спортска хала К.К. „Борац“; Спортски центар „Младост“; Медицина рада; Средња музичка школа „др Војислав Вучковић“; Студентски дом; 3 паркинга и 10 пешачких прелаза.

Зона 2.

Народни музеј Чачак; Међуопштински историјски архив; Школска управа Чачак; Економска школа; Музеј – конак Јована Обреновића; Хитна помоћ; Техничка школа; Институт за воћарство и виноградарства; Дом здравља Чачак; Регионални центар за професионални развој; Хотел „Београд“; 2 паркинг места и 10 пешачких прелаза.

Зона 3.

Дом културе Чачак; Гимназија; Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“; Туристичка организација Чачка; Главна пошта; Апотека „Чачак“; Железничка станица ; Главна аутобуска станица; Градска скупштина Чачка; Центар за социјални рад Чачак; Вртић „Надежда Петровић“; Основна школа за образовање одраслих; 3 паркинг места и 8 пешачких прелаза.

Зона 4.

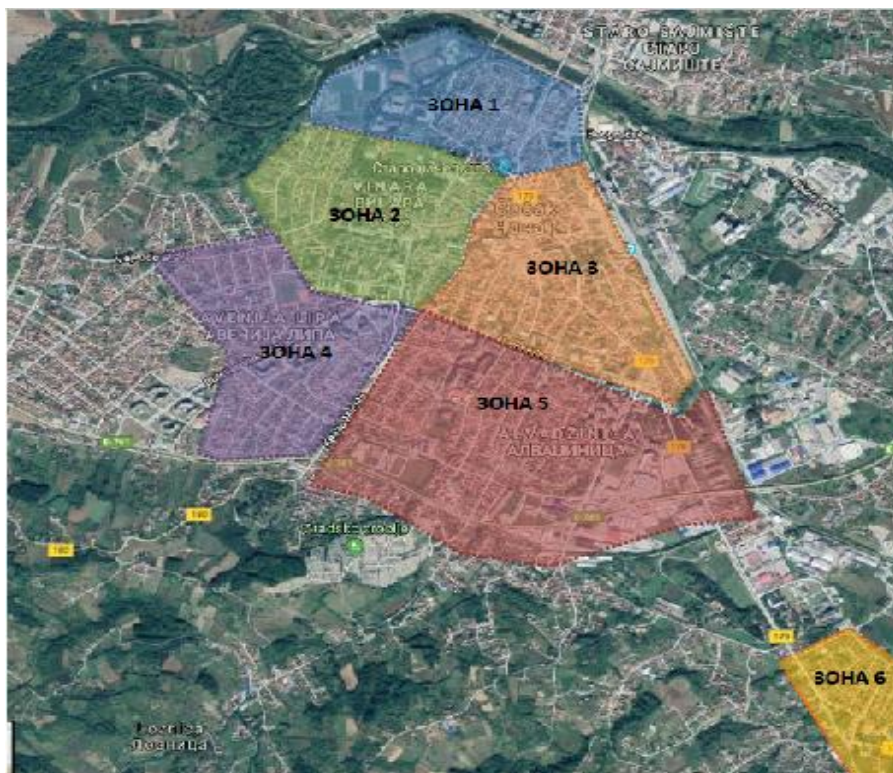
Основна школа „др Драгиша Мишовић“; Прехрамбено-угоститељска школа; Удружење параплегичара Чачак; Хотел „Морава“; Тржни центар „Стоп шоп“; 2 паркинга и 6 пешачких прелаза.

Зона 5.

Средња медицинска школа Чачак; Црвени крст Чачак; Основна школа „Филип Филиповић“; Саобраћајна полиција Чачак; Ватрогасна станица Чачак; Вртић „Мали капетан“; Машинско-саобраћајна школа; 2 паркинг места и 6 пешачких прелаза.

Зона 6.

Основна школа „Свети Сава“; Градска болница „др Драгиша Мишовић“; Вртић „Колибри“; 2 паркинг места и 4 пешачка прелаза.

Слика 18. Границе централне градске зоне у Чачку са приказом субзона

Теренско прикупљање података трајало је један до два дана у зависности од сложености пројектног задатка. Студенти су након припреме посећивали места која су дефинисана стручном праксом и у тим местима реализовали обуку и мапирање локација. Обука је спорвођена у средњим школама и организацијама одакле су регрутовани волонтери. Процес едукације подразумевао је теоријску обуку на којој су студенти заинтересоване волонтере упознали са „Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама“ и упознали су их са коришћењем е-алата (андорид апликације) за прикупљање података. Након теоријског дела обуке, студенти су волонтерима демонстрирали унос података о изабраној локацији, потом су волонтери самостално, уз надзор студената, вршили мапирање приступачности физичког окружења. На крају дана обуке студенти су извршили евалуацију теренског прикупљања података, што се односило на проверу валидности унетих информација. Сви волонтери су добили сертификат о успешно савладаној обуци, чиме су формално стекли знање и вештине за самостално мапирање локација.

Волонтери долазе из редова средњих стручних школа и гимназија, као и пријатељи организација особа са инвалидитетом. Студенти и волонтери показали су висок ниво друштвено-одговорног и хуманог понашања, током активности степен мотивације био је максималан. Укључивање у волонтерску акцију додатно је подстакнуто јаком жељом да се побољша физичко окружење и да видљив допринос градова волонтера. Ангажовање младих људи има за циљ подизање свести о постојању различитих потреба што се у овом случају односи на слободу кретања једнаку за све.

У 29 градова мапирано је 2.621 од предвиђених 2.500 локација. На основу добијених података може се закључити да је приступачност физичког окружења на изузетно ниском нивоу у свим градовима. Неуређеност физичког окружења за особе са инвалидитетом погађа све градове без обзира на ниво економске развијености и насељености. На основу извештаја студената, анализа централних градских зона у градовима у којима је вршено теренско прикупљање података, указује да је висок степен приступачности присутан код великих тржних центара где су доступни различити садржаји свим особама са инвалидитетом, старим лицима и родитељима са децом.

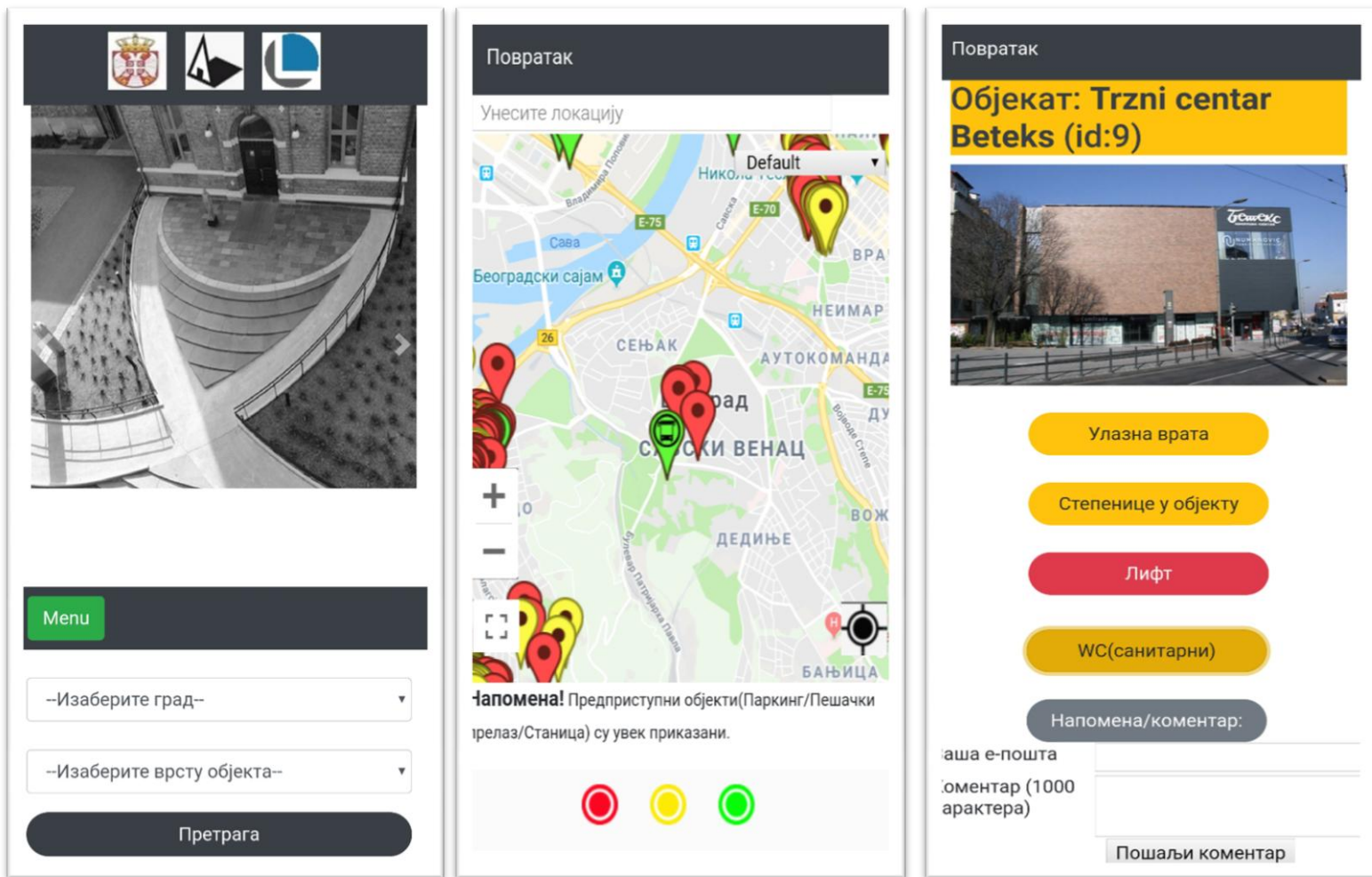
Такође, утврђено је да многе државне институције, попут школа, културних објеката и других обејката од велике важности нису у пуној мери приступачне. Неопходно је повезивање свих расположивих ресурса, превасходно образовних институција, владиног и невладиног сектора, како би се сви капацитети искористили на најбољи могући начин у циљу побољшања окружења према концепту „Универзалног дизајна“.

Слика 19. Студент Милица Томашевић: Обука волонтера у Сомбору

4.4 Препоруке за даља унапређења информационе подршке

Резултат овог истраживања усмерен је ка развоју е-платформе, засноване на ГИС технологијама, за подршку унапређењу физичке приступачности у урбаним срединама на територији Републике Србије, као ефикасног информационог алата за идентификацију критичних тачака које угрожавају безбедно кретање особа са инвалидитетом и других угрожених категорија људи, али и инструмент за подршку одлучивању у управљању урбаним развојем у овом домену (увид у конкретне локације које треба приоритетно реконструисати и учинити их приступачним), хоризонталну и вертикалну координацију свих управљачких ниова, за јавно информисање и подизање свести о постојању проблема, мапирање реалних потреба корисника кроз одрживу андроид апликацију, привлачење потенцијалних донатора и осталих актера из приватног и цивилног сектора тд. Развој е-платформе представља комплексан проблем и осим веома сложених технолошких аспеката подарзумева и комплексне друштвено-економске аранжмане и партнерства како би се обезбедила одрживост коришћења. У том смислу, од посебне важности је развој инструмента „корак по корак“ како би се кроз апликативне циклусе што боље конципирала реална и употребљива платформа. Е-платформа је замишљена као дуални процес, кроз две апликације, једне развијене за потребе прикупљања података и мапирања објеката, и друге услужне, која би све те прикупљене информације које су систематизоване и прегледане приказала свим корисницима и олакшала свакодневни живот као и показала које све делове града и објекте могу користити без икаквих потешкоћа. Та услужна апликација ће бити доступна свима на Гугл плај стор апликацији.

Слика 20. Интерфејс услужне апликације

Слика 21. Интерфејс услужне апликације – параметри приступачности за одабрани објекат

Референце

Lalović, K. (2007). Teritorijalni informacioni sistemi za podršku lokalnom razvoju upotrebom GIS tehnologija. Teritorijalni informacioni sistemi TIS – dostizanje kvaliteta informacija, nacionalna radionica sa međunarodnim učešćem. Beograd: UN-Habitat SIRP.

Lalović, K. (2008). Achieving integration, SIRP BOOK - The settlement and Integration of Refugees Programme in Serbia 2005-2008. Belgrade: UN HABITAT.

Lalović, K. (2013). Model teritorijalnih informacionih sistema za podršku održivom urbanom razvoju Srbije. Beograd: Arhitektonski fakultet, Univerziteta u Beogradu. doi: COBISIS 711.4:502.131.1(043.3)

Lalović, K. (2014). Methodology of development of Information Support to urban sustainability on a local government level in transitional countries – Experiences of Serbia. SGEM Scientific Papers DataBase - Online resources of the International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM.

Lalović, K. (2014a). Development of City Navigation Intelligence – Using GIS For Urban Planning Monitoring and Evaluation. SGEM Scientific Papers DataBase - Online resources of the International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM. International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM.

Ksenija Lalović, Jelena Živković, (2019), Participatory Web-GIS platform to support Community-Led Local Development of Cultural Tourism in Serbia, in: (Eds. A.Djukic, B.Kadar) Integrative strategic planning and design for the strengthening of identity and cultural tourism in the Danube cities – Smederevo, University of Belgrade - Faculty of Architecture. Belgrade, Serbia, p 85-104.

Ksenija Lalović, Jelena Živković, Uroš Radosavljević, Zoran Đukanović, (2018), "An Integral Approach to the Modeling of Information Support for Local Sustainable Development—Experiences of a Serbian Enabling Leadership Experiment", in Dr. Fabio Boschetti, Dr. Magnus Moglia ed., Special Issue Modelling Approaches to Support Decision Making, Sustainability, MDPI, doi: 10.3390/su11092675

5 Препоруке за даља истраживања

Приступачност се често посматра као трошак у обезбеђивању и одржавању приватних предузећа-објеката и услуга, а не као неопходне инвестиције у инфраструктуру која би на крају могла побољшати и проширити могућности за све особе. Истражене добре праксе европских градова указују на постепене промене у друштвеној перцепцији овог проблема. Међутим потребно је учинити још више напора да се приступачност прихвати као кључни развојни циљ урбане одрживости, а поимање приступачности као глобалног јавног добра би помогло да се покрене ова промена. Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030. године представља искорак у планирању урбаног развоја у Србији у контексту оријентације ка планирању у тржишним условима и европских интеграција, а показатељ 25. "Број неприступачних јавних површина и установа за особе са инвалидитетом (број примедби грађана упућених локалној самоуправи)", у оквиру пакета мера 3.2 стратешког правца 3) Друштвено благостање, подржава важност приступачности као основног критеријума одрживог урбаног развоја. Анализа добрих пракси европских градова поцртава неопходност интегралног и стратешког приступа проблематици приступачности. Поред унапређења политика и регулативног оквира, европски градови посвећују велику пажњу интегралним стратешким пројектима који подразумевају активну сарадњу свих актера на унапређењу аспеката приступачности у градовима повезујући акције у мултисекторска деловања у правцу остварења интегралних циљева одрживости. Тако, на пример можемо видети пројекте унапређења приступачности јавних простора посебно у зонама од туристичког значаја као што су то историјска језгра градова или изузетне природни резервати и паркови. Ипак највећи број градова усмерава своје напоре ка унапређењу транспортних система јавног градског превоза, фокусирајући се на интермодални превоз и унапређење сервиса приступачности у смислу добре информисаности. Без обзира шта је одабрани фокус деловања у свим европским градовима посебни напори се улажу у оснаживање цивилног сектора и локалне самоуправе. Унапређење организације и комуникације, омогућава добру сарадњу и иновативност, што је у области приступачности од

великог значаја. У том смислу и спроведена истраживања пробелметике приступачности у градовима Србије указују на неопходност стратешког приступа и иницирања интергалних пројеката, који осим физичких интервенција у урбаном простору имају за задатак да иницирају процесе промена у друштвеној организацији. Спроведена пилот истраживања на полигону Новог Београда основ су за даље продубљивање ове теме. У будућој директној комукацији са локалном самоуправом могле би се размотрити могућности за конкретно деловање у простору. Од посебног је значаја у оквиру предложених стратешких интегралних пројеката је њихово повезивање са инструментима финансирања препознатих приоритетних подручја интервенције ка одрживом и интегралном урбаном развоју дефинисаних Стратегијом. Домаћи извори финансирања урбаног развоја су: фондови, агенције, пословне банке, пројекти, програми различитих министарстава, буџети општина и градова, сопствена средства носилаца активности (компаније), средства заинтересованих домаћих инвеститора и кредити инвестиционих и комерцијалних банака. Међутим, посебно се указује на могућности коришћења средстава из следећих извора: програма и подстицајних средстава министарстава Републике Србије и њихових агенција, локалног буџета, као и кредита пословних банака које делују на територији Републике Србије. Страни извори финансирања су: фондови и програми ЕУ, кредитне линије (кредитне линије страних влада и кредитне линије међународних финансијских институција), развојни и други фондови земаља ван ЕУ, пројекти и средства заинтересованих страних инвеститора. У наредном периоду посебно треба обратити пажњу на могућности мобилисања средстава из следећих међународних фондова и програма: ИПА – инструмент за претприступну помоћ, програми ЕУ, Кохезиона политика и остали фондови ЕУ, међународни финансијски инструменти-банке (СЕБ, ЕИБ, ЕБРД, WB, KfW), билатерална и мултилатерална сарадња, и донаторски програми.

Будући правници деловања, на основу налаза ових истраживања требало би да буду усмерени ка друштвеном дискурсу утврђивања стратешких приоритета на локалном нивоу и то како у смислу утврђивања опсега друштвеног деловања, тако и усмислу фокусирања на стратешка урбана подручја. Ова истраживања могу бити потпомогнута детаљаном вишекритеријумском анализом стања приступачности у градовима Србије на сонвоу узорка прикупљених података. Ове анализе могле би бити основ за критичку евалуацију важеће регулативе,

успостављање међусекторске сарадње ради утврђивања стратешких приоритета и обезбеђења синергије деловања, развоја нових инструмената за подршку одлучивању и праћењу територијалних промена, као и иницирања експерименталне праксе на неком од стратешких урбаних подручја у неком од урбаних насеља у Србији. Овај експеримент могао би бити прилика са преиспитивање постојећих управљачких пракси и увођење нових пракси интегралног менаџмента. Оно што у овој фази истраживања није довољно обухваћено су технолошке иновације у домену унапређења приступачности из области архитектонске артикулације и материјализације простора. Продубљивања знања из ових домена допринео би успешности овог експеримента и могућности да се успешно имплементира у пракси. Од посебног значаја за будућа практична деловања је значајан број будућих професионалаца који су кроз процес овог истраживања стекли знања и вештине да у пракси делују. Сва досадашња истраживачка искуства и налази указују на неопходност даљег продубљивања ове материје кроз академско образовање и научно-стручна истраживања у тесној сарадњи са свим осталим друштвеним секторима. У том смислу, неопходна је формализација Лабораторије приступачности као посебне истраживачке и пословне јединице кроз чије деловање би ново обучени професионалци могли даље да делују у овој области.

6 Прилози

А. Књига добрих пракси унапређења урбане приступачности у европским градовима - извод

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Мастер академске студије Архитектуре, Интегрисане Академске студије Архитектуре, Историја и теорија 3 – Теоријске основе одрживог развоја, 2 ЕСПБ, изборни предмет

др Ксенија Лаловић, ванредни професор, Филип Петровић, асистент

Студенти:

Кенић Тамара, Митић Бранко, Бијелић Вања, Мијатовић Ружица, Петровић Јана, Милановић Марија, Самојлов Ана, Огњанов Александра, Вујотић Милена, Тирнанић Никола, Џолић Марија, Матковић Кристина, Младеновић Игор, Ковачевић Катарина, Грујичић Ђорђе, Васиљевић Видо, Тодоровић Никола, Каналић Мирела, Митровић Милица, Недић Младен, Митић Тијана, Мачкић Тијана, Шабановић Ана, Радосављевић Аница, Петровић Јована, Јоксимовић Мила, Ћосовић Јована, Криваћевић Теодора, Паунић Татјана, Михаиловић Стефан, Радовић Милица, Бошковић Јелена

Стварање инклузивног окружења, без препрека

Луксембург представља пример успешног европског града где су примењена начела приступачности и укључивости свих становника у градски живот. Добитник је треће награде за приступачност града за 2018. годину - Access City Award. Ова награда се додељује сваке године од стране Европске Комисије и Европског форума особа са инвалидитетом. Награда за приступачност града награда је која се сваке године додељује градовима који напорно раде како би постали приступачни. Град је приступачан када сви људи могу у њему живети, кретати се и служити се свим услугама без потешкоћа и Луксембург је препознат као такав град. Тежи ка слободном кретању без препрека, адекватном приступу јавним објектима, одрживом јавном превозу, кроз иновације у области технологија које би унапредиле живот у граду и омогућиле бољу приступачност информација свим грађанима.

Циљ студије је препознавање принципа пројеката који могу бити примењени у градовима Србије и начина за њихову примену.

Кључне речи

приступачност, технологије, инклузивност, мобилност

Луксембург (луks. Letzebuerg, fr. Lixemburg, нем. Luxemburg) је главни град Великог Војводства Луксембург. Према подацима из 2010. има 91.857 становника.

Луксембург је важан финансијски центар и једно од три управна седишта Европске уније (остала два су Брисел и Стразбур).

UNESKO је старе квартове и утврђења Луксембурга уврстио у Светску баштину. Има необичан положај: саграђен је на литицама, тако да изгледа као да се састоји из два нивоа, нижег и вишег. Један је од најразвијенијих градова Европе, чува велики број културно-историјских споменика, међу којима се истиче катедрала Нотре Даме, која се сматра симболом града.

Град се налази на 334 метра надморске висине, на ушћу река Алзет и Петрус. Просири се на 51,24 км².

Луксембург је град са свега 92 хиљаде становника. Становници се служе немачким и француским језиком, а поред њих у употреби је и луксембуршки језик који је настао из порајнских дијалеката немачког језика са великим бројем речи из француског. Сва ова три језика су званична. Широко су распрострањени још енглески језик и језици имиграната.

Град се обавезао да побољша приступачност за особе с инвалидитетом и старије особе, и ради на извођењу плана који се темељи на Конвенцији Уједињених нација о правима особа с инвалидитетом.

Циљ је да уз помоћ иновација и технологија створе функционалан, одржив транспортни систем узимајући у обзир уклањање баријера које отежавају мобилност и нормално функционисање људи са посебним потребама.

КО?

Mobiliteits Zentral (Центар за мобилност) је Verkeiersverbond-ова комуникацијска платформа. Корисници могу контактирати овај центар за сва питања у вези са јавним превозом. Осим тога, пружају информације и решења у случају проблема. Интегрисани распоред (претраживање рута) је најважнији радни алат за саветнике и пружа корисницима комплетне информације о могућностима и алтернативама преласка с једне адресе на другу. У мају 2007. године отворен је први центар за мобилност на железничкој станици у Луксембургу, након чега је у септембру 2010. отворена још једна на југу Белгије на станици Белвал-Университе.

CFL - Луксембуршка национална железничка компанија или Société nationale des chemins de fer luxembourgeois - CNHFL основана је 1946. године. Њене делове држи држава Луксембург (94%), Белгија (4%) и Француска (2%). Управни одбор има 15 чланова, али свакодневно управљање CFL групом је у рукама одбора који се тренутно састоји од пет директора под надлежношћу и одговорношћу генералног директора. Кроз уговор о пружању услуга јавног превоза путника друмским и железничким саобраћајем, држава Луксембург је поверила CFL национални и прекогранични превоз путника за период 2010-2024. Превоз робе, тржиште које је дерегулисано од 2007. године, поверено је одсецима CFL-а, односно CFL cargo и CFL multimodal. CFL је такође постао оператер железничке инфраструктуре Луксембурга кроз уговор о услугама који се односи на обнову, модернизацију и проширење мреже, одржавање железничке инфраструктуре и рад железничког саобраћаја. Ову мисију компанији је доделила држава Луксембург, која је власник железничке инфраструктуре у земљи. Луксембуршки институт за регулацију (ILR) именован је за контролно тело за железничко тржиште. Железничка управа (ACF) именована је националним органом за сигурност са задатком да гарантује интероперабилност између железничких сигурносних система и независног тела за поправак пруга и класификацију железничке инфраструктуре. Јавни

превоз у граду Луксембургу се састоји од железничке и аутобуске мрежа (Citi Night Bys, бесплатан Citi Shopping Bys, Назовите аутобус или аутобус на захтев, Sightseeing Bys), као и трамвајска мрежа.

mLive: национални пројекат за телематику у јавном превозу, који омогућава синхронизацију мобилности са другим областима живота корисника. Централизована обрада информација прикупљених од различитих страна укључених у јавни превоз омогућава да се корисницима пруже потпуне и тачне информације, уз детаље који су битни за планирање њиховог пословног или личног путовања. Лична мобилност се може лако организовати помоћу рачунара, таблета или паметног телефона.

Adapto: Adapto је индивидуална услуга превоза за особе са трајним инвалидитетом и смањеном мобилношћу, особе које се не могу кретати самостално или самостално (аутомобилима), нити јавним превозом. Adapto услуге су обезбеђене посебно опремљеним возилима, која омогућавају превоз људи у инвалидским колицима. Adapto транспорт се може користити и за повремена путовања. Да бисте имали користи од услуге Адапто, морате прво поднети захтев Министарству за мобилност и јавне радове, уз медицинску уверење. У случају договора, купац добија важећу картицу до датума који је тамо наведен. Корисници који могу имати користи од Адапто услуга су људи са смањеном покретљивошћу који се морају кретати у инвалидским колицима, ролатору или оквиру за ходање; слепи или веома слабовиди; особе које имају респираторну инсуфицијенцију са потребом за кисеоником трајно; са деменцијом или менталним или интелектуалним инвалидитетом тако да не могу путовати јавним превозом без помоћи треће стране.

Слика 1,2,3. Приступачни системи јавног превоза у Луксембургу

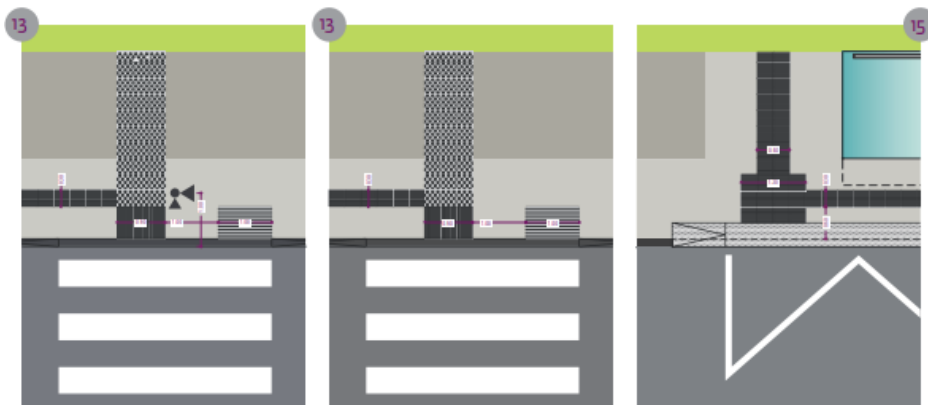
Пројекат Приступачног дабл декер воза

Током 2009. године развијен је пример примене приступачног јавног превоза у Луксембургу: Приступачни дабл декер воз који побољшава локални транспорт - добра пракса за људе који су непокретни и људе са оштећењем вида и слуха.

Пројекат омогућава удобну вожњу у локалном железничком систему за људе са инвалидитетом. Нови, нископодни возови обезбеђени су од стране националног оператера у Луксембургу - CFL. Овај развој, комбинован са платформама чије се висине могу адаптирати у односу на висину пода возила, омогућава улаз без степеница, чинећи га лакшим за људе са инвалидитетом и оштећењем вида, а широка врата употпуњују удобност улаза. Нижи нивои возила имају просторне мултифункционалне делове, који нуде пуно простора и омогућавају смештај више колица. Приступачни тоалети се налазе у свим возовима.

Информациони системи унутар возова погодују људима са оштећењем вида и слуха. На оба нивоа постоје велики дисплеји који показују следећа стајалишта. Електронске гласовне објаве такође обавештавају путнике о путовању.

CFL фирма нуди услугу која пружа информације о садржајима на приступачним станицама. Шема се може преузети са њихове веб странице.

Слика 4. Изглед уређења стајалишта-рампа, сигнализација

“Аутобуска услуга у Луксембургу се знатно побољшала и већина путника је спремна помоћи. Неке продавнице имају рампе, док у другим купцима помажу да уђу у продавницу. Градилишта су углавном осигурана. У случају проблема, увек се можемо обратити општини. Стални напори се улажу како би се све било приступачно”, изјавила је Жоел Еш, чланица партиципативног одбора.

Слика 5. Приказ могућности и услуга CFL-а у јавном превозу

Дизајн за све

Град Луксембург је јасно фокусиран на појам “посебних потреба”, а не да људе идентификује на основу њиховог инвалидитета. На овој филозофији се темељи појам Дизајна за све, којим се ствара окружење у којем могу сви угодно живети. Примери побољшања који су корисни свима обухватају звучне сигнале на свим раскрсницама, нископодне аутобусе опремљене рампама и звучним и визуелним обавештењима на свим аутобусима. Као додатак јавном превозу постоје мини - бусеви који долазе по људе код куће и нуде повољне цене за особе у инвалидским колицима.

Промовисање приступачности

Град организује недеље подизања свести за промовисање бољег разумевања приступачности и инклузивног живота. Програм обухвата годишњу Недељу мобилности и Музички фестивал (свечани догађај на коме наступају извођачи са инвалидитетом) и приступачне обиласке града и музеја са водичем. За све догађаје осигурана су приступачна паркинг места и тоалети, а такође су обезбеђени аутобуси за превоз. Градско одељење за информације и посебне потребе сарађује са канцеларијом за туризам, музејима и другим јавним местима која су постала приступачна; општина је тек један од примера. Сва бирачка места су такође приступачна. Све нове и обновљене зграде потпуно се усклађују са стандардима приступачности. Музеј има изложбу под називом “Музеј за све”, који обухвата потребе свих грађана, укључујући имигранте, децу, старије особе, све време користећи језик који је разумљив свима.

Пример осталима

Општина иде даље од својих законских обавеза и са одушевљењем се суочава са изазовима приступачности у свим секторима, на политичком и службеном нивоу. Сви сектори учествују у изради програма приступачности, а све иницијативе у потпуности финансира град.

“Захваљујући јасној надлежности канцеларије коју води Маделеине Каусер и снажној сарадњи са свим представничким организацијама особа са инвалидитетом, град Луксембург је остварио велики напредак према приступачнијој инфраструктури и већој свести о различитим питањима у погледу инвалидитета, чиме је подстакло позитивне мере у другим градовима у земљи и ширем региону.” – Патрик Хурст, председник удружења “Nëmme Mat Eis”. Сви састанци градског већа се превode на знаковни језик, а пружају се и сви други облици потребне помоћи. Три пута годишње се одржавају курсеви немачког знаковног језика (на различитим нивоима) и отворени су за јавност. Успех свих ових иницијатива базира се на препознавању проблема и успостављање приоритета.

Запошљавање особа са инвалидитетом

Општина је јако посвећена осигуравању радних места за особе са инвалидитетом. За сада 5,75% запослених у општини чине особе са инвалидитетом, укључујући оне са тешкоћама у учењу и раднике који су постали инвалиди током радног века. Канцеларија за интеграцију и посебне потребе пружа подршку тим радницима у односу на радно окружење, осигуравајући им посебан превоз и одговарајући на друге потребе. “Занимљива чињеница о приступачности у нашем граду је „Bluetooth beacon” технологија која особама са оштећењем вида помаже да пронађу аутобуску станицу и да буду обавештени о следећој станици употребом мобилне апликације.”- Жосен Ромс, чланица партиципативног одбора.

Овладавање технологијом за промовисање приступачности:

- Општина је 2017. Године покренула два нова пројекта за осигуравање приступачне технологије.
- Први пројекат је интернет страница која је развијена како би испунила стандарде веб дизајна који одговарају потребама особама са инвалидитетом, тако да буду приступачна слепим особама које се служе читачима екрана.

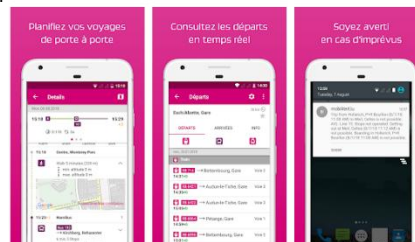
- Сектор за комуникације и односе са јавношћу ради на томе да све интернет публикације као што су брошуре и летци, такође буду доступни особама које се служе читачима екрана. Такође, подстичу остале који се баве графичким дизајном и комуникацијама да учине исто.
- Друга нова иницијатива је увођење објава eBeacons на аутобуским станицама које корисницима градске апликације пружају информације о доласцима аутобуса на стајалиште. Ово је посебно корисно особама са оштећењем вида, али с временом ће се проширити како би користило и туристима и другим корисницима јавног превоза.

Финансирање

-Градска општина

-Локална транспортна компанија- CFL

У складу са законом од 2004. године општина финансира развој и одржавање станица аутобуса на територији њихове општине, то укључује и постављање и одржавање сигнализације

Слика 6. Приказ апликације Мобилитеит.лу, која пружа информације о јавном превозу

Мogućност примене остварених метода побољшања приступачности у Луксембургу у градовима у Србији

Добијена награда за приступачност Access City Awards 2018. године, доста говори о залагању Луксембурга да омогући олакшан приступ својим грађанима са инвалидитетом. Уложен труд око иницијатива из различитих области и отворена сарадња градских власти са људима из различитих удружења, уз инвестиције и

финансирања резултује моделом добре праксе. Пример Луксембурга би требало да послужи као узор за остале градове Европе који се сусрећу са сличним изазовима.

Пример Луксембурга је добар зато што проблем приступачности решава кроз различите области. Поред мобилности, посебна пажња је посвећена укључености у градска, културна дешавања и запошљавању особа са неком врстом инвалидитета или отежаног кретања. Градови у Србији би пре свега требало радити на увођењу иницијатива које би покривале све области - образовање, културу, подизање нивоа свести, спорт, људске ресурсе и мобилност у граду.

У овим иницијативама би требало да активно учествују сви грађани, удружења инвалида и старих особа. Такође, промовисање самосталног и безбедног коришћења јавног превоза и кретања у граду, кроз обнављање и унапређивање постојећих линија и стајалишта, као и набављање одговарајућег урбаног мобилијара, и приступачних средства јавног превоза.

Паралелно би требало радити на иновацијама у области технологије, које могу допринети развоју приступачности и самим тим, квалитета живота у граду. Битна је укљученост свих грађана у живот града, што кроз основне ствари као што је мобилност и коришћење јавног превоза, што кроз спортске активности и културна дешавања, па све до информисаности. Сваки јавни објекат мора бити приступачан и опремљен одговарајућом опремом која би олакшала коришћење сваком посетиоцу, без препрека. На овај начин се може значајно побољшати живот људи са инвалидитетом, старијим особама у градовима Србије, битна је спремност за промене и залагање за све грађане. Улагање у мале ствари може пуно значити.

Слика 7. Призор са годишње манифестације „Недеља мобилности“ у Луксембургу

Референце

Access City Award 2018, Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, European Union, 2018

<http://luxembourg.public.lu/en/index.html> (преузето 10.1.2019.)

<https://www.vdl.lu/actualites/introduction-de-la-gratuite-des-transports-publics-au-luxembourg-le-01032020> (преузето 10.1.2019.)

<https://www.mobiliteit.lu/> (преузето 10.1.2019.)

<http://www.cfl.lu/EN> (преузето 10.1.2019.)

<http://www.adapto.lu/> (преузето 10.1.2019.)

<https://guichet.public.lu/en/citoyens/transports-mobilite/transports-individuels/stationnement/carte-stationnement-handicapes.html#bloub-2EN> (преузето 10.1.2019.)

Списак илустрација

Слика 1. Internet stranica: <http://luxembourg.public.lu/en/index.html> (преузето 10.1.2019.)

Слика 2. Publikacija: Access City Award 2018, Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, European Union, 2018 (преузето 1.10.2019.)

Слика 3. Internet stranica: <http://www.adapto.lu/> (преузето 10.1.2019.)

Слика 4. Internet stranica: <http://www.adapto.lu/> (преузето 10.1.2019.)

Слика 5. Internet stranica: <https://play.google.com/store/apps/details?id=de.hafas.android.cdt&hl=fr> (преузето 10.1.2019.)

Слика 6. Publikacija: Access City Award 2018, Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, European Union, 2018 (преузето 1.10.2019.)

Слика 7. Publikacija: Access City Award 2018, Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, European Union, 2018 (преузето 1.10.2019.)

Стварање инклузивног окружења, без препрека

Лион представља пример успешног европског града где су примењена начела приступачности и укључивости свих становника у градски живот. Добитник је треће награде за приступачност града за 2018. годину - Access City Award. Ова награда се додељује сваке године од стране Европске Комисије и Европског форума особа са инвалидитетом. Награда за приступачност града награда је која се сваке године додељује градовима који напорно раде како би постали приступачни. Град је приступачан када сви људи могу у њему живети, кретати се и служити се свим услугама без потешкоћа и Луксембург је препознат као такав град. Тежи ка слободном кретању без препрека, адекватном приступу јавним објектима, одрживом јавном превозу, кроз иновације у области технологија које би унапредиле живот у граду и омогућиле бољу приступачност информација свим грађанима.

Циљ студије је препознавање принципа пројеката који могу бити примењени у градовима Србије и начина за њихову примену.

Кључне речи

приступачност, технологије, инклузивност, мобилност

Лион је главни град региона Рона-Алли и департмана Рона у Источној Француској.

Град се налази на ушћу река Соане и Роне.

Лион или прошлости познатији као Лугдум значи – тврђава светла.

Овај град има три језгра:

VILLE – из римског периода

SAÔNE – NOUVELLE VILLE – нови део града

VILLE CENTRALE – на полуострву који чине две реке

По подацима из 2006. године број становника у месту је био 472 305. Лион је после Париза и Марсеља трећи највећи град у Француској.

Са 1.3 милиона житеља у ширем градском подручју (некадашњи регион Лионез), лионска област је друга највећа у Француској, после париске области. Лион је историјска престоница свиле позата по гастрономији, архитектури и знаменитостима од којих је 10 процената површине Лиона крајем 1998. године уврштено на листу UNESCO-ве културне баштине.

Град је територијално и административно, као Париз и Марсеј, подељен на арондисмане и

Град Лион одабрао је да реши приступачност као међусекторски проблем и да уложи пре свега у стварање инклузивног окружења без препрека. Са два мотива, физичком приступачношћу и приступачношћу градском животу, Лион је покренуо програм који је почео 2006. и трајаће до 2024. За координацију и вођење програма именован је вођа пројекта, одговоран Главном секретаријату града. Мрежа, која обухвата 13 градских делова, ради на увођењу иницијатива које покривају културу, образовање, старање о деци, спорт, људске ресурсе, грађанство и јавна подручја. Саветодавно тело, које обухвата изабране представнике, градске службе и 62 локалних удружења, укључујући особе с инвалидитетом и старије особе, активно учествују у предлагању приоритета, испитивању могућности и праћењу напретка у њиховом остваривању. За циљ имају да уз помоћ иновација и технологија створе функционалан, одржив транспортни систем узимајући у обзир уклањање баријера које отежавају мобилност и нормално функционисање људи са посебним потребама.

Ко?

SYTRAL је орган управе који контролише и координише различите транспортне компаније које послују у мрежи јавног превоза у Лиону. SYTRAL, Транзитна управа округа Рона и урбана област Лиона, управља мрежама градског саобраћаја под именом TCL i Optibus. SYTRAL је одговоран за транспорт у градској транспортној зони, или PTU, који укључује 65 градова и 1,3 милиона становника.

SYTRAL: контролише рад TCL мреже и услуге Optibus и дефинише стратешке циљеве и врши неопходне инвестиције: метро, трамвај, тролејбус и аутобус, или транспорт на захтев; одлучује о понуди транспорта: путеви и учесталост линија, локација станица и стајалишта, итд.; дефинише и проверава стандарде квалитета услуге: тачност, доступност, чистоћа, сигурност, борба против превара, итд.; дефинише одговарајућу и правичну политику цена. Развија и примењује Urban Transport Plan, спроводи анкете међу локалним домаћинствима. Организација SYTRAL, који је основан 1985. године, је локална јавна управа. Њу чине 85 чланова који припремају и спроводе одлуке надзорног одбора, састављеног од 26 изабраних чланова.

Надзорни одбор: у 2011. години надзорни одбор SYTRAL-а се састоји од 26 изабраних чланова са два скупа: - 16 изабраних чланова Лионске урбане заједнице, укључујући и председника SYTRAL-а; - 10 изабраних чланова органа округа Рона, укључујући потпредседника SYTRAL-а. Надзорни одбор чини извршни орган SYTRAL-а. Гласови се доносе о стратешким одлукама током седница које се одржавају у просеку сваких шест недеља. Извршни одбор: Извршни одбор чини осам представника надзорног одбора: пет изабраних чланова, укључујући

председника; три члана окружног већа, укључујући и потпредседника. Улога одбора је да дефинише и припреми одлуке, које затим стављају на гласање чланови надзорног одбора.

SYTRAL комисије: Комисија за јавне уговоре, Комисија за процену јавних уговора, Комисија за прилагођавање услуга, Комисија за финансије, Комисија за путарине, Саветодавна комисија локалних јавних служби.

Оперативни тимови: у SYTRAL-у ради 91 службеник, укључујући запослене у јавном сектору и извођаче радова. Кабинет, саветник за безбедност и одељење за комуникације директно извештавају канцеларији председника. Четири сектора извештавају генералном менаџменту: финансије и људски ресурси, инфраструктура, операције и развој. Улога сектора је да припрема и спроводи одлуке надзорног одбора.

Јавни превоз

У Лиону од јавног превоза постоји метро: 4 линије, укључујући једну потпуно аутоматизовану линију и једну железничку пругу, 73 вагона, 42 станице и 29,4 км пруге; успињача: 2 линије, 4 вагона и 1,2 км стазе; трамвај: 4 линије, 73 кола, 81 станица и 48,3 км пруге; аутобуси и минибусеви: 123 линије, 988 аутобуса, од којих је 161 артикулисано; тролејбус: 7 линија, 131 возило; електрични аутобуси: 5 возила на полуострву Лион и 9,2 км рута; школске услуге: 141 линија, 112 аутобуса и 1.060 км рута. Између 2008. и 2020. године улаже се 97 милиона евра у приступачан метро и приступачне трамваје. Сви аутобуси и већина аутобуских станица су већ приступачни.

Optibus

Услуга Optibus, намењена особама с инвалидитетом, обезбеђује више од 100 000 путовања годишње, а 4 800 путовања обавља се помоћу услуге Optiguide, која пружа информације од врата до врата и индивидуалне водиче који омогућује људима да самостално путују јавним превозом. Optibus је под покровитељством Keolis-а, као приватно предузеће које инвестира у јавни превоз, омогућавајући приступачност за све, на територији целе Француске.

Слика 1. Приступачни системи јавног превоза, услуге Optiguide-a и Optibus-a

Cars du Rhône - мрежа Cars du Rhone је међуградска транспортна мрежа која служи за област Рону, изван градског подручја Лиона. Нуди 34 аутобуске линије и 293 за школске услуге.

Le réseau TCL - мрежа TCL обухвата метро, трамвај и тролејбус.

Rhôneexpress - Rhôneexpress повезује пословну четврт Lion Part-Dieu са аеродромом Sent-Egziperi у Лиону за мање од 30 минута. На овој линији сваке године се обезбеди 1,2 милиона путовања.

Слика 2. Мрежа јавног превоза у Лиону

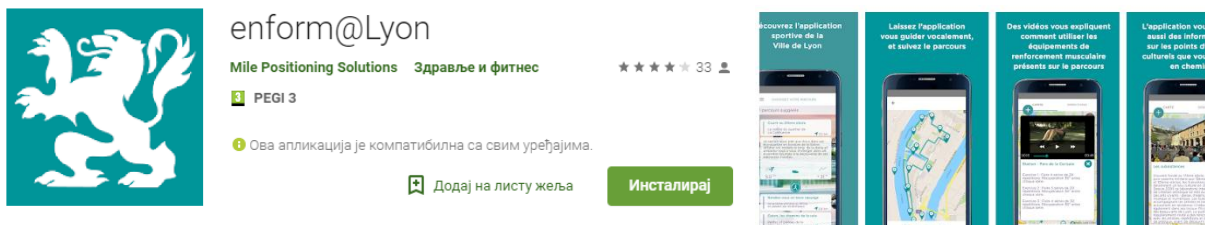
Употреба технологије за уклањање препрека

Интернет страница града има посебан део намењен особама с инвалидитетом у којем су прикупљене све корисне информације о приступу и другим питањима. Градске новине доступне су на Брајевом писму и у аудио форматима.

Градска апликација има функцију која становницима омогућује да пријаве кварове на уличној расвети или друге препреке приступачности. Геолокација и фотографије омогућују брзо деловање градских служби и решавање проблема. Апликација такође помаже кориснику да пронађе паркинг места за особе с инвалидитетом.

Апликација **enform@lyon** уведена је како би се подстакле спортске активности у доступним објектима у граду. Апликација обухвата руте којима могу ићи особе с телесним оштећењима.

Апликација за градски превоз омогућује путницима да одаберу најприступачнију руту, на пример проналаском краћих путова или оних с рампом за приступ. Апликација укључује функцију „аларми за приступачност“ која обавештава људе о кваровима и поправцима лифтова и покретних степеница.

Слика 3. Изглед апликације enform@Lyon

Култура и образовање

Позориште Célestins, Theater of Lyon организује тактилне посете позорници и сусрете с глумцима како би се особама с оштећењима вида омогућило да стекну бољи увид у начин рада позоришта. Има и простор за инвалидска колица, слушна помагала и прилагођене цене улазница за посетиоце с инвалидитетом.

Библиотеке у граду имају више од 3 500 аудио-књига и имају услугу ношења књига за старије људе и особе с инвалидитетом које не могу саме носити књиге. У периоду 2016.-2017. године било је организовано 15 предавања и изложби на знаковном језику и с описом звучног садржаја.

Град верује у важност интеграције и укључивања деце с инвалидитетом у редовно школовање, па је приступ спортским активностима и школским кантинама омогућен сваком детету. Како би се остварила ова политика потпуног приступа, додатних 110 000 евра улаже се у јачање надзорног особља и обуку 120 директора школа и других установа.

Интеграција и инклузивност код куће и на послу

Овим програмом осигурава се приступ у 700 зграда и јавних подручја по цени од 38 милиона евра.

У изградњи 75 стамбених зграда уводи се експериментални приступ међугенерациском становању, од којих је 25 намењено старијим особама и особама с инвалидитетом и обухвата услугу потпомогнутог живота 24 сата дневно и седам дана у недељи. У сектору запошљавања сви општински радници по запослењу похађају обуку за подизање нивоа свести о инвалидитету, а интеграција на радном месту далеко је изнад законских захтева јер су на 7,8 % радних места у граду запослене особе с инвалидитетом. Лион у раздобљу од 2016. до 2018. године улаже додатних 1 милион евра за опремање радних места како би била прикладна за потребе запослених с инвалидитетом.

Општина такође подстиче запошљавање особа с инвалидитетом у широј заједници додељујући предузећима која запошљавају особе с инвалидитетом приоритет при додели уговора с градом. Финансирање се врши преко Градске општине и локалне транспортне компаније – SYTRAL.

Финансирање јавног превоза у 2011. години: приходи долазе из четири сектора: порез на промет који плаћају послодавци на основу платног списка (38%), приходи купаца (28%), јавне субвенције (21%) и дуг (13%). Трошкови покривају три области: оперативни трошкови мреже (52%), опрема (30%) и трошкови задуживања (18%).

Учешће локалних власти Заједнице чланица SYTRAL-а учествују у развоју јавног превоза својим финансијским доприносима.

Позајмице - позајмице представљају неопходну допуну за финансирање инвестиција.

Субвенције и фондови - ово се односи на државну помоћ која се прима у оквиру Grenelle de l'environnement европског пројекта и трећих страна (донатора), у зависности од пројекта и њихове адаптације инфраструктуре.

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

С обзиром на то да је добитник награде Access City Award 2018, много говори о залагању Лиона да омогући олакшан приступ својим грађанима са инвалидитетом. Уложен труд око иницијатива из различитих области и отворена сарадња градских власти са људима из различитих удружења, уз инвестиције и финансирања резултује моделом добре праксе. Пример Лиона би требало да послужи као узор за остале градове Европе који се сусрећу са сличним изазовима. Пример Лиона је добар зато што проблем приступачности решава међусекторски. Градови у Србији би пре свега требало радити на увођењу иницијатива које би покривале све области- образовање, културу, подизање нивоа свести, спорт, људске ресурсе, мобилност у граду. У овим иницијативама би требало да активно учествују сви грађани, удружења инвалида и старих особа. Такође, промовисање самосталног и безбедног коришћења јавног превоза и кретања у граду, кроз обнављање и унапређивање постојећих линија и стајалишта, као и набављање одговарајућег урбаног мобилијара, и приступачних средстава јавног превоза. Паралелно би требало радити на иновацијама у области технологије, које могу допринети развоју приступачности и самим тим, квалитета живота у граду. Битна је укљученост свих грађана у живот града, што кроз основне ствари као што је мобилност и коришћење јавног превоза, што кроз спортске активности и културна дешавања, до информисаности. Сваки јавни објекат мора бити приступачан и опремљен одговарајућом опремом која би олакшала коришћење сваком посетиоцу, без препрека. На овај начин се може значајно побољшати живот људи са инвалидитетом, старијим особама у градовима Србије, битна је спремност за промене и залагање за све грађане. Улагање у мале ствари може пуно значити.

Слика 4,5. Трамвај "Шпанац" у Београду

Референце

Access City Award 2018, Lyon, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, European Union, 2018

<http://www.optibus.fr/index.php> (преузето 10.1.2019)

<https://www.emta.com/spip.php?article300> (преузето 10.1.2019.)

<http://www.sytral.fr/> (преузето 10.1.2019.)

<https://www.smarter-together.eu/cities/lyon#/> (преузето 10.1.2019.)

Списак илустрација

Слика 1. <http://www.optibus.fr/index.php> (преузето 10.1.2019.)

Слика 2. <http://www.tcl.fr/> (преузето 1.10.2019.)

Слика 3. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.lmsporttourism.villelyon> (преузето 10.1.2019.)

Слика 4. <https://www.lyon.fr/sport/la-pratique-du-sport-au-quotidien/enformlyon> (преузето 10.1.2019.)

Слика 5. <http://www.gsp.co.rs/naslovna.aspx> (преузето 10.1. 2019.)

Стварање инклузивног окружења, без препрека

Студија случаја односи се на анализу пројеката и мера уведених у Марбургу, везаних за побољшање приступачности, како је препознат као један од добрих примера од стране Јурген-Маркус као Марбург без баријера, награде за највише приступачне градове у Европској унији. Крајњи циљ јесте уочавање принципа и њихово имплементирање у градовима Србије, као и начина на које је то могуће спровести. За изванредне резулте, Марбург је награђен посебном похвалом у преданости за побољшањем приступачности. Остаје релативно нетакнут, готички и ренесансни град на врху брда, којим доминира дворца, те његова топографија чини изазов за особе са инвалидитетом и старију популацију. Град је посвећен је решавању и побољшавању доступности годинама уназад, кроз залагање за креирање јавних простора доступних свима, под тим подразумевајући старије људе младе породице и студенте.

Циљ студије је препознавање принципа пројеката који могу бити примењени у градовима Србије и начина за њихову примену.

Кључне речи

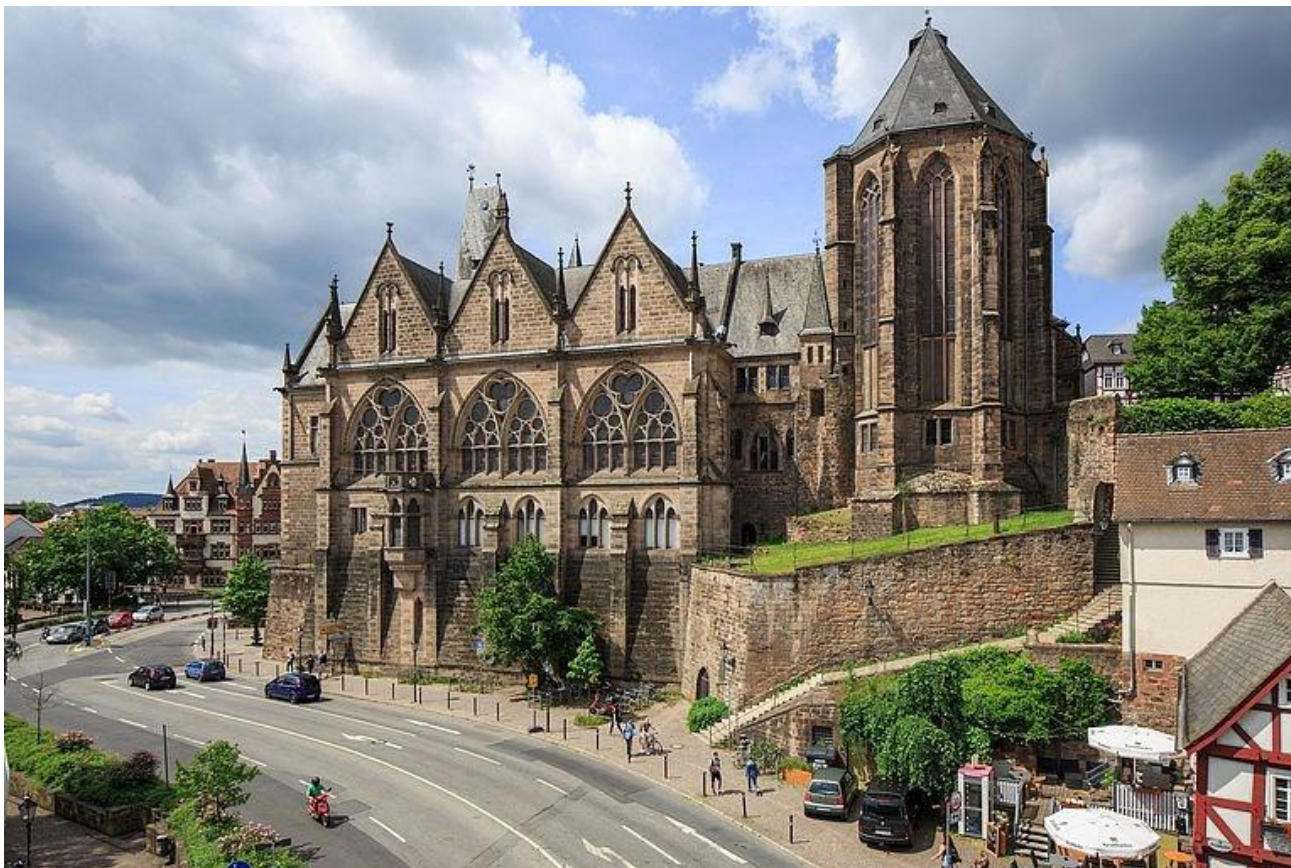
Марбург, приступачност, посвећеност, универзитетски град, имплементација

Марбург је Немачка општина у савезној држави Хесен. Један је од највећих универзитетских градова у Немачкој, док студије трају, долази велики број студената (иош 40 000) па тако Марбург за време семестра има 120 000 становника.

Град је према пројекту решио проблем приступачности јавним објектима и просторима лицима са инвалидитетом и старијим особама. Управо Марбург има циљ одржавања баштине боље приступачности.

Награде: Јурген-Маркус: Марбург без баријера. 2012. година

Марбург је универзитетски град у немачкој савезној држави (Bundesland) у Хесену, главном граду округа Marburg-Biedenkopf (Landkreis). Градско подручје се простире дуж долине реке Лахн и има око 72.000 становника. Након што му је 1222. године додељена градска привилегија, Марбург је служио као главни град копнене гравитације Hessen-Marburg у периоду од петнаестог до седамнаестог века. Универзитет у Марбургу основан је 1527. године и доминира јавним животом у граду до данас.

Слика 1. Универзитет у Марбургу, Philipps-Universität Marburg

Топографија Марбурга: Марбург Остаје релативно нетакнут, готички или ренесансни град на врху брда, којим доминира дворца, те његова топографија чини изазов за особе са инвалидитетом и старију популацију.

Слика 2. Топографија Марбурга

Марбург је град са наградом која препознаје мере, иницијативе и пројекте у универзитетском граду Марбург:

- уклањање баријера на улицама и око објеката,
- изградити слободан приступ друштвеном животу и култури;
- довести до учешћа и укључивања људи са или без инвалидитета.

Град Марбург награђен је 2012. године по први пут, наградом Јурген-Маркус: Марбург без баријера. Развијање Марбурга као града у ком особе са инвалидитетом могу да живе и раде независно колико је то могуће, повезано је са оснивањем и доделом ове награде.

Стварање система за олакшану приступачност

Јавни објекти као и туристичке организације имају систем опипљивог вођења ка информацијама, у виду интерактивног градског модела. Информације Брајевом азбуком допуњују модел и описују локације и главне атракције града.

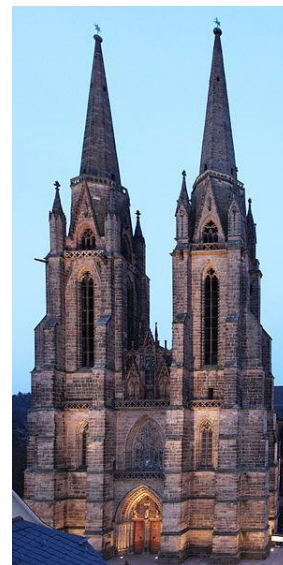
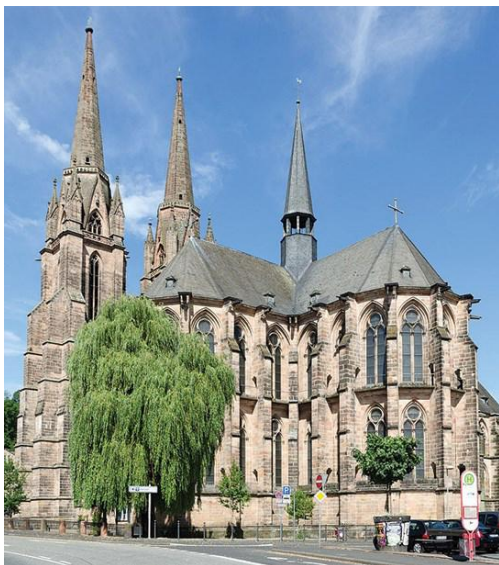
Електрична врата на главним улазима у објекте олакшавају пут туристима, а туристичке информације се могу добити из предворја на нивоу земље без ивичњака или прагова на објектима.

Слика 3. Jürgen-Markus -2005

Ове мере, иницијативе и пројекти остварају одрживост и доприносе циљу да град Марбург буде доступан и употребљив за све грађане у смислу употребе његових зграда, саобраћајних и приступних подручја и целокупне инфраструктуре у јавној и приватној сфери. Ово укључује, између осталог, мере за побољшање развоја приватних и урбаних места, ресторана, заједница и центара за заједнице, клубова и сала за састанке, биоскопа, позоришта, места за одржавање концерата. Град тежи ка пружању могућности за пуна права учешћа особа са инвалидитетом у свим областима живота (услуге за децу и омладину, школе, рад и запошљавање) и на креативан начин промовишу социјално и културно укључивање људи са и без инвалидитета.

Марбург прави системске водиче за физичко онеспособљене особе који приказују путеве без баријера са спуштеним ивицама, паркинге, тоалете, авни превоз са приступом за инвалиде. Туристичке организације учествују у побољшању приступачности особама са инвалидитетом како би одржали посећеност историјског и културног наслеђа. Доступност приступа знаменитостима Марбурга је на значајном нивоу.

Слика 4. Elisabethkirche Marburg; Слика 9. St. Elizabeth Church_znamenitost; Слика 10. Rathaus Marburg

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Анализом приступачности у немачком граду Марбург, закључено је да се све поменуте методе могу применити и у Србији. Оно што везује ове две земље, јесте чињеница да обе поседују велики историјски интегритет. Стари градови и њихове тврђаве су атрактивне локације које туристи прво посете приликом обиласка града. Пример јесте Београдска тврђава, која је особама са инвалидитетом већим делом неприступачна, што важи и за остале културно историјске споменике широм земље. Такође, град Марбург је добар пример прилагођавања јавног

превоза особама са инвалидитетом, који би могао да се примени у Србији. Још један од метода побољшања приступачности којим би се олакшала мобилност особа са инвалидитетом јесте нивелиција улица. Као универзитетски град који води рачуна о младима, и смањује баријере студентима са инвалидитетом, одличан је пример како би се универзитети у Србији могли оплемени и акценат ставили на приступачност.

Референце

<http://www.das-marburger.de/2012/04/aufruf-zur-verleihung-des-jurgen-markus-preis-marburg-barrierefrei/>;

http://www.mobilemenschen.de/static/pdf/Marburg_Ortspunkte.pdf; www.marburg-barrierefrei

German college town Marburg becomes first in the nation to require solar panels on new buildings, International Herald Tribune

John M. Jeep, ed. (2001). "Marburg". Medieval Germany: an Encyclopedia. Garland Publishing. ISBN 0-8240-7644-3.

Списак илустрација

Слика 1. [://www.pinterest.com/pin/701154235717860739/](http://www.pinterest.com/pin/701154235717860739/)

Слика 2. <https://www.uni-marburg.de/en>

Слика 3. [://www.pinterest.com/pin/](http://www.pinterest.com/pin/)

Слика 4. [/www.pinterest.com/pin/](http://www.pinterest.com/pin/)

Слика 5. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Marburg_Schloss.jpg

Слика 6. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Marburg_Braun-Hogenberg.jpg

Слика 7. [/www.pinterest.com/pin/](http://www.pinterest.com/pin/)

Слика 8. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Elisabethkirche_Marburg.jpg

Слика 9. <https://en.wikipedia.org/wiki/Marburg>

Слика 10. <https://en.wikipedia.org/wiki/Marburg>

Хелсинки као пример приступачног града

Студија случаја заснива се на истраживању мера приступачности у граду Хелсинкију у Финској, једном од бољих примера изабраном од стране Access City Awards, награде за приступачне градове на територији Европске уније.

Хелсинки је добитник Награде за приступачност града (ЕУ City Awards) 2015. године. Град Хелсинки има 1.3 милиона становника и уједно је главни и највећи град Финске. Ова награда је резултат вишегодишњег рада и опредељености за приступачност. Климатски услови у Хелсинкију додатни су изазов за проналажење решења за осигурање приступачности у условима велике хладноће и снега. Циљ студије је препознавање ствари које су путем пројеката успешно имплементирани у свакодневницу особа са инвалидитетом, а које би могле да се примене у градовима у Србији.

Кључне речи

Хелсинки, приступачност, становништво, климатски услови, инвалидитет

Хелсинки је главни град Финске. Смештен је у јужном делу земље на обали Финског залива. Историјски град Хелсинки датира из 1530. године. Данас је средиште урбане регије која броји 1.3 милиона становника.

Access City Awards

2015. године је освојио друго место

1989. “Животно окружење за све” ,

Актери: Центар за социјални развој

Циљ: пројекат је настао у корпорацији са Вусари пројектом са циљем истраживања проблема који се односе на становање и животну средину посматрајући са аспекта различитих корисничких група.

1994. “Раскрснице за све”

Актери: Одељење за јавне радове ,Удружење особа са инвалидитетом и Министарство животне средине

Циљ: Прилагођавање урбаног окружења и мобилијара Маќеланкату и Елимäенкату у Валили, у близини Библиотеке за слепе. Пројекат је садржао студију и општи план који се односи на подручје, чији је циљ био истражити детаљна решења приступачности из перспективе различитих корисничких група.

1989-91. “Подизање трамвајских и аутобуских станица и употреба нископодних возила”

Актери: јавни градски превоз Хелсинки

Циљ: употреба нископодних аутобуса и трамваја у систему градског превоза, у циљу повећања доступности града и омогућавања пристушаћности јавног превоза особама са инвалидитетом. Такође су унапређене и аутобуска и трамвајска стајалишта, што је такође допринело приступачности.

1996. “Становање за старије особе”

Актери: Центар за социјално старање и здравствену заштиту, у оквиру Одељења за социјалне услуге.

Циљ: помоћ планерима око укључивања посебних захтева за услужни смештај за циљане групе корисника.

1998. “Кустанкартано план за заштиту животне средине”

Актери: Одељење за социјалне услуге

Циљ: израда нацрта за Центар за старије особе у Оулункулу, који би омогућио доступност у оквиру објекта, али и приступачност терапеутских вртovima везаним за смештајну зграду.

2000. “План приступачности градског центра Хелсинкија”

Актери: Одељење за јавне радове

Циљ: решавање проблема који се односе на приступачност подручја која су намењена углавном за пешаке у центру Хелсинкија. Мапирани су улични и пешачки прелази, пешачке зоне и улази у објекте.

2002. “Приступачност шопинг зона у Алекси”

Приступачност резиденцијалним деловима у Вусари и приступачност Тулонхалти парка

Актери: Одељење за јавне радове

Циљ: пилот пројекти су имали за циљ да помогну разрешавању проблема приступачности у подручјима различитих карактеристика и мерама потребним за имплементацију и унапређење приступачности у деловима града са различитом наменом.

2003. “Приступачне и сигурне улице ”

Актери: Одељење за јавне радове, Финске гранитне компаније - компаније које се баве производњом производа од камена

Циљ: креирање нових производа и решења која би олакшала приступачност у јавном простору.

2004.- “СуРаКу ” смернице

Циљ: креирање смерница за планирање, изградњу и одржавање приступачности јавних површина (улице, паркови и дворишта).

Пројекат саобраћајне приступачности Финске

Сви градови Финске обухваћени су истом стратегијом која се односи на саобраћајну приступачност. Она се реализује помоћу "СуРаКу" смерница. Све аутобуске линије у центру града користе аутобусе са ниским подом. Одређене линије, ка центру града и назад, предлажу стајалишта у близини домова за старе. Школски превоз за децу са инвалидитетом омогућава посебна возила са лифтом и особљем за помоћ путницима.

Разним пројектима омогућен је сигуран систем аутобуског и трамвајског превоза. Остварена је приступачност од преко 90% постојећих стајалишта градског превоза. Њихов дизајн и опремљеност прилагођен је свим корисницима, али и особама са инвалидитетом.

Стајалишта градског превоза као и превозна средства опремљена су визуелним информативним системом, а пешачки прелази са звучном сигнализацијом и тактилним упозорењима. Такође је обезбеђен довољан број паркинг места која имају назнаку за паркинг особа са инвалидитетом. Трамваји и аутобуси поседују звучне и визуелне најаве станица, део за инвалидска колица, тастере за хитне позиве, пиктограме који указују на места намењена особама са инвалидитетом, као и покретне ниске рампе. У метроу, све станице имају лифт до платформе, не постоји висинска разлика између платформи и возила, бојама су назначене све потенцијалне препреке, осветљење на ескалаторима је интензивирано.

Поред саобраћајне мреже унутар плана приступачности даје се велики значај иновативним алатима, раду на апликацијама, веб сајтовима, те приступачности и лакој доступности и навигацији. У Финској постоје информативни системи за све људе са смањеном покретљивошћу који живе у околини градова. Тај сервис пружа информације о доступности услуга јавног превоза.

Доступност јавних објеката и улога технологије у приступачности

Поред саобраћајне мреже унутар плана приступачности даје се велики значај иновативним алатима и апликацијама, те веб сајтовима за приступачности јавним објектима. У колико туристи желе да сазнају више о граду постоје мултимедијалне тачке са презентованим туристичким информацијама о граду, улицама, споменицима као и другим местима. Информациони пункт нуди информације на различитим језицима, као и пиктограме који пружају информације о приступачности јавним местима. Посетиоци такође могу преузимати водич са информацијама о доступности ресурсима града, те темељне информације о смештају, ресторанима, споменицима, као и другим културним подручјима који нуде опције прилагођене гостима са инвалидитетом.

Онлине водичи нуде довољно информација како би туриста могао да одлучи да ли жељена локација има одговарајуће услуге. Поред свих понуђених информација, туристи такође добијају и сазнања о паркинг местима која су намењена инаlidима.

На вратима јавних установа најчешће се налази међународни симбол приступачности. За доделу ознака задужена је Градска управа, а нарочито Градски одбор за особе са инвалидитетом која утврђује да ли установа испуњава предвиђене прописе за приступачност овим лицима.

Слика 1. Ознаке приступачности на јавним установама

Организација културних и друштвених активности за особе са сметњама

На интернет платформама могу да се нађу подаци о доступности јавних простора, као што су паркови, шеталишта, тргови, докови и сл. Пошто је Хелсинки град који привлачи многобројне туристе, за особе са инвалидитетом постоје предложене туре обиласка града, које укључују културне и рекреативне садржаје.

Постоји много различитих догађаја и услуга за особе са инвалидитетом, као што су летњи кампови и курсеви, као и групе за вежбање и спортски догађаји организовани у сарадњи са градским спортским службама и другим партнерима за сарадњу. Град такође подсти че волонтере који помажу клијентима да учествују у културним догађајима као и другим активностима у којима би иначе било тешко учествовати. Физичке активности

за посебне групе намењене су особама које имају потешкоће укључујући и редовне спортске активности због инвалидитета, болести или друге слабости. Посебним групама се нуде разноврсне физичке активности са циљем да им се омогући рекреација њихове способности и функционисања. Корисницима се могу придружити и чланови породице, као и лични асистенти.

Слика 2. Доступност рекреативних садржаја

Слика 3. Лични или групни асистент

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Град Хелсинки поседује примере добре праксе који могу да се имплементирају и код нас. С обзиром да је у питању највећи, уједно и главни град Фински, примери добре праксе из Хелсинкија могу да се имплементирају у Београду или Новом Саду. Држава у својим пројектима највише улаже у технологије и саобраћај, што доприноси иновативности и новим системима који олакшавају свакодневницу особа са инвалидитетом. Због обимних количина падавина које представљају изазов за северне земље, то може бити добар пример да се искористи у опремању тротоара и транспортних система, како не би дошло до прекида у комуникацији током зимског периода. У Србији је могуће остварити овакве резултате првенствено уградњом одговарајуће опреме у постојећа возила јавног градског превоза, али и прибављањем нових возила у сврху адекватног и неометаног функционисања саобраћаја у циљу приступачности особа са потешкоћама у кретању. Такође, Хелсинки представља одличан

пример за српске градове у смислу подизања свести грађанства, обуке лица за рад са инвалидима, као и покретање информативних сервиса. Потребна су и улагања у технолошком смислу која би допринела информисаности грађана, а самим тим и побољшању квалитета живота особа са инвалидитетом. Такође, можемо да приметимо ангажованост градске управе не само за своје становнике, него и за туристе. Постављањем онлајн дигиталне мапа града са назнаком приступачности, српски градови би били привлачнији за долазак туриста са неким видом инвалидитета.

Референце

Highlights : European health report 2018. More than numbers - evidence for all, Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2018.

<https://www.hel.fi/hkl/en/this-is-hkl/accessibility-and-the-environment/accessibility/>

<https://www.curbfreewithcorylee.com/2016/02/13/wheelchair-accessible-tour-helsinki-finland/>

<https://blogs.helsinki.fi/accessibility/>

<https://www.mapple.fi>

Списак илустрација

Слика 1. <https://www.hel.fi/hkl/en/this-is-hkl/accessibility-and-the-environment/accessibility/>

Слика 2. <https://www.hel.fi/hkl/en/this-is-hkl/accessibility-and-the-environment/accessibility/>

Слика 3. <https://blogs.helsinki.fi/accessibility/>

Слика 4. <https://blogs.helsinki.fi/accessibility/>

Слика 5. <https://www.mapple.fi>

Васа као пример универзитетог приступачног града

Студија случаја заснива се на истраживању мера приступачности у граду Васа на Западној обали Финске, једном од бољих примера изабраном од стране Access City Awards, награде за приступачне градове на територији Европске уније.

Васа је добитник Награде за приступачност града (ЕУ City Awards) 2016. године. Град Васа има 67 000 становника. Један је од важнијих универзитетских центара Финске. Већинско становништво су Финци, али чак четвртину становништва чине Швеђани, те становништво говори и један и други језик поједнако. Васа је мултикултурални студентски град у који долазе студенти из целог света. Отприлике једну петину становништва чине особе старије од 65 година. Ова група становника представља циљану групу на основу које се пројекти приступачности планирају и реализују.

Циљ студије је препознавање ствари које су путем пројеката успешно имплементирани у свакодневницу особа са инвалидитетом, а које би могле да се примене у градовима Србије.

Кључне речи

Васа је град на западној обали Финске. Добио је повељу 1606. године током владавине краља Чарлса IX. Име је добио по Краљевској породици Васа. Васа има око 67000 становника. Већинско становништво су Финци, али чак четвртину становништва чине Швеђани. Васа је мултикултурални студентски град.

Отприлике 1/5 становништва чине особе старије од 65 година. У граду живи отприлике 2000 особа које се користе услугама за особе са инвалидитетом, којима је приступачност неопходна за живот.

Access City Awards

2016. године је освојио четврто место

Васа, приступачност, становништво, универзитет, инвалидитет

Основу за креирање смерница за планирање планова приступачности у Финској дефинисане су 2004. године "СуРаКу" смерницама. Ове смернице имају за циљ планирање, изградњу и одржавање приступачности јавних површина. Те површине подразумевају како јавне улице и паркове, тако и дворишта као приватне површине. Постигнућа и посвећеност града, а и његових становника препозната су на националном нивоу као добра пракса за омогућавање приступачности. У граду не само да живи велики број старијих особа, него и младе особе са неком врстом инвалидитета. Због својих природних карактеристика и окружења, град посећује и велики број туриста. Један од циљева града Ваасе је уврштавање приступачности као сталног дела градског пејзажа. Приступачност означава квалитет и сигурност. Она почиње са правом на приступачност за све и позитивним ставом према имплементацији приступачности у дизајнирању и изградњи јавних површина. Град покушава да оствари да свим особама са инвалидитетом које живе ту, али и особама које су привремено у граду обезбеди помоћ у виду омогућавања неограниченог кретања. У граду се ради на реновирању инфраструктурне мреже и уклањању постојећих баријера у кретању. Јавни превоз представља битан сегмент пројекта којем је посвећена посебна пажња у планирању приступачности.

Слика 1. Град Васа

Пројекти и актери

Организације које су укључене у рад су организације особа са инвалидитетом, градски планери, као и општина града и општинско одељење за јавне радове.

2004. “СуРаКу” смернице

Циљ: креирање смерница за планирање, изградњу и одржавање приступачности јавних површина (улице, паркови и дворишта).

2005. “План приступачности”

Циљ: уградња концепта приступачности у све будуће планове и развојне пројекте који се тичу урбаног развоја на подручју града.

2011 - 2014. “Куку” Пројекат

актери: национална унија ученика универзитета у Финској (SIL)

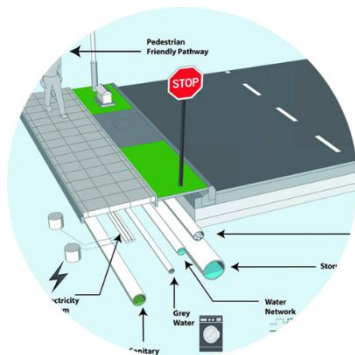
Циљ: промовисање способност студирања и заједништво са особама са инвалидитетом. Полазна тачка пројекта била је заједнички развој са партнерским универзитетима и њиховим студентским синдикатима. Радом пројекта развијена је интеграција студената, учествовање и активностима студентских удружења, те интеграција студената са посебним потребама у заједничке активности.

Пројекат саобраћајне приступачности Финске

Сви градови Финске обухваћени су истом стратегијом која се односи на саобраћајну приступачност. Она се реализује помоћу "СуРаКу" смерница. Све аутобуске линије у центру града користе аутобусе са ниским подом. Одређене линије, ка центру града и назад, предлажу стајалипта у близини домова за таре. Школски превоз за децу са инвалидитетом омогућава посебна возила са лифтом и особљем за помоћ путницима.

Табела 1. Саобраћајна приступачност Финске

Projekat	Tip invaliditeta				Vozila					
	Motorička oštećenja	Oštećenje vida	Oštećenje sluha	Kognitivna oštećenja	Gradski autobus	Međugradski autobus	Tramvaj	Podzemna železnica	Gradski voz	Međugradski voz
Autobusni terminal sa prilagođenim pristupom i kontrastnom rasvetom	×	×			×	×				
Korisnički testovi pristupačnosti autobusa	×	×	×		×	×				
Bilten o dostupnosti korisničkom servisu i javnom prevozu	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Vodič za poboljšanje korišćenja servisa u javnom prevozu	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Informacione usluge o pristupačnosti železničkog saobraćaja	×	×	×						×	×
Sistem za navigaciju i vođenje za slepe		×			×	×	×	×	×	×
Program za istraživanje i razvoj pristupačnosti	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Autobusi i invalidska kolica sa igračkama	×	×	×		×	×				
Grejanje pešačkih površina radi sigurnijeg saobraćaja	×	×			×					
Pristupačan javni prevoz u ruralnim područjima	×	×	×			×				

Слика 2. Систем грејања тротоара

Слика 3,4. Мапе са означеним мпц за особе са инвалидитетом

Доступност јавних површина

Град марљиво ради на подизању свести о проблематици приступачности те мењању перцепције грађана о инвалидитету. Сви запосленици града пролазе оспособљивање за рад са особама са потешкоћама. Град нуди савете и смернице за побољшање приступачности приватницима, нпр. власницима кафића и ресторана. Мапе олакшавају приступачност особа са потешкоћама у кретању постављањем мапа са назначеном позицијом паркинга, улаза у објекат, стазама, као и тоалетима и ресторанима. Ормарићи на градском базену поседују мапе за визуелну помоћ за особе ометене у развоју. Туристичке туре - град организује туре за особе са потешкоћама у кретању које желе да обиђу културне садржаје који се налазе у граду. Обучено особље - град финансира обуку особа за стручну помоћ лицима са инвалидитетом у свим државним институцијама као што су здравствене установе, школе, библиотеке, вртићи и сл. Посебна врста поплочања - простори у зграда намењени за боравак деце, као и дечија игралишта поплочавају се и опремају посебним подлогама и урбаним мобилијаром у циљу сигурног боравак деце са посебним потребама.

Слика 5. Едукација родитеља организована у градској библиотеци

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Град Васа поседује примере добре праксе који могу да се имплементирају и у Србији. С обзиром да је град мањи, све идеје могу да се спроведу и у мањим градовима Србије. Држава у својим пројектима највише улаже у технологије и саобраћај, што доприноси иновативности и новим системима који олакшавају свакодневницу особа са инвалидитетом. У Србији је могуће оставарити овакве резултате првенствено уградњом одговарајуће опреме у постојећа возила јавног градског превоза, али и прибављањем нових возила у сврху адекватног и неометаног функционисања саобраћаја у циљу приступачности особа са потешкоћама у кретању. Такође, град Васа представља одличан пример за српске градове у смислу подизања свести грађанства, обуке лица за рад са инвалидима, као и покретање информативних сервиса. Потребна су и улагања у технолошком смислу која би допринела информисаности грађана, а самим тим и побољшању квалитета живота особа са инвалидитетом.

Референце

Highlights : European health report 2018. More than numbers - evidence for all, Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2018.

Награда за приступачност града 2016: Примери најбоље праксе за већу приступачност градова у ЕУ-у, Социјална Европа

<https://www.vaasa.fi/en/accessibility>

<https://www.vaasa.fi/en/forms/give-us-feedback>

<https://www.swimspire.com/my-journey-with-the-vasa-swim-ergometer-in-depth-review/>

Списак илустрација

Слика 1. <https://www.finavia.fi/sv/pa-flygplatsen/special-assistance/tjanster-personer-med-funktionsnedsattningar-och-rorelsehinder>

Слика 2. https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/1271139/uusi-vammaispalvelulaki-lausunnot-tavoitteena-oman-tarpeen-mukaiset-palvelut-vammaisille-henkiloille

Слика 3. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=en&videoId=2687&furtherVideos=yes>

Слика 4. <https://www.finavia.fi/sv/pa-flygplatsen/special-assistance/tjanster-personer-med-funktionsnedsattningar-och-rorelsehinder>

Слика 5. <https://www.finavia.fi/sv/pa-flygplatsen/special-assistance/tjanster-personer-med-funktionsnedsattningar-och-rorelsehinder>

Салцбург – град припада свима

Студија случаја односи се на анализи пројеката и мера уведених у Салцбутгу, везаних за побољшање приступачности, како је препознат као један од најбољих примера од стране Access City Awards, награде за највише приступачне градове у Европској унији. Крајњи циљ јесте уочавање принципа и њихово имплементирање у градовима Србије, као и начина на које је то могуће спровести. 2012. године ова награда је припала аустријском граду Салцбургу. Награђена је дугорочна посвећеност, усаглашен приступ и одлични резултати у унапређењу приступачности, што је постигнуто уз непосредно учешће особа са инвалидитетом. Салцбург је четврти по величини град у Аустрији, смештен у средишњем делу државе. Познат је по старом језгру образованом у време бароку, једним од најочуванијих у средњој Европи. Због тога је градско језгро Салцбурга уврштено на листу културне баштине Унеска. Пројекти предвиђени за одређене градове Србије, попут Београда, успешно су остварени у Салцбургу.

Кључне речи

Салцбург, посвећеност, приступачност, уређење

Салцбург је четврти по величини град у Аустрији, смештен у средишњем делу државе. Град има 152.367 становника. Познат је по старом језгру образованом у време бароку, једним од најочуванијих у средњој Европи. Због тога је градско језгро Салцбурга уврштено на листу културне баштине Унеска.

Access City Awards

2012. – Прва награда

Салцбург је један од првих Европских градова који је увео систем EUROKEY-а, који омогућава особама са физичким инвалидитетом да без ограничења приступ објектима за хендикепиране. На пример, у јавним тоалетима на аутопутевима и железничким станицама, јавним тоалетима у пешачким зонама, музејима или јавним службама (донекле и у посебним лифтовима како би се осигурала доступност).

Такође, доста пажње посвећује се на уређење изграђене средине где се тај систем дели на:

1. TOULS - тактилни систем оријентације за слепе особе и вођење слепих и делимично слепих постављен је на прелазима, раскрсницама, трговима, аутобуским стајалиштима као и код важних јавних зграда
2. Звучни сигнал - индуктивни звучни апарати се стално користе за ажурирање јавних зграда
2. Спуштени тротоари - доступност нивоу терена је неопходна за већину корисника инвалидских колица
3. Јавни тоалети без баријера - приступачни јавни тоалети инсталирани су широм града, посебно у центру и слободни су за резиденте
4. Јавна игралишта и јавне (историјске) зграде - процес повећања приступачности постављањем рампа, лифтова, звучних сигнала и тактилних површина ради лакшег коришћења ових простора.

Слика 1 – TOULS тактилне површине у Салцбургу

Слика 2 – TOULS тактилне површине у Салцбургу

Тема инвалидности је политички високо релевантна на европском и међународном нивоу. Европски закон и међународне конвенције снажно утичу на аустријску политику о инвалидности и аустријски закон. Стога је то погодно време за умрежавање, лобирање и остваривање заједничких циљева на наднационалном нивоу. Особе са инвалидитетом су укључене у развојне пројекте и њихове представничке организације су укључене у градске мере у Салцбургу. На тај начин осигуравају се тачни и дефинисани циљеве и потребе корисника. Отворена је канцеларија менаџера за грађанску приступачност, као и консултантски центар за изградњу без препрека. У сарадњи са Градском комисијом за особе са инвалидитетом, предузимају се многе иницијативе за подизање свести. Стални тренинг се нуди ученицима, свим приправницима у настави, возачима аутобуса и особљу аеродрома. Такође, организоване су радионице за планере и архитекте, ради упознавања проблема особа са инвалидитетом. Важност подизања јавне свести је јасна градским властима.

Слика 3 – Салцбург картица

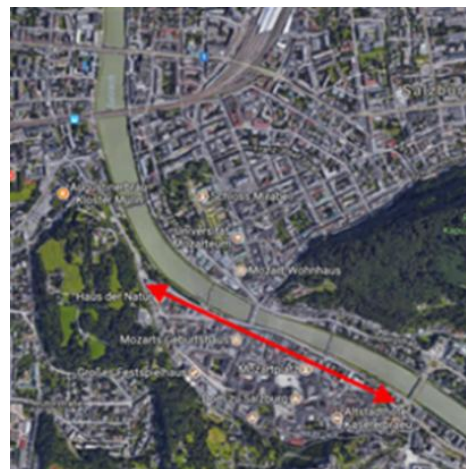

Слика 4 – Веће особа са инвалидитетом

Видео и информациони пакети се дистрибуирају на јавним местим и школама. Покренуте су многе кампање као на пример “Особа у Салцбургу” , “Без препрека за младе и старе” , “Са друге тачке гледишта”. Заједно са кампањом за подизање свести, град је такође спровео студију “Бити жена са инвалидитетом.” Обезбеђене су услуге превођења на знаковни језик је такође један од градских покрета који помаже у превазилажењу предрасуда Град је основао Савет за особе са инвалидитетом 1997. године како би људима олакшао могућност да се њихов глас чује. Када је у питању побољшање њиховог квалитета живота, особе са инвалидитетом имају потпуну саморегулацију.

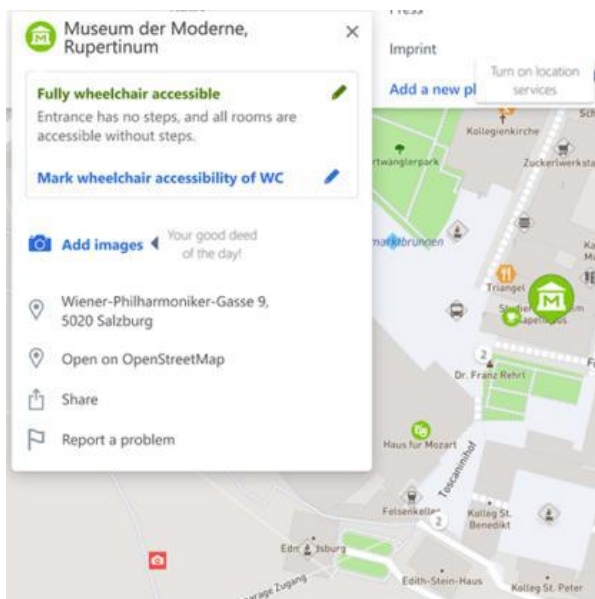
Слика 5. - Мапа приступачних простора

Слика 6. - Мапа приступачних простора

Један од важних захтева је био и припрема политичких предлога и захтева особа са инвалидитетом, а тиме и покушај реализације ових приједлога и захтева на националном и међународном нивоу. Секретаријат је испунио све административне задатке које су проследили представници већа за инвалиде. То је позив за решавање свих питања и проблема, на које је скренута пажња удружења чланова, јавне власти и јавност. Његов задатак је да координира све активности чланова одбора и особља, као и да информише чланске асоцијације и све запослене путем личних контаката, телефонских позива, монат магазина, као и на почетној страници њњ.бехиндertenрат.ат.

Пре свега, требало би рећи да је Аустрија, земља која је велику посвећеност уложила у омогућавање доступности, како јавних површина тако и објеката. Велики број сајтова даје могућност информисања о приступачној рути до жељене локације, прилазу граду као и обиласку града Салцбурга. У туристичке сврхе, јача комуникација више агенција које су у сарадњи са градом и институцијама попут аеродрома, железничких станица и другог јавног превоза издвајају варијанте путовања, смештаја и обиласка града за особе са потешкоћама у кретању. Сам центар је готово цео доступан, ако јавни објекат није у потпуности приступачан то је корисницима назначено по нивоима приступачности на мапи града Салцбурга.

Слика 7. - Мапа са ознакама доступности јавних објеката

Слика 8. - Стадион у Салцбургу потпуно без баријера

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Салцбург је највише пажње посветио на уређење изграђене средине. Ако дакле, у Србији преносимо такве мере требало би прво осигурати приступачност социјалним, здравственим, административним, културним и другим услугама. Креирајући просторе без баријера, флексибилно радно време, прилагођене формате информација, мобилне сервисе, едуковане пружаоце услуга и увођење нових технологија ради веће инклузије. При остваривању циљева, треба посматрати како у архитектонском, тако и у организационом и програмском смислу идеје и пројекте. Да би се изменио или унапредио постојећи систем, мора се увести и систем контроле управо квалитета тих социјалних, здравствених и других услуга. То се најчешће ради преко професионалног напредовања пружилаца услуга, што је применио и Салцбург, али и програма едукације, мониторинга или супервизије како би се овакав систем показао одрживим. Такође је потребно обезбедити механизме и потребне ресурсе за имплементирање потребних надоградњи за боље кретање особа са инвалидитетом, где највећи проблем представља управо економски аспект када је у питању физичка промена, јер препреке и мањак основних елемената за њихово лакше кретање јесте неопходно. Тако да се упркос мапирању проблематичних делова града и креирању дигитане информација и мапа, не могу се сви проблеми променити, већ само означити и бити јавно доступни како би се избегли док се средства не обезбеде.

Референце

Access City Awards 2012, publikacija

The urban mobility observatory- <https://www.eltis.org/search/site/salzburg>

Interreg Europe- <https://www.interregeurope.eu/>

Barrier - fFree Salzburg - <https://www.salzburg.info/en/salzburg/barrier-free>

Salzburg, Austria Accessible Travel- <http://wheelchairtraveling.com/salzburg-austria-accessible-travel-tips/> 8. European

Commission Employment, Social Affairs & Inclusion Employment - <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

Salzburg Disabled Access Review- <https://www.sagetraveling.com/salzburg-disabled-access>

European Mobility Week - <http://www.mobilityweek.eu/emw-awards/>

Списак илустрација

Слика 1. Access City Awards 2012. Publikacija

Слика 2. <https://www.salzburg-marathon.at/en/competitions/integration-run>

Слика 3. <https://www.salzburg.info/en/hotels-offers/salzburg-card>

Слика 4. <https://www.behindertenrat.at/about-us/>

Слика 5. <https://www.salzburg.info/en/salzburg/barrier-free> Слика 6. <https://www.sagetraveling.com/salzburg-disabled-access>

Слика 7. <https://wheelmap.org/nodes/268243667>

Слика 8. <https://www.efdn.org/blog/project/barrier-free-fc-red-bull-salzburg/>

Капошвар - јавни простори свима доступни

Студија случаја односи се на анализи пројеката и мера уведених у Капошвару, везаних за побољшање приступачности, како је препознат као један од најбољих примера од стране Access City Awards, награде за највише приступачне градове у Европској унији. Крајњи циљ јесте уочавање принципа и њихово имплементирање у градовима Србије, као и начина на које је то могуће спровести. За импресивне резултате, Капошвар је награђен посебном похвалом у преданости за побољшањем. Његова брдовита топографија чини изазов за особе са инвалидитетом и старију популацију. Капошвар је посвећен решавања и побољшавања доступности већ више од 25 година. Залажући се за креирање јавних простора доступних свима, под тим подразумевајући и старије људе и младе породице.

Кључне речи

Капошвар, приступачност, топографија, имплементација

Капошвар је град у Мађарској, смештен је на југозападном делу државе и броји 63 298 становника.

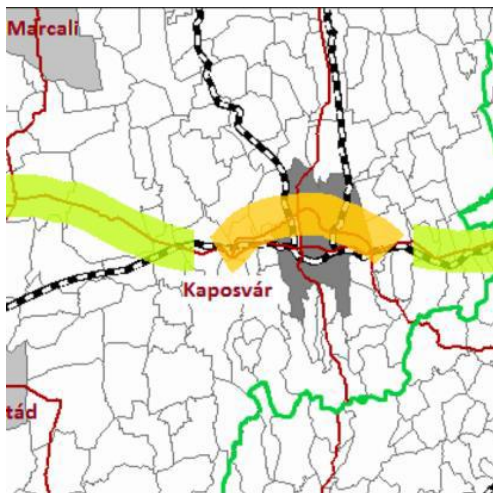
Попут Будимпеште чине га два дела раздвојена реком Капош, док његова брдовита топографија чини изазов за особе са инвалидитетом и старију популацију.

Access City Awards

2016. - Посебна похвала: Рад на побољшању приступа

2019. – Посебна похвала: За континуирани напредак

Капошвар представља изазов за особе са инвалидитетом већ са самим сагледавањем његове топографије. Овај град је процес решавања и реаговања на разноврсност потреба и саме физичке приступачности започео још пре две и по деценије. Пре свега, залажући се за креирање јавних простора доступних свима. Под тим се подразумевају и старије и младе породице. То је делимично постигнуто 2010. године када је цео градски центар учињем приступачним. То се односи на увођење не само тактилних површини, рампи, звучне сигнализације већ и на променама унутар неких од најзначајних објеката у самом центру града.

Слика 1 – Центар Капошвара, доступност јавним садржајима Слика 2 – Мапа и положај будуће саобраћајне инфраструктуре

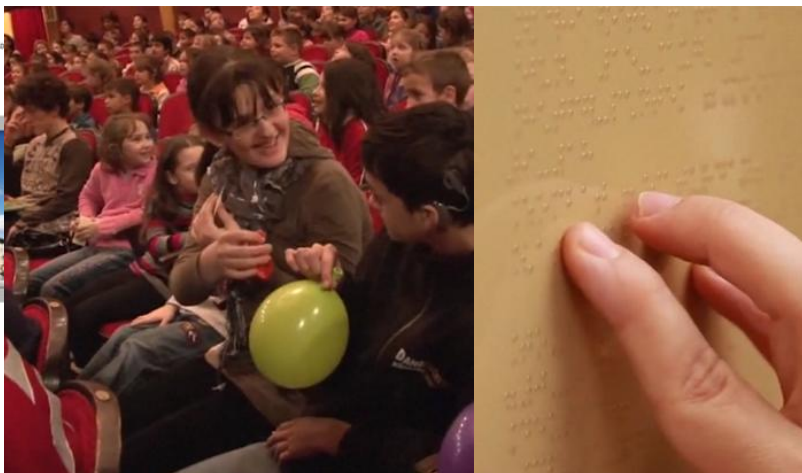
Упркос улагању у ову проблематику, приступачност би тек требало да достигне завидан ниво са изградњом и развојом транспортног центра Капошвар. Она је у плану за период од 2016. до 2020. године. Планирано је обједињавање железничког, локалног и међуградског аутобуског превоза са потпуно приступачним среиштем јавног превоза. Пошто је Капошвар удаљен 200 километара од главног града, лако је доступан возом, аутобусом и јавним превозом. Решење постојећег проблема сматра се основним предусловом за покретање инвестиције у урбани развој, као што је развој транспортног центра за коришћење неизграђених подручја, аутобуских станица и транспортних међуградских тачака.

Слика 3 – Стратегија урбаног развоја града до 2020. године

Д Друштвено прихватање и интеграција особа с инвалидитетом је традиција коју Капошвар гаји још од 1987. године. Интеграција је као циљ уврштена у статут образовних установа. Укључивањем особа са инвалидитетом у друштвену заједницу омогућавајући им равноправан и недискриминирајући положај, у значајној мери утиче се на укидање баријера и предрасуда које постоје према особама са инвалидитетом. Град је посветио велику пажњу да социјално хуманитарна удружења апелују на медије, као једне од најзначајнијих карика у креирању свести јавности о друштвеним променама, те тако на достојанствен начин представљају особе са инвалидитетом и омогућавају боље разумевања њихових потреба. Године 2014. град је највише радио на подизању свести и покушајима приближавања проблема особа са инвалидитетом грађанима и институцијама. Ширење разумевања је обухватало састанке радника у јавном сектору као што су на пример заослени у јавном превозу са особама са инвалидитетом како би од њих сазнали проблеме и заједно добили идеју и нашли решење које би довело до побољшања квалитета живота. Јавни службеници учествовали су у оспособљавању у склопу организације Удружења слепих и слабовидих особа. Град запошљава и званичнике за једнаке могућности. „Верујмо једни у друге” је назив је програма градске политике за раздобље од 2014. до 2019. Овај програм јасно показује

преданост у раду на побољшању приступа, на начин на који ће цела заједница имати користи. 2013. године Градска општина је прихватила акциони план за једнаке могућности. Он подразумева анализирање проблема са којима се особе са инвалидитетом суочавају и на који начин би их требало решити. Један од приоритета јесте и приступачност информационих технологија, за шта је показатељ и градски портал града Капошвара. Годишње ажурирање плана и његове дораде, као и оснивање Форума за једнака права.

Слика 4. – Интернет сајт поштуно прилагођен особа са инвалидитетом

Слика 5,6. – Позориште Гергелу Цику и као и већина јавних објекта су приступачни

У току 2018. године град је одобрио Акциони план за једнаке могућности ("Equal Opportunity Action Plan") и успоставио локални форум за једнаке могућности. Град планира изградњу нових спортских и културних објеката, постављање нових уличних путоказа, унапређивање туристичког плана и обезбеђивање информација на једноставном језику ради повећања доступности. Због одржавања и наставка преданости у решавању инклузије и доступности за особе са инвалидитетом Капошвар је и 2019. године освојио посебну похвалу за континуирани напредак у импресивним достигнућима.

Капошвар ради на томе да оствари град без баријера како за становнике тако и за туристе овог града. Тако је пре свега на путу да реши проблеме транспорта особа са инвалидитетом. У градском превозу обезбеђен је звучни информациони систем и више од пола аутобуса су модели са ниским подом, са планом замене свих аутобуса овим моделом. Нископодни аутобуси с рампама корисни су путницима с дечијим колицима, особама с инвалидитетом као и старим лицима. Са пешачких прелаза су уклоњене све препреке, омогућени су спуштени тротоари за особе са инвалидитетом. А на већини семофора су постављени звучни сигнали за слепе пешаке. Скорије реновиране градске зграде добиле су тактилни пројекат, тактилна поплочања, као и натписе на Брајевом писму које припомажу слепима и онима оштећеног вида.

Град Капошвар ради на повећању броја здравствених установа без препрека за особе са инвалидитетом. А за све образовне установе уведен је План за једнаке прилике. Пошто је ово град који привлачи велики број туриста, омогућено је да 90% градских знаменитости и 80% културних институција буду приступачне свима. Док новообновљене јавне зграде садрже тактилне смернице као и друге функције које омогућавају лакше кретање и сналажење у простору. Као и све физичка и структурална побољшања приступачности, град је ставио приоритет да се осигура да запослени у свим областима јавне службе буду обучени и информисани тако да могу да разумеју потребе особа са инвалидитетом. Ово обухвата организовање састанака између запослених у јавном сектору укључујући и возаче аутобуса) и особе са инвалидитетом да би разговарали о њиховим потребама и приоритетима. На тај начин се идентификују могућа побољшања. Капошвар води политику да ниједна одлука која обухвата и особе са инвалидитетом се не може донети без њиховог учешћа. Током развоја мера приступачности, град увек укључује представнике организација особа са инвалидитетом, као и инжењере за рехабилитацију.

Могућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Капошвар има очигледно побољшану приступачност у основним аспектима живота у граду, тако да прво треба увидети у којим правцима се треба усмерити и на чему се стање особа са инвалидитетом може мењати у Србији. Под аспекте спада пре свега изграђено окружење и јавни простори односи се у овом случају, за почетак, на сам

центар града (али и проширење те идеје на шири центар), саобраћајна и сродна инфраструктура, информација и комуникација, укључивање информационе и комуникационе технологије (ICT) ради лакшег и бржег ширења, али и раду јавних установа и услуга које пружају олакшице за особе са сметњама у кретању или слабовидима. Поред физичких промена, које су већ започете у центру Београда, које доприносе олакшању и побољшању кретања треба се фокусирати и на то да је фактор ризика већи за особе са инвалидитетом у руралним и удаљеним крајевима. Треба се посветити пажња да ризици маргинализације и социјалне исључености немају тенденцију за увећавањем. Едукација и развој свести људи о проблемима особа са инвалидитетом, може такође донети добит и утицати на ширу масу људи, док се паралелно бави развојем инфраструктуре и опреме која им може помоћи у превазилажењу баријера.

Референце

Access City Awards 2016, публикација

Access City Awards 2016, публикација

European Mobility Week Awards - <http://www.mobilityweek.eu/emw-awards/>

The European Commission Awards - https://ec.europa.eu/commission/index_en

Somogy County Government - <http://www.som-onkorm.hu/>

Official Homepage Kaposvar - <https://www.kaposvar.hu/hu/> 7. Portal Kapošvara - <http://alumni.ke.hu/>

Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji

Списак илустрација

Слика 1 <http://www.cwc2017.com/news/2017-03-16/kaposvar-and-its-neighbourhood>

Слика 2. <http://www.som-onkorm.hu/>

Слика 3. <https://vallalkozom.kaposvar.hu/hu/>

Слика 4. <https://enil.eu/news/european-disability-and-development-week-2018/>

Слика 5. <https://www.kaposvar.hu/hu/>

Слика 6. <https://ec.europa.eu/> Слика 7. Access City Awards 2019. Публикација

Карневал инклузивног друштва

Фуншал (port. Funchal) је шести по величини град у Португалији и главни град њене покрајине Мадеира. У Фуншалу се налази Универзитет Мадеира, једини универзитет на острву.

Смештен између мора и стрмих планина, Фуншал, са бројем становника од око 111.000 људи, има много изазова у пружању приступачног окружења за своје становнике и за бројне туристе острва за које је Фуншал епицентар културног живота на Мадеири.

Острво Мадеира, које је изразито и поред тога, климатски услови су изванредни, па је острво добро насељено. Град се сместио на јужној обали, око најбоље природне луке на острву. Средишњи део града је уз обалу, али се ободна насеља изицу и до 250 м надморске висине. Највиша предграђа иду и до 600 м.

Клима у Фуншалу је изразита средоземна са елементима тропске. Зиме су изразито благе, а лета топла.

Фуншал, главни град острва Мадеира, добио је специјално признање за своју посвећеност приступачности у тешком географском контексту.

Фуншал је највећи град дате покрајине и острва, где чини једну од општина.

Број становника од око 111.000 људи

Фуншал је привредно, управно и културно средиште Мадеири. То је и један од најбогатијих градова у Португалији.

Институт за градове и села са мобилношћу у Португалу, доделио је сертификат за приступачности Фуншалу, у оквиру пилот пројекта на националном нивоу о приступачним туристичким дестинацијама Португала.

Access City Award

2017. - посебна похвала

Кључне речи

Фуншал, приступачност, тежак географски контекст, град за све, туризам

Град Фуншал развија стратешке планове да елиминише баријере за приступ и стварају "град за све". Прва фаза системског приступа је мапирање свих подручја којима је потребно побољшање. Ово ће бити праћено идентифицирањем побољшања која су потребна и онда ће бити одређен буџет. Током овог процеса јако се наглашава ангажовање особа са инвалидитетом у погођеним подручјима како би се осигурало то да су њихове потребе у потпуности схваћене.

Промовисање приступачног туризма

Праиа Формоса је прва плажа у Португалу која се посебно прилагођава потребама особа са оштећењем вида, са уређајем званим Аудиоплаге који омогућава слепим особама да пливају независно и безбедно. Пливачки комплекс Понта Горда редовно осваја награде од 2010. године као "приступачна плажа - плажа за све".

Базен поседује хидрауличну столицу која помаже људима да улазе и излазе из воде, приступачне тоалете, мењачнице, ресторане и друге услуге.

Слика 1. - Чувени аутомобили острва Мадеира

Слика 2. - Комплекс базена Понта Гарда

Постоји и план да се прилагоде чувени аутомобили острва Мадеира, двосед од врбовог дрвета и прућа, који контролишу две особе, тако да их могу користити особе са инвалидитетом.

Вебсајт за туристе има део посвећен приступачном туризму, са информацијама о приступачним путевима у граду, као и информацијама где се налази погодан смештај и други објекти. Будуће потребе и захтеви за приступачним туризмом се проучавају и чине основу за приступачну стратегију туризма која ће се успоставити у наредних неколико година Град уводи иновативни концепт јавног сервиса под називом "Citizen shop" који све услуге и објекте уједињује у једној згради, а такође интегрише све онлајн услуге на јединствену платформу како би се олакшао приступ и за станаре и за посетиоце. Клуб инклузивног запошљавања града пружа информације, смернице и подршку у образовању и запошљавању за целу јавност, али са посебним нагласком на особе са инвалидитетом.

Паралелно, постоји подршка која пружа услуге како би се осигурало да капацитети младих и одраслих са сметњама у развоју, могу да се развију у највећој мери и помоћи им да управљају свакодневним задацима и живе независно где је то могуће. Одређен број запослених са инвалидитетом је запослен у Градској скупштини Фуншала. Град је такође посвећен пружању техничке подршке за помоћ грађанима са инвалидитетом да користе информационе технологије. Институт за градове и села са мобилношћу у Португалу, доделио је сертификат за приступачности Фуншалу, у оквиру пилот пројекта на националном нивоу о приступачним туристичким дестинацијама Португала.

Слика 3, - audioplage system

За испуњавање потреба старијег становништва, постоје центри, који старијим људима пружају разне рекреативне активности. Поред тога, град Фуншал од 2007. године има универзитет за сениоре, а посебно је намењен људима старијим од 50 година. Циљ је побољшати животе људи и појачати њихову улогу у друштву. Постоје различити типови јавног превоза у различитим деловима града како би одговарали стрмом терену. Локална аутобуска флота, коју води јавно/приватно партнерство, укључује специјалну транспортну флоту са четири минибуса са инвалидским колицима. Поред тога, четири електрична, еколошка минибуса су такође доступна за инвалидска колица. Главна аутобуска флота обухвата 20 нископодних возила са рампом и простором за кориснике инвалидских колица. Постоји и 10 аутобуса опремљених лифтом, који раде у вишим областима града и 21 приступачан такси.

Слика 4. – Португалска асоцијација особа са инвалидитетом, на Carnival Festival-у

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Град Фуншал поседује примере добре праксе који могу да се имплементирају и код нас. Град развија стратешке планове да елиминира баријере за приступ и стварају "град за све". У Србији је неопходно је да држава уложи новац у нове технологије, како би допринела развоју нових система и иновативности, а све у циљу олакшавања живота особа са инвалидитетом. Такође, примарно је уложити у побољшање информисаности и радити на подизању свести становништва. Неопходна фаза системског приступа за Србију, је мапирање свих подручја којима је потребно побољшање. Након тога потребно је одредити буџет. Из примера Фуншала можемо уочити да је током овог процеса битно да се јаче наглашава ангажовање особа са инвалидитетом у погођеним подручјима како би се осигурало то да су њихове потребе у потпуности схваћене. Промовисање приступачног туризма је такође нешто што је лако применљиво и код нас и нешто у шта би држава у будућности морала да уложи много више. Што се тиче саобраћаја у Србији, неопходно је и уложити у набавку нових прилагођених возила, као и у адаптацију садашњих возила јавног градског превоза, и уградњу додатне пратеће опреме, ради побољшане приступачности особама са инвалидитетом. Ангажованост градске управе по питању туриста у Србији је присутна, али мора бити знатно већа, како би она била привлачнија за долазак туриста са неким видом инвалидитета.

Референце

www.accessibletourism.org

Списак илустрација

Слика 1. www.googleimages.com

Слика 2. www.accessibletourism.org

Слика 3. www.accessibletourism.org

Слика 4. www.accessibletourism.org

Ротердам – стандардизација инклузивности

Ротердам је други по величини град у Холандији и највећа лука у Европи. Налази се у Јужној Холандији, и познат је као важан културни центар Холандије поред Амстердама и Хага. Око 30 000 становника Ротердама су особе са инвалидитетом. Овај велики број особа са инвалидитетом је утицао на градске власти Ротердама, да прилагоде град свим становницима, па је због великог броја пројеката, Ротердам освојио друго место на Access City Awards-у 2017. године. Пројекат „Стварање јавних простора без баријера“ је најзначајнији пројекат приступачности у Ротердаму. Смернице за јавне просторе направљене су у 2014. години како би се побољшала приступачност и створене су кроз сарадњу општине и заинтересованих страна. Отклањањем свих физичких препрека у кретању, као и формирањем јединствених прописа паркирања и сличног, квалитет живота особа са инвалидитетом се изузетно побољшао. Социјална инклузија је сада на завидном нивоу, након формирања апликација за помоћ особама са инвалидитетом и обучавања људи запослених у јавном сектору.

Стварање јавних простора без баријера

Површина града: 319 км²

Број становника: 631.155

Густина насељености: 2.850 ст./км²

Access City Awards

2017. друго место

Кључне речи

инклузија, приступачност, квалитет живота, сарадња

Студија случаја Ротердама

Ротердам је познат по бројим пројектима у области инклузије, који датирају још из 2007. године. Пројекти се базирају на физичку приступачности и социјалне аспекте живота лица са инвалидитетом. Сви пројекти су локалног карактера, реализовани од стране покретача, углавном невладиних организација, или индивидуалних становника и спроведени од стране градске власти. Ротердам је специфични пример града где недељно заседање скупштине, на дневном реду има и тачке везане за инклузивност лица са инвалидитетом. Остварења Ротердама као града без баријера, најбоље се могу описати кроз његове циљеве, пројекте, спровођење и резултате.

Циљеви

Циљеви се огледају у стварању физичке приступачности, али такође укључују и социјални аспект. Физичка приступачност се манифестује кроз уклањање свих физичких препрека, у виду висинске разлике не више од 2 цм на пешачким стазама, уклањање неједнакости веће од 3 цм, формирање заштитних стаза од најмање 180 цм и најмање једно доступно паркирно место на сваких 200 унутар 50 м, од главног улаза у јавне зграде. По холандском закону, 80 % свих станица јавног превоза мора бити доступним корисницима инвалидских колица до 2019. године. Ротердам је већ премашио ову цифру до 2015. године, а већ сада су све станице доступне. Они грађани који нису у могућности да користе јавни превоз могу да користе такси услуге на захтев, које пружају обучени превозници. Тренутно има око 21.000 редовних корисника.

Социјални аспект је задовољен применом апликације „Better Ouydoors“, помоћу које особе са инвалидитетом могу пријавити неприступачне делове града за кретање, а надлежна служба има обавезу да их отклони у наредних 48 сати. За старије особе, или особе које нису у могућности да пријаве путем апликације, или веб странице, могу се обратити дежурним шалтерима, који се налазе у центру града на више локација. Ови шалтери служе и за пружање информација и помоћи лицима којима је то потребно, од стране волонтера који су предходно прошли обуку.

Табела 1. Табеларни приказ циљева

Физичка приступачност	Социјални аспект
уклањање физичких препрека	побољшање квалитета живота
приступ јавним површинама и јавним објектима	подизање колективне свијести
приступ јавном градском превозу	створити осјећај социјалне укључености, сигурности
обезбеђивање паркинг места	примена апликације, или интернета

Пројекти

2007, „Hoek van Holland“, најприступачнија плажа у Холандији

Пројекат је обухватао преуређење комплетне обале и пешачким прилазима, тако да су она сада прилагођена корисницима инвалидских колица. Занимљиво решење је и могућност бесплатног издавања инвалидских колица на самој плажи, па ова плажа са разлогом важи за најприступачнију плажу у Холандији.

Слика 1. Бесплатна инвалидска колица на плажи

2014, “ Стварање јавних површина без граница”

Овај пројекат је свакако најзначајнији, и највећи разлог освајања награде на Access City Awards-у. Пројекат обухвата отклањање свих физичких препрека, у виду висинске разлике не више од 2 цм на пешачким стазама, уклањање неједнакости веће од 3 цм, формирање шитине стаза од најмање 180 цм и најмање једно доступно паркинг место на сваких 200 унутар 50 м, од главног улаза у јавне зграде.

Слика 2. Кретање Ротердамом

2014 , Промењен закон о планирању и изградњи путева

Постојећи закон за планирање и изградњу путева модификован је да одражава захтеве приступачности. Сада је законом прописано да кад год се планирају велики радови, укључени су стручњаци за приступачност како би се осигурало да предлог испуњава потребе и жеље особа са инвалидитетом.

2015, апликација „Better Outdoors“

Проблеми са приступом се могу пријавити путем телефона, интернета или коришћењем апликације која се зове „ Better Outdoors “. Према шеми "брзе поправке", град је у обавези да изврши поправку пријављеног места у року од 48 сати.

Слика 3 . Апликација „Better Outdoors“

2016, реформа спортско рекреативних простора

Преуређење јавних простора намењених спорту и рекреацији, као и осигурање приступа свим њима, чине их приступачни. Такође, обучавање запослених да пружи помоћ људима са инвалидитетом, укључујући и запошљавања. Формирана су и спортска друштва особа са инвалидитетом.

Слика 4 . Инклузивно спортско друштво

Пројекти који се реализују су градског или регионалног нивоа, укључујући локалних апликација и веб страница, као и за постављање знакова и табела за преуређење већ постојећих јавних објеката и поврхних путева, укључујући уклањање баријера, као и социјалну укљученост.

Спровођење

варање
тетом, и
анспорт,

Пројекте је највише финансирала градска управа, као и држава Холандија. Особе са инвалидитетом имају свог представника у градској скупштини, који се бави унапређењем приступачности. А приступачност је обавезна тачка недељног заседања седнице скупштине града.

Начин спровођења се огледа у уклањању висинских препрека, увођењем нових возила градског превоза, или унапређењем старих, увођењем мобилијара који помаже особама са инвалидитетом, обучавањем свих запослених у јавним установама, као и волонтера за помоћ, стварањем волонтерских организација и заједница и преуређењем већ постојећих објеката и јавних површина.

Табела 2. Табеларни приказ начина спровођења

Начин спровођења
уклањање препрека
увођење нових возила градског превоза
преуређење већ постојећих објеката и јавних површина
увођење мобилијара који помаже особама са инвалидитетом
обучавање таксиста и других службеника
стварање организација и заједница

Резултати

Ротердам је постигао велике резултате, што и говори добијање награде од стране Access City Awards 2017. године. Особе са инвалидитетом имају висок квалитет живота у Ротердаму, чему су допринели њени грађани, као и кооперативна градска власт. По питању саобраћаја, као и самог кретања, постигнуто је отклањање висинских разлика (виших од 2цм) на пешачким стазама, формирање пешачих простора минималне ширине од 180 цм, увођење минимално једног паркинг места за инвалиде на сваких 200, на максимално 50 м од главног улаза у јавне објекте, прилагођавање јавног превоза корисницима инвалидских колица. Што се тиче

приступачности, сви јавних објекти су приступачни, као и јавне површине. Проблеми са приступом се могу пријавити путем телефона, Интернета или коришћењем апликације. Према шеми "брзе поправке", у року од 48 сата, град усваја хитне жалбе које утичу на приступ, и налази решење. За оне који не могу приступити интернету, укључујући и многе старије људе, информације и савети су доступни и телефоном и лицем у лице у градским продавницама или инфо-пултовима. Што се тиче социјалног аспекта, особе са инвалидитетом су веома друштвено активне из разлога што им је омогућено лако кретање по граду. Такође, они се све чешће лако запошљавају, због обуке у оквиру програма. Постоји 14 саветовалишта и тимова који омогућују људима да разумеју какву подршку имају, која све права добијају од општине и да организују помоћ, уколико им је потребна.

Приступачност (физичка и

социјална) и инклузивност спадају у дневни ред скупштине општине.

Табела 3. Табеларни приказ резултата

Саобраћај	Приступачност	Социјални аспект
приступачни јавни превоз	приступачни јавни објекти	спортска укљученост
поплицање са тактилношћу	приступачне јавне површине	друштвена укљученост
звучна и тактилна помагала	преуређење спортских дворана	већа запосленост
оборени тротоари	преуређење плаже	апликације о приступачности
обучени таксисти	приступачан центар града	интернет странице

опремљена такси возила		
------------------------	--	--

Слика 5 . Јавни простори за све

Слика 6 . Спортски центри

Слика 7 . Јавни простори

Слика 8 . Јавни простори

Слика 9 . Унутрашњи простори

Могућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Ротердам је на завидном нивоу по питању приступачности, међу осталим градовима Европе, тако да је нереално очекивање да ће у скоријој будућности у Србији бити овакав однос. Међутим, Ротердам може да нам послужи као угледни пример, за почетак сарадње власти са невладиним организацијама. Уколико бисмо успоставили бољи однос, стручњаци у овој области би могли да укажу градским властима колико је ово питање запостављено у Србији.

Формирање апликације, која је релативно слична апликацији „Better Outdoors“, је један корак ка повећањем квалитета живота особа са инвалидитетом у Србији. Али инфраструктурни пројекти врсте који су спроведени у Ротердаму је нешто ка чему би требало да тежимо, иако су назнаке да ће се оваква врста пројекта спровести у

скорије време у Србији.

Референце

<https://sr.wikipedia.org/sr-el/rotterdam>

https://ec.europa.eu/info/access-city-awards_en

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=88&eventsId=1113>

<https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Списак илустрација

Слика 1. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 2. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 3. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 4. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 5. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 6. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 7. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 8. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 9. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Слика 10. <https://bredavoriedereen.nl/wp-content/uploads/2017/03/1.-Presentation-of-Focus-items.compressed-1.pdf>

Списак табела

Табела 1. Ауторска табела

Табела 2. Ауторска табела

Табела 3. Ауторска табела

АМСТЕРДАМ

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

О ГРАДУ

Највећи град у Холандији

Површина града: 219 км²

Број становника: 975 061

Густина насељености: 452,33
ст./км²

Организација за приступачност „*Clientenbelang Amsterdam*” највећи истраживачки центар те врсте

Амстердам представља најпознатији град Холандије, па самим тим и највећи туристички центар. Најпрепознатљивији је по великој употреби бицикала као основним транспортним средством у градском језгру. Амстердам, за сада, није освојио ни једну познату награду у погледу приступачности лицима са инвалидитетом, али је оцењен као веома приступачан град. Анкета која је спроведена међу особама са инвалидитетом показује да, као и сваки светски туристички центар, Амстердам даје

могућност приступа свим музејима, већини хотела, јавног градског превоза, као и осталим туристичким атракцијама.

Иако је Холандија позната по својој Организацији за приступачност, која се базира првенствено на развоју дигиталне приступачности, и поседује највећи истраживачки центар те врсте, сам Амстердам за сада нема познатих пројеката у вези обезбеђивања приступачности особама са инвалидитетом на својој територији, али постоје многи форуми, као и њеб странице, као и невладине организације, које дају смернице у даљем развоју приступачности града.

Кључне речи

укљученост, култура, туризам, приступачност

С обзиром да Амстердам нема познатих пројеката у вези обезбеђивања приступачности особама са инвалидитетом, у даљој студији случаја навешћу потенцијалне циљеве, даље начине спровођења у складу са сугестијама анкетираних људи, као и могуће резултате. Као пример добре праксе навела бих рад најзначајније невладине организације у Амстердаму, и пар пројеката Организације за приступачност, иако она није директно везана за Амстердам, најутицајнија је у Холандији у овом домену истраживања.

Потенцијални циљеве

Циљеви се огледају у стварању физичке приступачности, али такође укључују и социјални аспект. Циљеви који укључују физичку приступачност представљају уклањање свих физичких препрека у граду, обезбеђење приступачности свим јавним површинама и јавним објектима, као и обезбеђење приступачности јавном градском превозу. Као што је познато, градско језгро Амстердама обилује применом бицикала као превозним средством. Иако постоје бицикли прилагођени особама са инвалидитетом, проблем представља паркирање бицикала по

јавним површинама, које онемогућује кретање особама са инвалидитетом. Навођење овог проблема је најзаступљеније на анкетама приступачности, па би решењем истог, Амстердам допринео у великој мери приступачности града. Циљеви који укључују социјални аспект се огледају у побољшању квалитета живота инвалида, подизању колективне свести и стварању осећаја социјалне укључености, као и сигурности.

Системски приказ циљева је приказан у Табели 1.

Табела 1. Табеларни приказ циљева

Физичка приступачност	Социјални аспект
уклањање физичких препрека (висинских и објеката генерално)	побољшање квалитета живота
приступ јавним површинама и јавним објектима	подизање колективне свести
приступ јавном градском превозу	створити осећај социјалне укључености, сигурности

Спровођење

Анализом смерница, од стране лица са инвалидитетом, долази се до закључка да су основне потребе задовољене. Све туристичке атракције су приступачне особама са инвалидитетом, почевши од музеја, па преко бродића који крстаре каналима Амстердама, до посебних врста бицикли прилагођеним параплегичарима. Оне које нису, односе се највише на уклањање паркираних бицикала по јавним површинама, који онемогућавају кретање. Овај проблем би могао да се реши формирањем више паркиралишта ван јавних путних прилаза, као и увођењем новчаних казни за непрописно паркирање.

Решавање проблема социјалног аспекта, могло би се огледати у обуци људи запослених у културним објектима, који представљају најпосећенија места у Амстердаму. Такође, оваква врста обуке би се могла применити и на остале објекте, као и раднике јавног и приватног превоза.

Табела 2. Табеларни приказ начина спровођења

Начин спровођења

уклањање физичких препрека
увођење паркиралишта за бицикле
преуређење већ постојећих објеката и јавних површина
увођење мобилијара који помаже особама са инвалидитетом
обучавање запослених у културним објектима, јавном и приватном превозу
стварање организација и заједница

Слике 1. и 2. Проблеми приступачности

Досадашњи и могући резултати

Анализирајући табелу можемо видети да је већина параметара испуњена. Најлошију оцену за приступачност је однео јавни градски превоз, за који и постоји неслагање између коментара корисника и јавних података. По коментарима корисника са инвалидитетом, само део део градског превоза има низак под. По подацима преузетим од званичне странице градског превоза у Амстердаму, приступачне су све станице јавног превоза у

приступачни јавни превоз

приступачни јавни објекти

ак под. На међуградским станицама може се јавних станица су подигнуте и имају водилице.

Социјални аспект

интернет странице

попловање са тактилношћу	приступачне јавне површине	друштвена укљученост
звучна и тактилна помагала	Приступачне туристичке атракције	помоћ невладиних организација
оборени тротоари		

Већина јавних објеката је приступачна, као и јавне површине. Акцент на приступачности се полаже на објектима културе, као туристичким атракцијама, тј. музејима, и они су одлично оцењени. Као посебна врста туристичке атракције су возња бродићем каналима Амстердама, и возња бицикала који су прилагођени особама са инвалидитетом. Иако поједини делови јавног транспортног система не могу да приме кориснике инвалидских колица, улице и тротоари су већином доступни.

Што се тиче социјалног аспекта, особе са инвалидитетом су веома друштвено активне из разлога што им је омогућено лако кретање по граду. За туристе са инвалидитетом, постоји велики број интернет страница и

Sidewalks	4/5
Attractions	4/5
Hotels	4/5

Слика 3. Резултати анкете атракције

Слика 4. Бицикли прилагођени особама са инвалидитетом

Слика 5. Приступачне туристичке

Слика 6. Приступачни трамваји

Слика 7. Опремљеност јавног превоза

Слика 8. Приступачни тротоари

Организација „Clientenbelang Amsterdam”

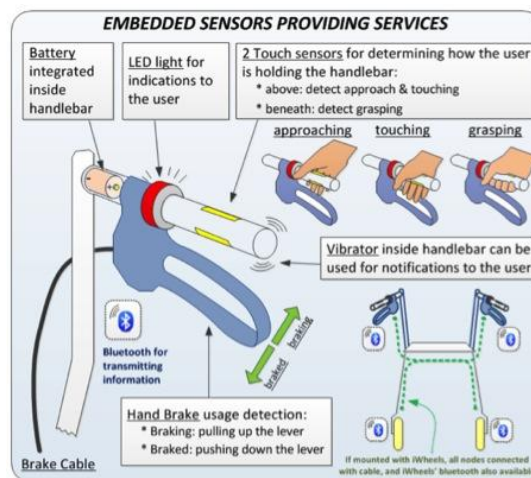
Основана 2016. Године, организација „Clientenbelang Amsterdam ” представља невладину непрофитну организацију која има за циљ побољшање квалитета живота становника са посебним потребама Амстердама. У оквиру пројекта „У сусрет 2020.”, организација је почела да преузима мере на микро нивоу, у циљу побољшања приступачности самог града, за почетак, а сада има већ увелико развијен и систем социјалне инклузије. Њен рад се базира на проналажењем проблема приступачности, у које је укључено и сво становништво, које може контактирати организацију и пријавити проблем. Након што установе проблем, тим запослених преузима мере решавања проблема. Како је у питању непрофитна организација, решење проблема предају градским властима, или обавештавају јавност о томе путем медија, и даље настављају са залагањем за примену решења до његове реализације. Њихово залагање се не односи само на физичку приступачност. Ова организација има и програме социјалне инклузије, који се манифестују као заједничке радионице, разни скупови и пружање подршке лицима са инвалидитетом или старијим особама. Организација за сада није имала ни један већи пројекат, нити познатију награду, али се њихов труд и рад изузетно цени међу становништом Амстердама.

Слика 9. Илустрациони приказ рада организације

Фондација је основана 2001. Године и представља тржишног лидера у области дигиталне приступачности у Холандији. У Европи је важан пружалац експертизе у домену дигиталне приступачности и активна у многим европским и локалним пројектима. Бави се истраживањем, тестирањем и развијањем решења за приступачност. Пружа подршку, препоруке и услуге ревизије за веб локације и апликације. Позната је по сарадњи са (интер) националним актерима и водећим европским партнерима. Као главни координатор ЕУ мреже приступачности учествује у релевантним радним групама на националном и међународном нивоу.

Како ова фондација није директно везана за Амстердам, али представља највећи истраживачки центар у Холандији, издвојићемо један пројекат „Autonomy and mobility for seniors” (2012), чији је аутор управо ова фондација.

Слика 9. Уграђени сензори у колица

Пројекат ASSAM - Autonomy and mobility for seniors (2012)

Пројекат се односи на креирање инвалидских колица или шетача који проналазе свој пут и активно прате и размишљају заједно са корисником. На пример, специјално развијена ручка, iHandlebar, користи сензор да

детектује да ли неко још стоји, или треба мало помоћи да се укључи или искључи излаз. Навигациони систем помаже у проналажењу руте и револуционарном iWheel-у, посебно развијеном точку који одговара сваком ваљку или инвалидским колицима, региструје беспрекорно неравнине и препреке на путу, као и брзину и могуће ризике као што је падање када су колица у нагибу. Ролатор затим исправља себе и дугме за хитне случајеве осигурава да се корисник може обратити за помоћ у било које време ако нешто крене наопако.

Све ове паметне карактеристике осигуравају да корисник у инвалидским колицима или ходачу пронађе пут сигурно - и унутра и напољу. На овај начин, старији људи могу наставити да живе самостално дуже и без бриге.

Ериц Веллеман, коаутор пројекта каже да је пројекат велики успех у Шпанији, где се старији људи усуђују да оду до продавнице која се налази доле на брду. Шетач их кочи када се спусте низ брдо и помаже им када морају да се пењу узбрдо намирнице.

Пројекат је рађен у сарадњи Фондације са Немачким Истраживачким Центром за Вештачку Интелигенцију DFKI GmbH), Bydelmann Elektronik, Johanniter-Unfall-Hilfe, Neysta mobile solutions GmbH, Universitat Politècnica de Catalunya Centre de vida independent, Utrecht School of the Arts, Stichting Bartiméys, Ecobike, Lifante Vehicles, S.A.. Трајао је 36 месеци, и коштао је 2.979.164 €, од чега је Европска унија доирала 2.039.942 €.

Могућност примене остварених метода побољшања приступачности у Србији

Амстердам има сличну ситуацију као градови у Србији, по томе што нема ни један познатији пројекат у погледу приступачности људи са инвалидитетом, али као много већи туристички град, он је у неку руку, у обавези да испуни одређене критеријуме. Београд би могао да се угледа на начин обезбеђивања приступачности јавним објектима (што је већински испуњено), и објектима културе и осталим туристичким атракцијама. Примена приступачних бродова за рагледање града је врло могућа у Београду, а не захтева велика улагања.

Формирање орагнизације, по угледу на организацију „Cliëntenbelang Amsterdam”, такође је изводљиво, јер не захтева велика новчана улагања, већ само добру вољу људи. Наведена организација је постигла наизглед мале

промене, али имајући у виду да су питању микро пројекти у великом броју, донели су значајне промене које су битно утицале на животе становника Амстердама. Формирањем дежурних служби за интервенције на пољу физичке приступачности, као и социјалне, у виду заједничких радионица, разних скупова и пружању подршке лицима са инвалидитетом или старијим особама, у великој мери би допринело побољшању тренутне ситуације наведених лица.

Референце

<https://en.gvb.nl/reizen/toegankelijk-ov>

<https://www.accessibility.nl/english>

<https://www.accessibility.nl/projecten-en-publicaties/europese-projecten/mobiliteit-en-autonomie>

<https://www.clientenbelangamsterdam.nl/over-ons/missie-en-visie>

<https://www.clientenbelangamsterdam.nl/over-ons/over-ons-werk>

<https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

<https://www.iamsterdam.com/en/plan-your-trip/practical-info/disabled-travellers>

<https://wheelchairtravel.org/amsterdam/>

Списак илустрација

Слика 1. <https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

Слика 2. <https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

Слика 3. <https://wheelchairtravel.org/amsterdam/>

Слика 4. <http://www.hotelamsterdam.org/wheelchair-accessible.html>

Слика 5.: <https://www.iamsterdam.com/en/plan-your-trip/practical-info/disabled-travellers>

Слика 6. <https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

Слика 7. <https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

Слика 8. <https://www.sagetraveling.com/amsterdam-wheelchair-accessible-travel-tips>

Слика 9. <https://www.clientenbelangamsterdam.nl/over-ons/over-ons-werk>

Слика 10. <https://www.accessibility.nl/projecten-en-publicaties/europese-projecten/mobiliteit-en-autonomie>

Иницијативе правременог планирања и уклањања архитектонских баријера

Општина Свилајнац је градско насеље у југоисточном делу централне Србије и број 23.551 становника од којих 2067 су особе са инвалидитетом. Као општина која полаже пуно пажње приликом развоја и напретка у концепту “дизајн за све” и оптимизује свој град према потребама свих становника. Приступачност и једнакост су термини на чијој политици се развија иницијатива о унапређењу. Општина Свилајнац је кандидовала иницијативе које је спровела, и то иницијативу подршке развоју инклузивног образовања, иницијативу за обезбеђивање превоза и домског смештаја у складу са потребама корисника, иницијативу успостављања услуге дневног боравка за децу и младе особе са сметњама у интелектуалном развоју, те иницијативу реконструкције Дома здравља "Свилајнац". Свилајнац је добио награду за активности и иницијативе правременог планирања и уклањања архитектонских баријера.

Кључне речи

укљученост, здравство, туризам, приступачност

Свилајнац је градско насеље у југоисточном делу централне Србије.

Налази се у Поморавском округу, око 100км од Београда, на обалама Велике Мораве и Ресаве.

Број особа са инвалидитетом према врсти проблема

Укупно

- 2067 слух

- 481 вид

-756 ходање/ пењање уз степенице

-1270 памћење/ концентрација

- 357 самосталност

- 301 комуникација

- 202 особе које су пријавиле 3 или више проблема

Општина Свилајнац настоји да сваки становник има поједнаке могућности, стога се ради на изградњи прилазних рампи на свим јавним објектима и мостовима како би се успешно постигла приступачност за особе са инвалидитетом.

2018. Награда за активности и иницијативе правременог планирања и уклањања архитектонских баријера
Награђена иницијатива:
Реконструкција дома здравља

Општи циљ јесте континуирано деловање свих актера на побољшању свеукупног социјалног и економског положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији спровођењем мера и активности усмерених ка уклањању препрека и унапређењу положаја особа са инвалидитетом до њиховог пуног и равноправног учешћа у друштву.

Циљ је да се унапреди:

- приступачност
- физичка/информациона
- партиципација
- једнакост
- запошљавање
- образовање и обука
- социјална заштита
- здравство
- друге активности које доприносе изједначавању могућности особа са инвалидитетом

Спровођење

Дом здравља у Свилајнцу је реконструисан средствима јединице локалне самоуправе и Канцеларије за управљањем јавним улагањима. Представља пример добре праксе ангажовања и сарадње локалних нивоа власти са другим органима као и управљања реконструкцијом објеката јавне намене.

Већина иницијатива и пројеката у погледу унапређења Свилајнца је на нивоу локалне самоуправе. Ово не важи само за реконструкцију дома здравља, и ако је концепт “Дизајн за све” на нивоу Републике Србије и не треба да буде у надлежности локалних самоуправа, већ да се спроводи на нивоу државе. Акционим планом предвиђено је да за период од 10 година буду покренуте бројне иницијативе на републичком нивоу.

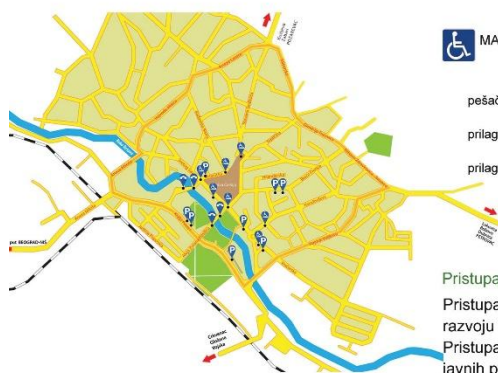
Пројекат

Општина Свилајнац је у 2016. години као главни циљ поставила реконструкцију свих објеката у оквиру комплекса дома здравља у Свилајнцу, чиме би процес реконструкције свих здравствених објеката на територији општине Свилајнац био завршен. Један од циљева реконструкције је било и унапређење приступачности објекта, па је овом реконструкцијом обухваћено уклањање свих архитектонских баријера на објекту. Поред лифта, изграђена је приступна рампа адекватног нагиба којом је омогућен приступ приземном делу објекта, приступачни шалтер на главној картотеци одељења опште праксе као и тоалети приступачни особама са инвалидитетом у приземљу и на првом спрату објекта. Сва врата на ординацијама и просторијама за интервенције су проширена и сви прагови су уклоњени како би био омогућен несметан приступ особама која користе инвалидска колица. Осмишљен је дизајн хоризонталних површина у виду линија-водиља различитих боја, где свака група боја одговара различитом одељењу, а свака нијанса једне боје води до свих просторија једне службе које су на

Слика 1. Унапређење приступачности садржаја особама са посебни потребама

Svilajnac, Srbija

MAPA PRISTUPAČNOSTI kretanje

- pešačka pasarela/ rampa
- prilagođeno parking mesto
- prilagođeni trotoari

Pristupačnost otvorenim javnim prostorima
Pristupačnost prilaza - kod većine otvorenih javnih prostora je u razvoju
Pristupačnost kretanja kroz površinu - kod većine otvorenih javnih prostora je u razvoju
Pristupačnost informacija - izrazito loša
Pristupačnost usluga - izazito loša
Pristupačnost prevoza - nerazvijena

Barcelona, Španija

Pristupačnost otvorenim javnim prostorima
Pristupačnost prilaza - odlična razvijenost otvorenih javnih prostora
Pristupačnost kretanja kroz površinu - odlična razvijenost
Pristupačnost informacija - veoma visok nivo
Pristupačnost usluga - odlična pristupačnost
Pristupačnost prevoza - odlično razvijena

Regularna mapa metro-a u Barceloni

129/156
broj optimizovanih stajališta

Mapa metro-a u Barceloni sa optimizovanim stajalištima

Могућност примене примера добрих пракси у студији случаја општине Свилајнац

Из анализираних примера добре праксе (Барселона и Тулуз) можемо закључити да Свилајнац мора да оптимизује већи број јавних објеката за потребе особа са инвалидитетом. Према угледу на Тулуз, неопходно је спровести нове системе који би у великој мери олакшали коришћење ових простора. И ако је Свилајнац имао добру иницијативу која је чак и спроведена у виду обележавања путања и означавања просторија з апотребе лакшег сналажења, ово не представља решење за све врсте хендикепа. Неопходно је уложити додатна новчана средства за развој све неопходне сигнализације, како аудио, видео, тако и физичке у виду тактилних трака. Пример добре праксе као што је Барселона сведочи готово о потпуној оптимизацији града за потребе апсолутно свих њених грађана и сведочи о граду који је једнак за све. Разумљиво је да су неопходна велика новчана средства за развој града на овом нивоу, али потребно је макар санирати приступачност превоза, као и прилаза и функционалног кретања кроз јавну површину. Ово је решиво увођењем макар неколико транспортних линија реципрочно броју инвалида који живе у Свилајнцу које би покриле бар важне реперне тачке, док прилази објектима морају да се санирају и то не треба да представља проблем локалног нивоа.

Референце

<https://www.noois.rs/dokumenta-publikacije>

<http://svilajnac.rs/e-dokumenti/mape-pristupacnosti-za-osobe-sa-invaliditetom/mape-pristupacnosti-za-osobe-sa-invaliditetom>

<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs>

Списак илустрација

Слика 1. http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

Слика 2. <https://www.danas.rs/drustvo/na-zavidnom-nivou/>

Слика 3. http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

Слика 4. http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

Слика 5. http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

Санација рампи и лифтова

Нови Београд је градско насеље, седиште општине Нови Београд у граду Београду и према попису из 2002. године било је 217.773 становника од тога 10.863 особе са неким од облика инвалидитета. Општина Нови Београд представља добар пример односа града према својим становницима. Кроз бројне пројекте и иницијативе које неретко спроводи настоји да овај део града учини погоднијим за живот особа са инвалидитетом. Неколико пројекта је изведено на тему имплементације лифтова у зградама у којима је то неопходно као и санација постојећих рампи на јавним објектима. Општински центар за бригу о старима, деци и особама са инвалидитетом “Нови Београд” настоји да укључује породице особа са посебним потребама кроз различите пројекте и радионице и на овај начин шири заједницу и подиже свест грађана о неопходности интеграције и учења о једнакости. Веома је важно отворати увек нове путеве сазнања и спознаје како код особа са инвалидитетом тако и код њихових породица и стручњака који са њима раде.

Кључне речи

колаборација, јавни објекти, центри, приступачност

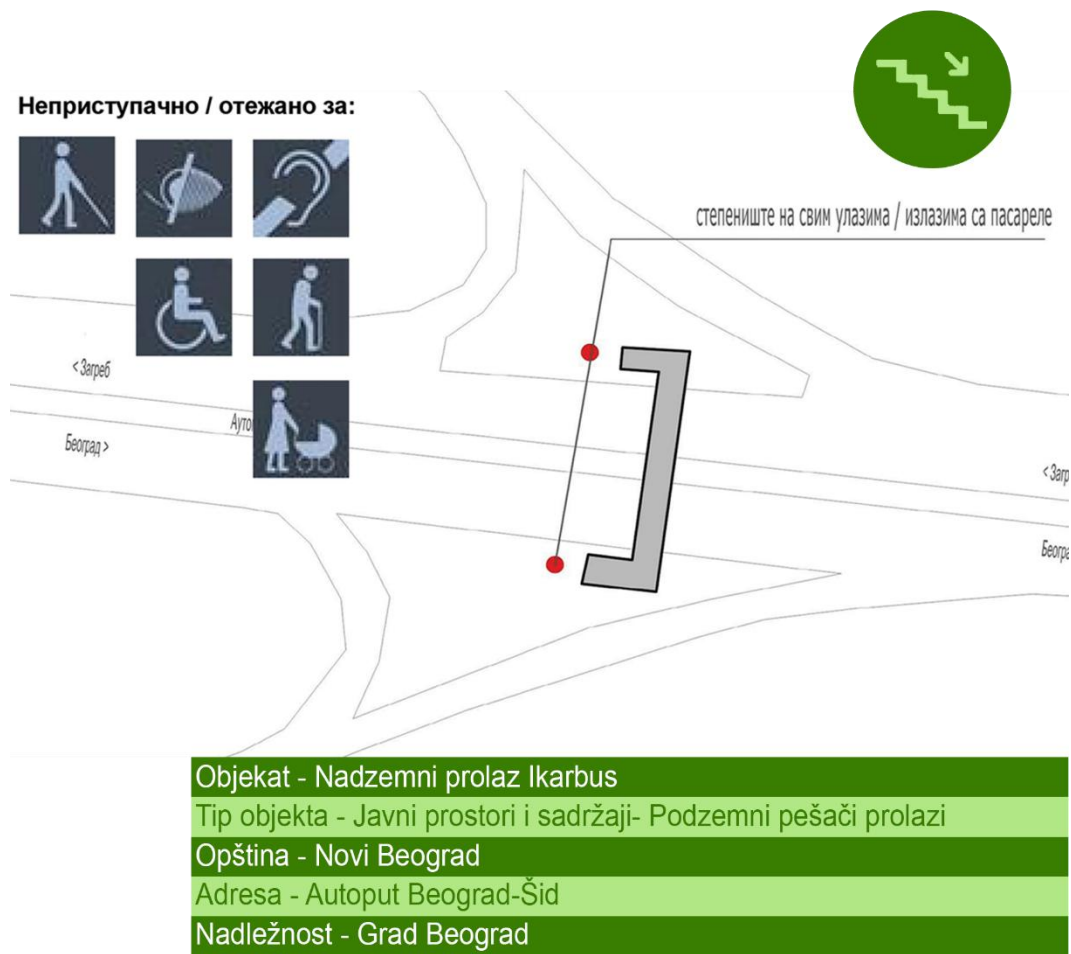
Нови Београд је градско насеље, седиште општине Нови Београд (и једино насеље у тој општини) у граду Београду. Општина Нови Београд је једна од 17 београдских општина. Нови Београд се налази на левој обали Саве.

*Број особа са инвалидитетом према врсти проблема укупно- 10863
слух- 3808
вид- 2549 ходање/ пењање уз стенице
- 6785 памћење/ концентрација
- 1558 самосталност
- 1770 комуникација
- 1010 особе које су пријавиле 3 или више проблема*

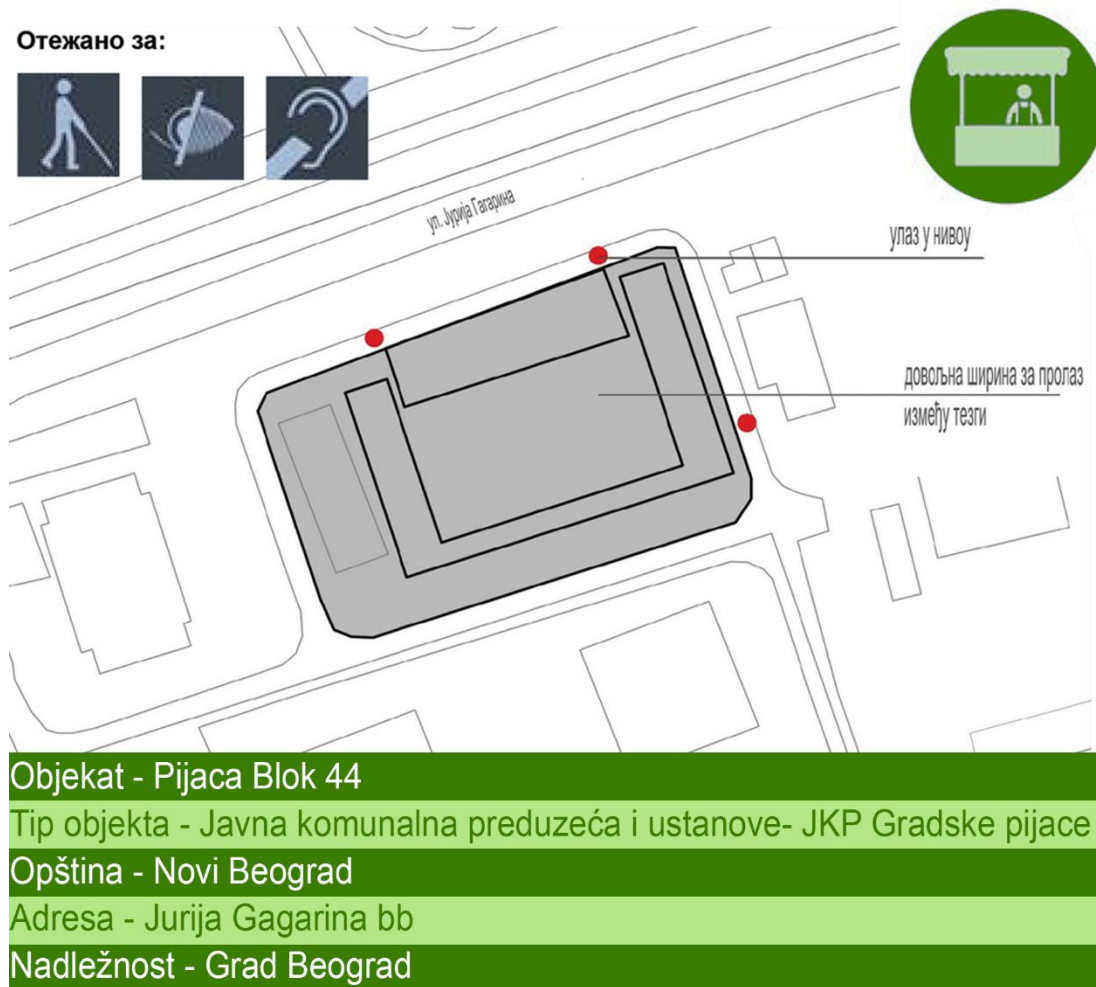
Општина Нови Београд је у јесен 2010. финансирала рампе или лифтове у више објеката на својој територији, укључујући рампу на улазу у Центар за социјални рад, затим на прилазу Десетој гимназији и амбуланти у Лединама. Упркос актуелним прописима, стамбени објекти који су прилагођени особама са инвалидитетом су још увек ретки. Зато је добар пример дала општина Нови Београд, која је, у настојању да олакша живот суграђа - нима, финансирала лифт на улазу у солитер у Париских комуна улици, а урађено је још седам сличних пројеката за зграде у којима живе суграђани који користе колица. Још један од позитивних примера, такође на Новом Београду, јесте постављање рампе на велики стамбено-пословни објекат који има 16 улаза и 14 локала; рампа је постављена тако да омогућава прилаз великом броју поје - диначних објеката. Веома је важно што је рампа урађена према свим важећим прописима, односно, представља пример рампе која поседује све елементе приступачности и безбедне употребе, укључујући: прописан нагиб за кориснике механичких и електромоторних колица; рукохват са две висине и доњом заштитном баријером; подлогу рампе која не ствара клизаву површину при лошим временским условима и одмориште на средини рампе, према стандардима. Рампа је постављена тако да се уклапа у визуелни изглед зграде, не нарушава амбијент и налази се на предњем, чеоном делу зграде, чиме се избегава дискриминаторна пракса да особе које користе колица улазе на задња, споредна или подрумска врата. Школу знаковног језика покренула је и организација „Помоћ породици”. Пројекат „Мала школа знаковног језика – да се боље разумемо“ покренут је уз подршку општине Нови Београд, Центра за развој и локалну економију и Основне школе „Иван Гундулић”. Током јуна 2010. млади су имали прилике да се на овај начин припреме за волонтерски рад са суграђанима који имају оштећен слух.

Слика 1. Реконструисани објекти према потребама особа са посебним потребама

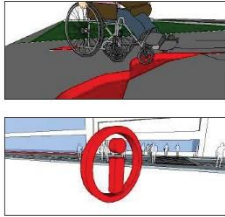
Слика 2. Подземни пешачки пролаз - Пример објекта ком је неопходна оптимизација у великој мери

Слика 3. Градска пијаца

Novi Beograd, Srbija

Procenjena vrednost investicije je do **3.500 €**
Parkovske staze su oštećene, ali bez drugih fizičkih prepreka koje bi ometale pešačku komunikaciju.

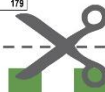
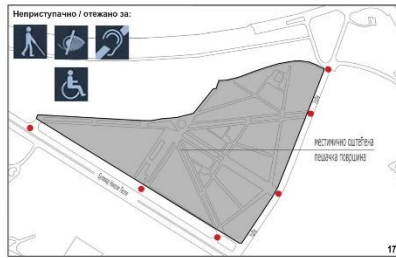
Objekat Park prijateljstva Ušće

Tip objekta Javni prostori i sadržaji - Parkovi

Opština Novi Beograd

Adresa Park prijateljstva Ušće

Nadležnost Grad Beograd

Salzburg, Austrija

sl.4_park ispred
palate Mirabel

sl.5_biciklističke
a staze uz reku
Salzach

sl.6_put ka
dvorcu
Hohensalzburg

Proces povećanja pristupačnosti za osobe sa posebnim potrebama.
Optimizacija prostora kako video i audio signalizacijom, tako i fizičkim elementima za lakše savladavanje prepreka.

sl.7_mapa pristupačnosti javnim površinama

Можућност примене остварених метода побољшања приступачности на општини Нови Београд

У односу на пример добре праксе града Салцбурга, који тежи сталном процесу повећања приступачности и оптимизације, не само јавних површина, већ читавог града за потребе особа са инвалидитетом, можемо пронаћи угледан пример за оптимизацију, а уједно реализацију у виду унапређења парковских површина на општини Нови Београд која поседује велике архитектонске баријере и нема никакав вид сигнализације, како аудио, тако и видео. Процењена вредност израде стаза које су оштећене 3.500 евра. Ово заиста не може представљати недостижну суму за локалну самоуправу, а камоли за читав регион. Пожељно би било имплементирати и остале видове сигнализације како би смо заиста остварили концепт “Дизајн за све” и били на нивоу осталих европских градова.

Референце

<http://www.beoland.com/katalozi/studija-dostupan-grad/>

<http://novibeograd.rs/u-opstinskom-centru-za-brigu-o-starima-deci-i-osobama-sa-invaliditetom-novi-beograd-odrzana-je-radionica-crtanja-fraktala/?lang=lat&fbclid=IwAR0gee8hGwAe4I6sth31rWEPyYponTu7eifD1Q7gxOXcOzH-vTJwPj7rw-l>

Списак илустрација

Слика 1. <http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:648218-Renovirana-tri-objekta-na-Novom-Beogradu-za-decu-stare-i-osobe-sa-invaliditetom>

Слика 2. <http://www.beoland.com/katalozi/studija-dostupan-grad/>

Слика 3. <http://www.beoland.com/katalozi/studija-dostupan-grad/>

Слика 4. Ауторска

План одрживе урбане мобилности

Крушевац је град који се налази у средишњем делу Србије и има 57.600 становника. 2017. Овај град је израдио план одрживе урбане мобилности за период од 2017.- 2030. Године који тежи да град постане доступан за све своје становнике бришући на овај начин разлике и стварајући модул једнакости за све. Омогућава се санирање препрека И послешује унапређење кретња инвалида уз одређене мере. Као један од позитивних примера напретка унапређења јесте воз који саобраћа на територији овог града. У ранијем периоду су у Крушевцу постојали само закошени делови пешачке стазе на појединим пешачким прелазима, који немају све елементе који су прописани сада важећим Правилником. Реконструкцијом тротоара у више саобраћајница у ужем центру града почело се са уградњом тактилних плоча и тактилних поља безбедности. Највише простора за унапређење приступачности је у области јавног превоза, у смислу прилагођавања возила, опремања аутобуских стајалишта и пружања информација, те су акционим плановима у оквиру ПОУМ-а предвиђене и те мере.

Кључне речи

Крушевац је град који се налази у средишњем делу Србије, у долини Западног Поморавља, на реци Расини. Крушевац је центар Расинског округа.

Број особа са инвалидитетом према врсти проблема укупно- 11630

слух- 5084

вид- 3103

ходање/ пењање уз степенице- 6868 памћење/ концентрација- 1989 самосталност

- 1762 комуникација

- 1119 особе које су пријавиле 3 или више проблема

2018. Награда за стратешко промишљање у развоју приступачности Награђена иницијатива: План одрживе урбане мобилности за период 2017–2030. године 2016.

Признање за ентузијазам у развоју приступачности

Једнакост, кретање, доступност, санација

Циљеви

Циљеви унапређења приступачности града Крушевца обухватају:

- унапређење стања инфраструктуре
- подизање свести о значају пешачења
- промена навика учесника у саобраћају
- повећање удела пешачења у укупној расподели путовања
- отклањање архитектонских баријера за кретање особа са инвалидитетом и др.

Спровођење

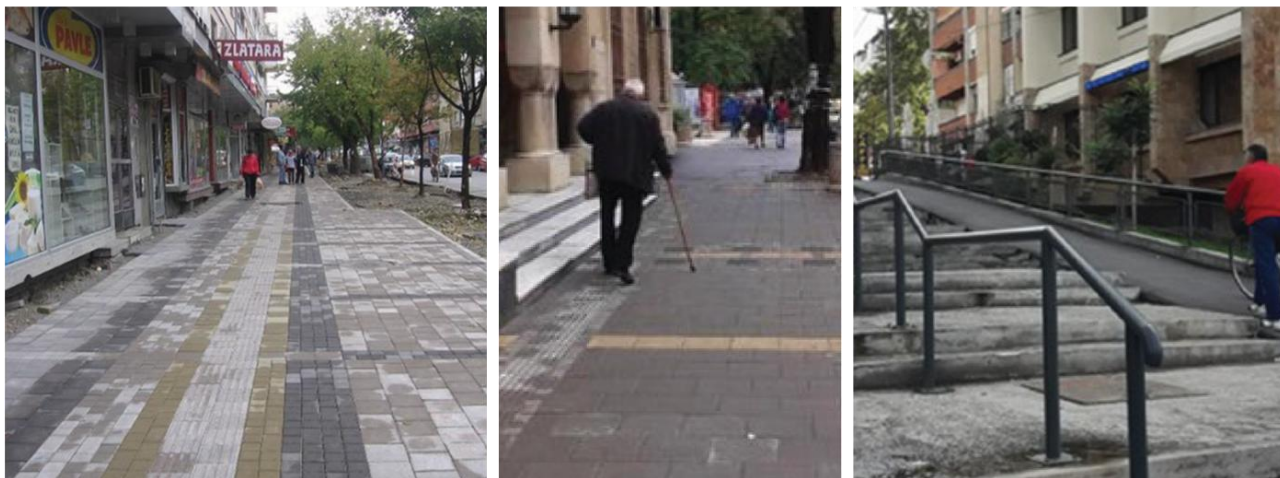
Начин спровођења: унапређење стања постојеће и изградња нове инфраструктуре, као и унапређење знања и повећање свести

Пројекти

ПОУМ града Крушевца

Град Крушевац је 2017. године израдио План одрживе урбане мобилности (ПОУМ) за период 2017–2030. године. ПОУМ представља урбанистичко планирање града и саобраћаја које омогућава да садржаји буду доступни већем броју људи и тиме доприноси брисању разлика и стварању једнаких услова за све грађане и грађане. Циљ је да деца и млади могу лако и безбедно доћи до школе, да се родитељи са децом у колицима крећу без баријера, да се особе са инвалидитетом крећу самостално и да се кретање запослених до радних места и транспорт робе одвијају несметано и брзо. ПОУМ града Крушевца представља резултат заједничког рада локалне самоуправе, представника/ца јавних предузећа, установа и удружења који су препознали одрживу урбану мобилност као битан елемент у даљем развоју локалне заједнице. Посебно поглавље у документу

посвећено је потребама особа са инвалидитетом при учествовању у саобраћају, а акционим плановима су предвиђене мере за отклањање архитектонских баријера, побољшање приступачности, информисаности и подизање свести шире јавности о значају уклањања баријера. У ранијем периоду су у Крушевцу постојали само закошени делови пешачке стазе на појединим пешачким прелазима, који немају све елементе који су прописани сада важећим Правилником. Реконструкцијом тротоара у више саобраћајница у ужем центру града почело се са уградњом тактилних плоча и тактилних поља безбедности. Највише простора за унапређење приступачности је у области јавног превоза, у смислу прилагођавања возила, опремања аутобуских стајалишта и пружања информација, те су акционим плановима у оквиру ПОУМ-а предвиђене и те мере. Поред града, у претходном периоду су иницијативу за повећање приступачности прихватили и грађани/ке и поједини привредници, па су у више јавних објеката и стамбених зграда уграђене приступне рампе.

Слика 1. Тактилне стазе

Мере унапређења кретања инвалида

- уградња тактилних плоча и тактилних поља дуж пешачких коридора
- изградња прелазних рампи
- уградња рампи као елемент приступачности на свим јавних установама
- опремање семафора звучним сигнаlima
- обезбеђивање већег броја паркинг места
- опремање аутобуских стајалишта
- опрема за звучне информације, најава наиласка аутобуса
- оптимизација аутобуса у виду места близу излаза и поседовање рампи
- *воз који саобраћа на територији града Крушевца може се навести као позитиван пример прилагођавања

Приступачност јавним објектима

Приступачност прилаза - вечина јавних објеката има лошу приступачност

Приступачност кретања кроз објекат - отежано кретање или потпуно онемогућено

Приступачност информација - изразито лоша

Приступачност услуга - изазито лоша

Приступачност отвореним јавним просторима

Приступачност прилаза - код вечине отворених јавних простора је у развоју

Приступачност кретања кроз површину - код вечине отворених јавних простора је у развоју

Приступачност информација - изразито лоша

Приступачност услуга - изазито лоша

Kruševac, Srbija

Najviše prostora za unapređenje pristupačnosti je u oblasti javnog prevoza, u smislu prilagođavanja vozila, opremanja autobuskih stajališta i pružanja informacija, te su akcionim planovima u okviru POUM-a predviđene i te mere.

Mere unapređenja:

- opremanje semafora zvučnim signalima
- obezbeđivanje većeg broja parking mesta
- opremanje autobuskih stajališta
- oprema za zvučne informacije, najava nailaska autobusa
- optimizacija autobusa u vidu mesta blizu izlaza i posedovanje rampi

slika_ Voz u Kruševcu optimizovan prema osobama sa posebnim potrebama

*voz koji saobraća na teritoriji grada Kruševca može se navesti kao pozitivan primer prilagođavanja

Helsinki, Finska

BELEZBA SVI

- siguran sistem autobuskog i tramvajskog prevoza
- 90% stanica je već pristupačno
- dizajn stajališta koji je prilagođen svima

vizuelni informacijski sistemi
sigurni pešački prelazi sa zvučnom signalizacijom i taktilnim upozorenjima
regulisano parkiranje

AUTOBUSI I TRAMVAJI: zvučne i vizuelne najave stanica, deo za invalidska kolica, dugmad za hitne pozive, piktogrami koji ukazuju na mesta namenjena osobama sa invalidiretom, pokretne niske rampe

METRO: sve stanice metroa imaju lift do platforme, ne postoji visinska razlika između platformi i vozila, bojama su naznačene sve potencijalne prepreke, osvetljenje na eskalatorima intenzivirano

slika_ Voz u Helsinkiju optimizovan prema osobama sa posebnim potrebama

Могућност примене остварених метода побољшања приступачности у Крушевцу

Анализом примера добре праксе града Хелсинкија, може се закључити да је јавни саобраћај у великој мери оптимизован, да су сви видови транспорта опремљени свом неопходном опремом и свим видовима сигнализације, прилази су добро изведени, стајалишта су приступна са аудио и видео сигнализацијом за лакше сналажење. Овакав пример треба да представља начин за уређење јавног саобраћаја Крушевца који је тренутно на изразито ниском нивоу. И ако иницијатива у виду увођења воза јесте позитиван пример и може се увидети сличност са истим у граду Хелсинкију, не сме се зауставити даље спровођење мера предоченим у ПОУМ-у. ови видови унапређења изискују велика новчана улагања али неопходно их је спровести ако желимо да Крушевац сматрамо градом једнаким за све, јер кретање представља основни вид интеграције међу људима и он не сме бити ометан.

Референце

<http://www.krusevac.rs/component/content/article/6389-poum.html>

http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

<https://krusevacgrad.rs/nova-socijalna-usluga-za-osobe-sa-invaliditetom/>

Списак илустрација

Слика 1. <http://www.krusevac.rs/component/content/article/6389-poum.html>

Слика 2. Ауторска

Крагујевац – јавни објекти свима доступни

Крагујевац је пети град по величини у Србији и центар Шумадијског округа, броји 179.417 становника од којих су 13317 становници са неким обликом инвалидитета 2017. године град добија награду за свеобухватно деловање на развоју приступачности и социјално укључивање особа са инвалидитетом, такође град поседује 250 објеката оптимизованих потребама људи са инвалидитетом. Може се рећи да је Крагујевац један од градова који заиста пуно улаже у лични развој и једнакост, рушење архитектонских баријера и изградњу која одговара потребама свих. Две године за редом је награђиван и у даљем је процесу развоја, не само физичком оптимизацијом већ и развојем веб апликација које додатно поспешују напредак. Циљ организовања служби подршке за особе са инвалидитетом је обезбеђивање независности и подизање нивоа самосталности у свакодневном животу особа са инвалидитетом на нивоу заједнице. На тај начин се спречава институционализација и подиже квалитет живота особа са инвалидитетом и њихових породица. Развијеност социјалних услуга и других видова служби подршке на нивоу заједнице, говори о томе колико заједница препознаје питање људских потреба и права сваког свог члана па тако и особа са инвалидитетом.

Кључне речи

Крагујевац је четврти град по величини у Србији. Налази се у централном делу Србије. Крагујевац је подигнут на обалама реке Лепенице, у котлини између крајњих огранака Рудника, Црног врха и Гледићких планина.

Број особа са инвалидитетом према врсти проблема укупно- 2067 слух- 481 вид- 756 ходање/ пењање уз степенице- 1270 памћење/ концентрација- 357 самосталност- 301 комуникација- 202 особе које су пријавиле 3 или више проблема- 300

У Крагујевцу је 250 јавних објеката прилагођено особама са инвалидитетом, град је већ две године награђиван за свеобухватну приступачност.

Приступачност, једнакост, развој, независност

Циљеви

Локални акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период од 2018. до 2020. године:

- Предвиђа решавање проблема приступачности особа са инвалидитетом.
- Планирана је израда рампи и приступних стаза Центру за социјални рад, Главној пошти, Поштанској штедионици, Народној банци, Полицијској управи, факултетима и другим објектима јавне намене.
- Предвиђена је и изградња тактилних стаза за слепе на фреквентним местима и повећање броја звучних семафора.
- Планирано је "обарање ивичњака" на свим пешачким прелазима у центру града и у насељима где су удружења особа са инвалидитетом, израда прилазних стаза и рампи за стамбене зграде у којима живе особе са инвалидитетом, повећање броја посебних јавних паркиралишта за особе које користе инвалидска колица.
- Наведена је потреба за звучну најаву станица у аутобусима јавног градског превоза и најмање по један нископодни аутобус на свим линијама у граду.

Табела 1. Планови и пројекти за побољшање приступачности

PROJEKAT	PODNOŠILAC	OPŠTINA	OBLASTI INTERVENCIJE	OPERATIVNI CILJEVI	BODOVA	VREDNOST PROJEKTA
Klub za stare i osobe sa invaliditetom	Gerontološki centar	Kragujevac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.2- Zdravstvo i socijalna zaštita	18.75	150000 €
Prihvatište i prihvatna stanica	Gerontološki centar	Kragujevac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.2- Zdravstvo i socijalna zaštita	19.01	26000 €
Podizanje stepena tehničke opremljenosti Sindikata invalidskih preduzeća i organizacija Srbije (SIPOS)	Sindikat invalidskih preduzeća i organizacija Srbije	Kragujevac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2- Zdravstvo i socijalna zaštita	23.75	11900 €
Čitaonica za osobe sa posebnim potrebama	Narodna biblioteka "Vuk Karadžić"	Kragujevac	Kultura , obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita	6.1.1- Obrazovanje i kultura	17.67	6800 €

Пројекти - ИСКРА – Центар за спорт и рекреацију особа са инвалидитетом

Град Крагујевац је добио награду за свеобухватно деловање на развоју приступачности и социјално укључивање особа са инвалидитетом на основу великог броја предочених пројеката и иницијатива. Једна од најзначајнијих је иницијатива изградње Центра за спорт и рекреацију особа са инвалидитетом „Искра“. Објекат је у потпуности прилагођен за рад и боравак особа са инвалидитетом – нема архитектонских баријера, опремљен је индуктивним петљама, ознакама за сналажење у простору на Брајевој азбуци, визуелном и звучном противпожарном сигнализацијом и другим елементима приступачности.

Слика 1,2. Екстеријер центра ИСКРА

Слика 3,4,5. Ентеријер центра ИСКРА

Веб приступачност

Приступачност кроз развој рачунарских апликација помогла је посетиоцима Народног музеја у Крагујевцу да виртуелно сагледају сталну поставку. Посетиоци који због степеница не могу да се попну на спрат музеја имају прилику да у приземљу, користећи услужни рачунар, прегледају сва изложена уметничка дела, да сазнају нешто више о њима и њиховим ауторима и да се „прошетају” кроз све сале користећи компјутерски миш и тастатуру.

Мобилна апликација приступачних објеката и јавних површина намењена особама са инвалидитетом

Представници форума младих са инвалидитетом/ Клуб Дуга. Апликација користи податке из базе приступачности, броји 245 јединица, омогућава брзо и једноставно претраживање у циљу лакшег сналажења, бржег доласка и степена доступности институција, саобраћајне инфраструктуре и јавних површина. Поред постојеће базе корисници могу уносити нове информације, односно мапирају нове објекте.

Приступачност јавном превозу

Крагујевачка градска Агенција за саобраћај специјализованим комби возилом свакодневно превози особе које користе инвалидска помагала. Ова услуга пружа се од 2008 године. Комби који је тада набављен у међувремену је дотрајао, тако да је град са 40.000 евра финансирао куповину новог, савременијег возила.

Приступачност јавним објектима

Приступачност прилаза - вечина јавних објеката има лошу приступачност

Приступачност кретања кроз објекат - отежано кретање или потпуно онемогућено

Приступачност информација - изразито лоша

Приступачност услуга - изазито лоша

Приступачност отвореним јавним просторима

Приступачност прилаза - код вечине отворених јавних простора је у развоју.

Приступачност кретања кроз површину – код већине отворених јавних простора је у развоју.

Приступачност информација - изразито лоша.

Приступачност услуга - изразито лоша.

Спровођење

Kragujevac, Srbija

- Изградом виртуелне презентације Галерије Народног музеја у Крагујевцу и постављање на веб сајт смо директно омогућили особама са различитим типовима инвалидитета активну participацију културном потенцијалу своје средине.
- Више од 13.317 особа са инвалидитетом у њиховом подручју Крагујевца и 10.464 у њиховом градском језгру ће моћи да равноправно participира културном животу своје заједнице.
- Проблем приступачности Галерији Народног музеја је веома компликован, јер се ради о објекту који није приступачан за OSI, а сама Галерија се налази на спрату. Наиме, немогуће је учинити било какву интервенцију (постављање лифтова, хидрауличних платформи и сл.) која би омогућила несметани приступ простору где се уметничке збирке налазе.
- Употребом савремене информационе технологије и виртуелне презентације, омогућили бисмо особама са инвалидитетом да се са својих персоналних рачунара несметано крећу по

Дугорочни план је да овај јединствени спортски објекат, који је осмишљен да

обезбеди најбоље услове за рекреацију и рехабилитацију особа са инвалидитетом, постане регионални параолимпијски центар. Град Крагујевац тежи ка остварењу добро постављених циљева у односу на унапређење средине. По узору на многе европске градове и начин оптимизације истих, Крагујевац се развија по угледу на њих и у ближој будућности може се очекивати његова значајнија оптимизација јер постоји значајна иницијатива која је у складу са нормама и регулативном предвиђеним од стране, како генералног, тако и локалног плана.

Могућност примене остварених метода побољшања приступачности у Крагујевцу

Након анализе доброг примера праксе града Тулуза можемо закључити да оптимизација јавног објекта је извршена за потребе свих врста инвалидитета. Искоришћени су најновији системи који омогућавају несметано коришћење овог простора. Сви пропратни садржаји у виду физичких, визуелних и аудио елемената су доступни уз увођење могућности формирања тура и обиласка уз помоћ различитих видова споразумевања. Ово представља Тулуз као град који посебну пажњу посвећује људима са посебним потребама и пропагира једнакост

за све јер се чак и овај сектор оптимизовао на најбољи могући начин. Ситуација у Србији, конкретно у Крагујевцу, је више него незадовољавајућа. Јавни простори и објекти јавних намена су у потпуности неоптимизовани за потребе особа различитих инвалидитета, без приступних рампи, без лифтова, са прегршт архитектонских баријера. Локална самоуправа није у могућности да овакве просторе реализује складно потребама људи са инвалидитетом или неком врстом хендикепа, док на регионалном нивоу ово питање оптимизације долази као секундарно или терцијарно с обзиром на то да неки од основних проблема још нису решени. Велику иницијативу учинили су млади и реализовали виртуелну апликацију која је у корак са савременим методама. и ако је овај објекат постао доступнији оптимизација не треба да се реализује на виртуелном, већ на реалном нивоу.

Референце

http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2018/11/Brosura_SIPRU_Godisnja_nagrada_za_unapredjenje_pristupacnosti_2017-2018.pdf

<http://www.osi-press.com/tag/kragujevac/>

<http://samostalnizivot-kg.org/>

<https://www.kragujevac.rs/274-1-l>

Списак илустрација

Слика 1. <http://www.infokg.rs/info/delta-predala-gradu-kljuceve-iskre-foto.html>

Слика 2. <http://www.kragujevacke.rs/DRUSTVO/CENTAR-ZA-REHABILITACIJU/>

Слика 3. <http://www.kragujevacke.rs/DRUSTVO/CENTAR-ZA-REHABILITACIJU/>

Слика 4. <http://www.scpark.rs/wp-content/uploads/2017/10/iskra12.jpg>

Слика 5. <http://www.scpark.rs/wp-content/uploads/2017/10/iskra13.jpg>

Слика 6. Ауторска

Табеле

Табела 1. <https://www.kragujevac.rs/lokalna-samouprava/strateski-dokumenti/>

В. Пилот интегрални стратешки пројекти унапређења приступачности на примеру централне зоне Новог Београда – преглед

*Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Мастер академске студије Интегрални урбанизам,
Интегрални пројекат 3 – Интегралне урбане стратегије, 10 ЕСПБ, обавезни предмет
др Ратка Чолић, доцент, др Ксенија Лаловић, ванредни професор, Јована Бугарски, асистент*

Студенти:

*Георгијевић Марина, Додић Ана, Ђукић Милена, Зороњић Ема, Матић Наташа, Миленковић Милан,
Милошевић Сташа, Михаиловић Стефан, Младеновић Милџа, Сарић Ђорђе, Станојевић Валентина,
Стојиљковић Стефан, Томашевић Милица, Томић Ана*

Зашто СОЦКО?

Социјална предузећа су нови концепт пословања који уважава и остварује потребе и интересе читавог друштва, истовремено користећи алатке традиционалног предузетништва, али без усмерености ка профиту. Социјална предузећа се прилично лако могу повезати са локалним контекстом, са јасним циљем да буду од користи тим заједницама, имајући вишеструки ефекат: а) обезбеђивање радне интеграције „тешко запошљивих“ категорија становништва; б) обезбеђивање социјалне инклузије рањивих група; ц) смањивање издатака из националног буџета за систем благостања.

студент_
Милена Ђукић

пројекат_
СоцКО -
град ИТ
предузетништва

Опис главних активности пројекта

0_Одређивање временског оквира за реализацију пројекта

- 1_Организовање студентског тела које ће се бавити промоцијом пракси и прилика за запошљавање за младе
- 2_Испитивање просторних капацитета комплекса објеката Студентског града
- 3_Израда програма уступања неискоришћених пословних простора Спортског центра „11 април“

4_Расписивање конкурса за оснивање социјалног предузећа.

- 5_Повезивање са постојећим програмима подршке социјалном запошљавању у Србији
- 6_Формирање комисије која одлучује о уступању простора и додели финансијских средстава
- 7_Преглед пристиглих пријава
- 8_Потписивање уговора о уступању простора и додели финансијске подршке
- 9_Повезивање са мапираним организацијама из Карака 5 и потписивање уговора о сарадњи и менторском програму

10_Формирање менторске групе

- 11_Рад пријављених група са формираним тимовима за обуку
- 12_Формирање радних група „предузећа“ и додељивање ментора за сваку од поменутих група
- 13_Секторска анализа формираних предузећа и међусекторско повезивање
- 14_Контрола рада нових социјалних предузећа
- 15_Консултативна подршка социјалном предузећу
- 16_Мониторинг и евалуација пројекта

Аспекти кроз које се може посматрати остваривање главног циља

ФИЗИЧКИ: Унапређење приступачности јавних простора и објеката Студентског града, као и активација неискоришћених капацитета Спортског центра „11 април“ као просторног ресурса за

Предуслов за испуњење осталих аспеката

СОЦИЈАЛНИ

Формирање кадра за обуке за различите друштвене и генерацијске групе. Смањење сиромаштва и осигуран бољи квалитет живота кроз побољшане мере запошљавања и образовања.

ЕКОНОМСКИ

Пружање могућности особама са инвалидитетом и другим осетљивим групама да раде, да се трансформишу из незапослене, запостављене групације која је третирана као терет друштва, у радно активну популацију која привређује, остварује приход и омогућава себи и својој околини достојанствен живот.

КУЛТУРНИ

Оснаживање неформалне и друштвено одговорне културне сцене. Препознавање особа са инвалидитетом као интегралног дела корисничке групе приликом креирања културних програма. Програмска подршка креаторима и реализаторима културне политике за развој инклузивних програма.

Важни аспекти за реализацију пројекта.

ЕКОЛОШКИ: Покретање социјалног предузећа у домену екологије и баштованства - урбана рециклажа и баштованство у расаднику испред Дома за старе "Бежанијска коса"

Додатни аспект

Стварање јачих међугенерациских веза

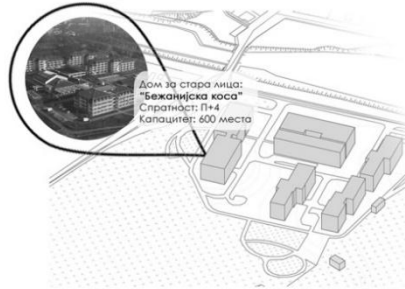
Летњи Јазз Фестивал

Умрежавање старијих и младих лица

ИТ Винтиц

Заједничко активно учешће старијих и младих лица у друштву

Међугенерациска башта и креативна радионица

студент_
Милица Томашевић

пројекат_
**Међугенерациски
jazz**

ЕВРОПСКИ НИВО

Европске асоцијације
директора пружаоца услуга
дугорочне неге за старије - ЕДЕ
Европска социјална мрежа
-ЕЦК

НАЦИОНАЛНИ НИВО

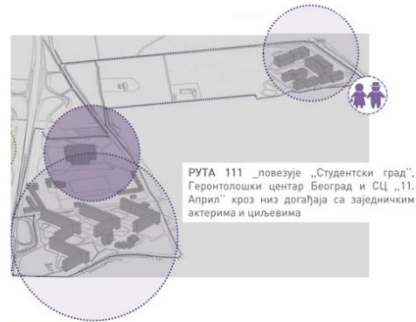
Министарство за рад, запошљавање,
борачко и социјално питања
Министарство здравља
Министарство просвете и спорта
(ОЦ): "Раде Концар",
"Надежда Петровић",
"Маско Фрошаквић",
"Душко Радовић",
"Девета гимназија "Михајло Петровић
Алос",
Министарство културе,
Министарство за државну
управу и локалну самоуправу
НГО: ТИМ за соц. укључивање

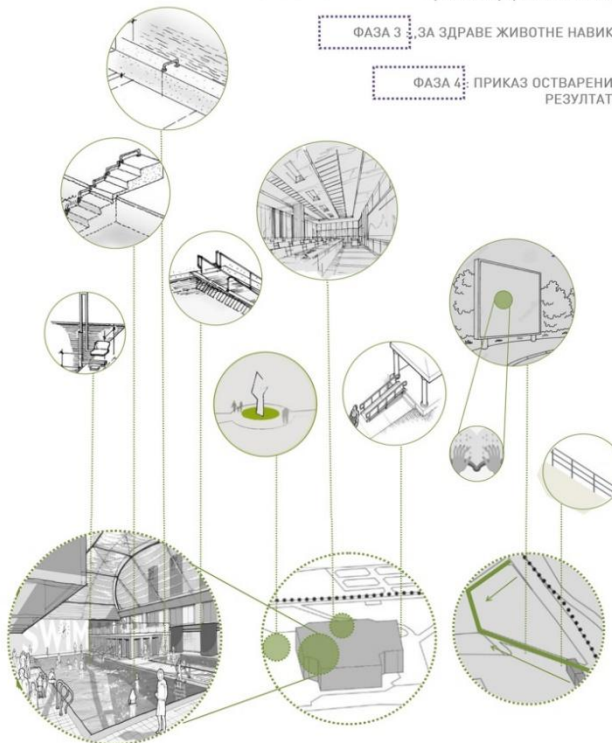
ГРАДСКИ НИВО

Секретаријат за здравство
Секретаријат за социјалну заштиту
Општина Нови Београд
Дом за стара лица "Бежанска каса"
Студентски град - "Студенак"
Фонд за пензијско и инвалидско
осигурање
Градска организација пензионера

- ФАЗА 1 реконструкција базена : „БАЗЕН ЗА СВЕ“
- ФАЗА 2 радионица „ЕКО СВЕСТ“ – прикупљање и креативно управљање отпадом
- ФАЗА 3 ЗА ЗДРАВЕ ЖИВОТНЕ НАВИКЕ“
- ФАЗА 4 ПРИКАЗ ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

студент_
Ема Зороњић

пројекат_
11. за све

Систем приступачног транспорта који повезује три објекта

- Склапање сарадње са Архитектонским факултетом
- Склапање сарадње са удружењем особа са инвалидитетом
- Просторна анализа физичке приступачности локације
- Склапање сарадње са комерцијалним сектором за финансијску подршку пројекта
- Креирање извештаја просторне анализе и предлог решења
- Склапање сарадње са општиним НБГ, ГСП-ом и донатором комерцијалног сектора
- Представљање пројекта свим укљученим стејкхолдерима, у виду изложбе студенских радова

Проналазак предавача и креирање програма рада за све програме обуке

Обезбеђивање простора у оквиру Студенског града за обуку и потребну опрему

Склапање сарадње са Центром за студенте са инвалидитетом и укључивање студената са инвалидитетом у све радне групе обуке

Спровођење програма обуке за креирање сајта и апликације „Умрежавање без препрека“

Спровођење програма обуке за управљање базом података на сајту и апликацији

Спровођење програма обуке за маркетинг и организацију догађаја

Сертификација студената који су прошли кроз обуку

Склапање сарадње са свим стејкхолдерима који организују инклузивне програме активности на локацији

Рад студената на креирању сајта и апликације

Рад студената на креирању формирању базе података о планираним програмима дешавања на локацији

Догађај презентације продуката рада – сајта и апликације, свим укљученим стејкхолдерима и широј јавности

Креирање онлине платформи са инклузивним програмима активности

Креирање и уређивање страница на друштвеним мрежама

Гостовање у емисијама и представљање продуката рада и програма дешавања у наредних шест месеци

Представљање сајта старим лицима у дому за старе „Божанијаса коса“ у оквиру програма ИТ ридионца

Извештавање о дешавањима у оквиру програма Међугенерациски јазз, СоЦко, 11. Април за све, Старт ап Студенски град

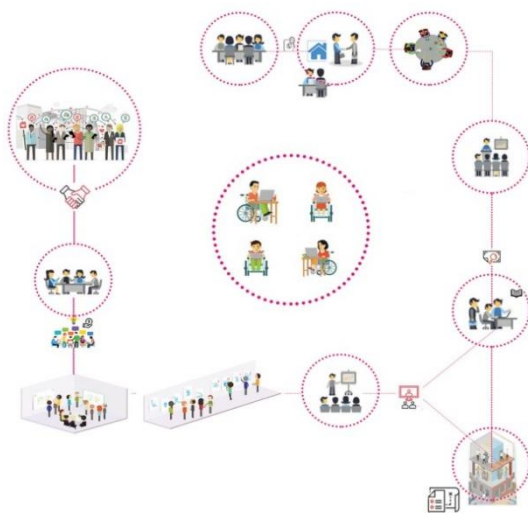
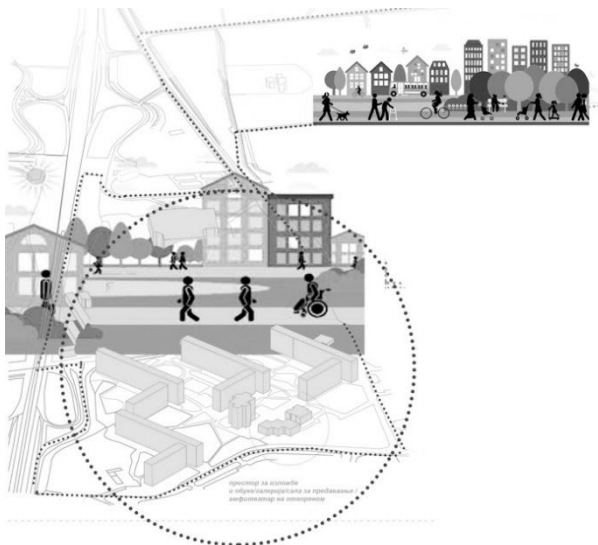
Подизање капацитета студената који живе у Студенском граду, као и студената са хендикепом

Креирање онлине платформи са инклузивним програмима активности

Промоција сајта и апликације „Умрежених простора без граница“

студент_
Ана Томић

пројекат_
Умрежавање без
препрека

адаптирани простори

формирани програми обуке

основана старт-ап

обучени млади

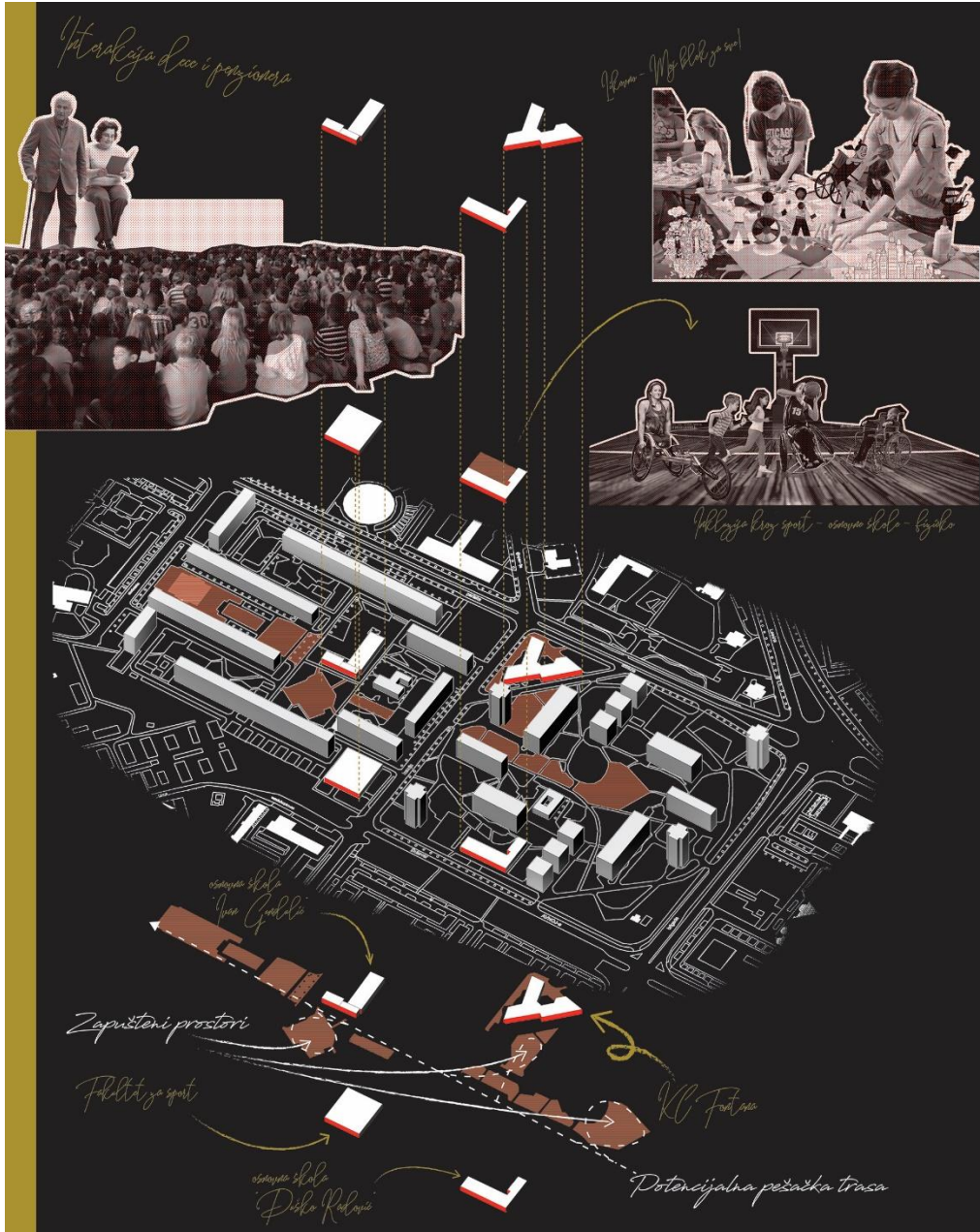

формиран центар за обуке

Општи циљ пројекта Старт ап Студентски град јесте тежња да се подигне ниво свести о важности пуног учешћа рањивих група у економском, друштвеном и културном животу и да се повећа степен интеракције међу људима и физичке приступачности кроз принципе .универзалног дизајн. Стога би сврха пројекта била постизање социјалне инклузије односно побољшање квалитета живота кроз унапређење економске позиције у друштву младих особа са инвалидитетом и обезбеђивање физичке .приступачности. Потребно је указати на важност социјалне инклузије и заједничког превазилажења проблема кроз омогућавање физичке приступачности објектима (Великој галерији Дома културе Студентски град и амфитеатру .(на отвореном. Предвиђено трајање пројекта јесете годину дана у износу од 70 000 динара. Студенти волонтери дају покретачку снагу читавом пројекту, пре свега, кроз формирање нуклеус тима - омладинске организације као подршке оснивању инклузивних старт-ап предузећа односно организације која је задужена за извођење обуке, управљање, и могућност извођења просторних интервенција. Обука би била извођена у адаптираним просторијама Галерије Дома културе Студентског града, а за изложбе би поред галерије био коришћен и амфитеатар на .отвореном.

студент_
**Валентина
Станојевић**

пројекат_
**СТАРТ АП
Студентски град**

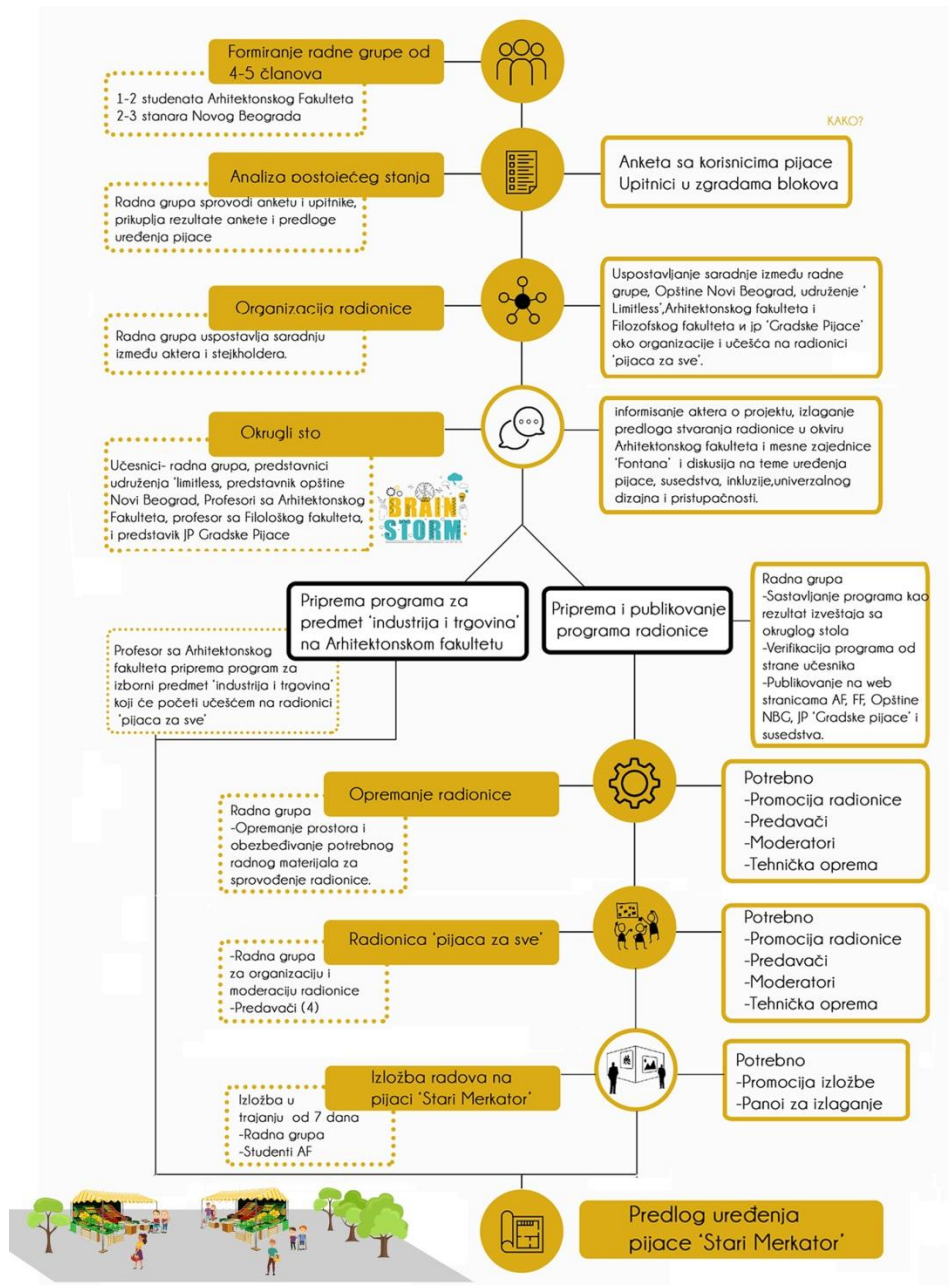

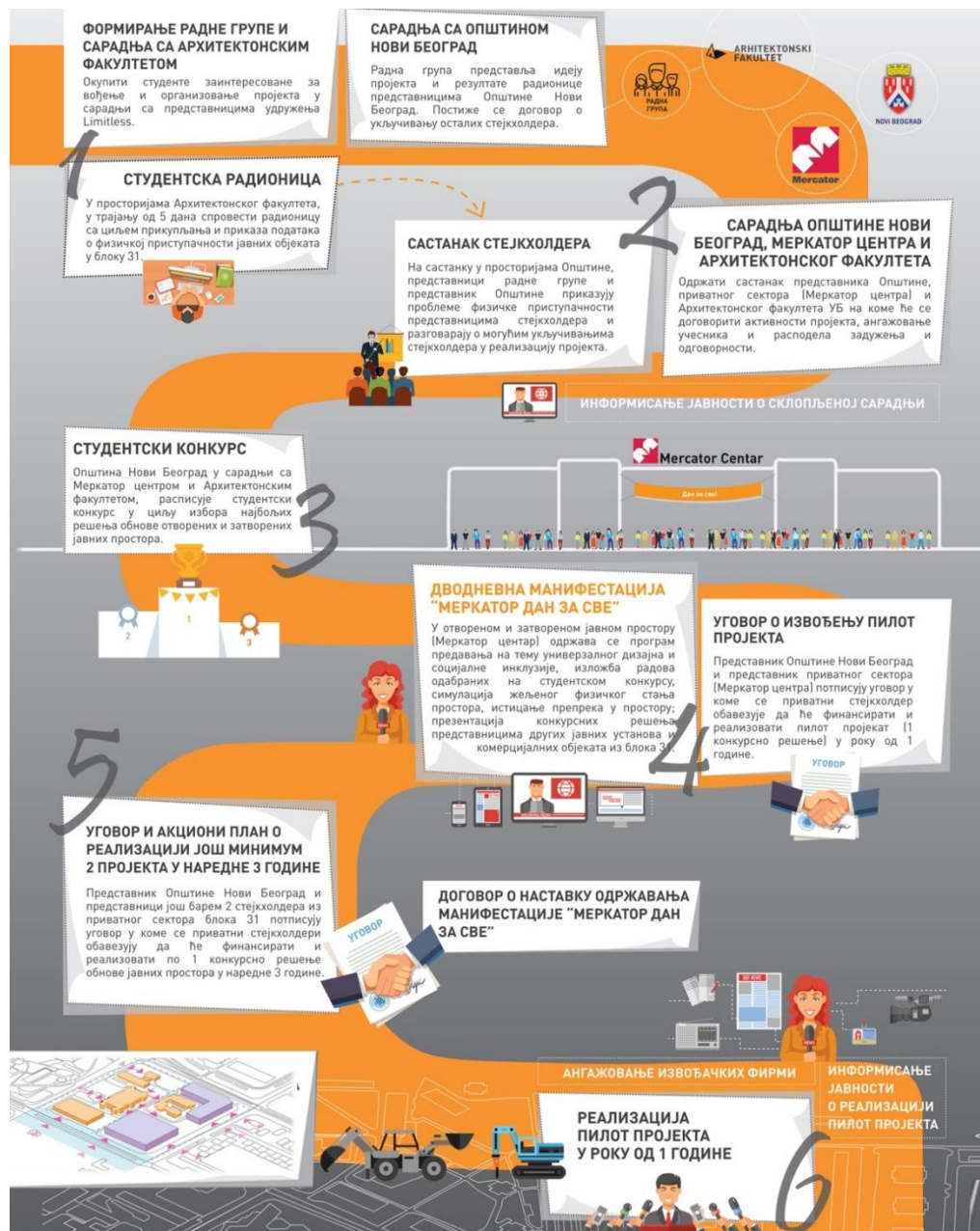
студент_
Миља Младеновић

пројекат_
Фестивал_заједно за
заједницу

СТУДЕНТ_
Сташа Милошевић

ПРОЈЕКАТ_
ПИЈАЦА
– срце заједнице

студент_
Ана Додић

пројекат_
3...2...1 сви у 31!

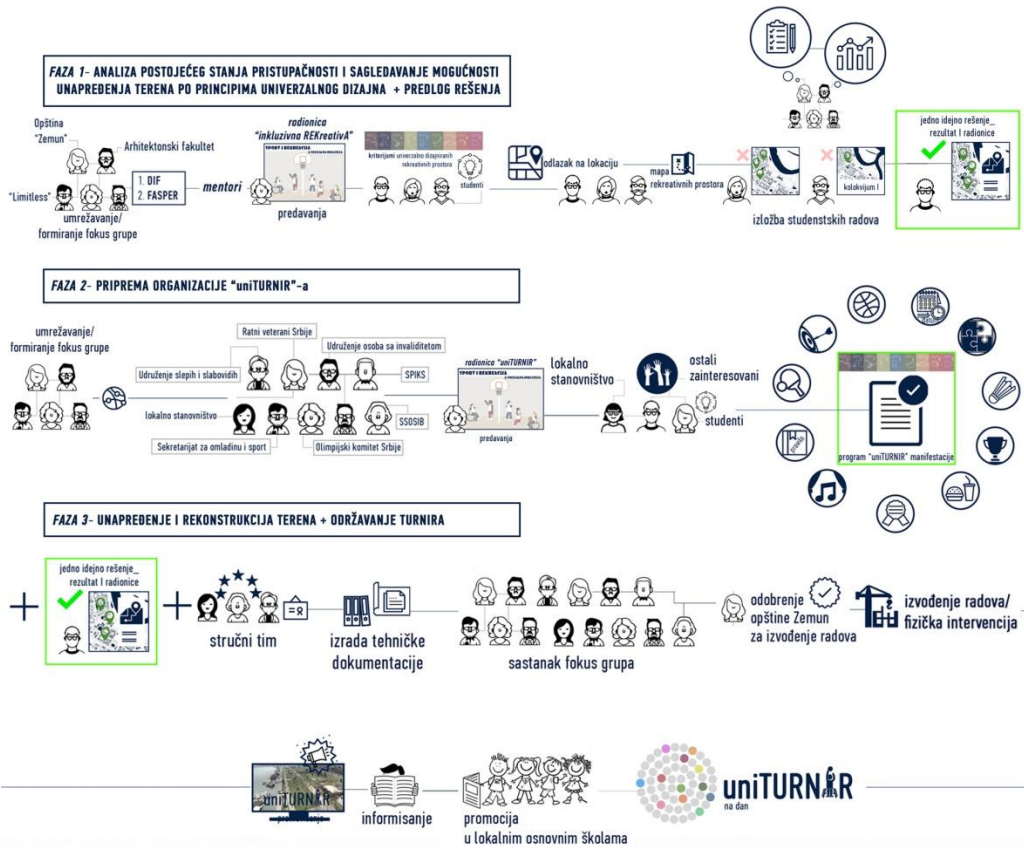
студент_
Милан Миленковић

пројекат_
униТРАСЕ

студент_
Марина Георгијевић

пројекат_
униТУРНИР

УНИ РАДИОНИЦА

УНИ

МИЛИМЕТАР

* физичка доступност образовним објектима и програмима који се налазе уз руту у дужини од једног километра.

ЗАСТУПЉЕНИ НА ЛОКАЦИЈИ

ОБРАЗОВНЕ
ИНСТИТУЦИЈЕ

- ① УНИВЕРЗИТЕТ УНИОН, ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
- ② УНИВЕРЗИТЕТ ДОН НЕЗБИТ (МЕГАТРЕНД)
- ③ ДЕВЕТА ГИМНАЗИЈА
- ④ ГРАФИЧКА ШКОЛА
- ⑤ ОШ НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ
- ⑥ ОШ МАРКО ОРЕШКОВИЋ
- ⑦ ОШ КРАЉ АЛЕКСАНДАР ПРВИ
- ⑧ ОБДАНШТЕ ГЧЕЛИЦА МАЈА
- ⑨ ОБДАНШТЕ СУЏОКРЕТ
- ⑩ ИНСТИТУТ ЗА СТРАНЕ ЈЕЗИКЕ

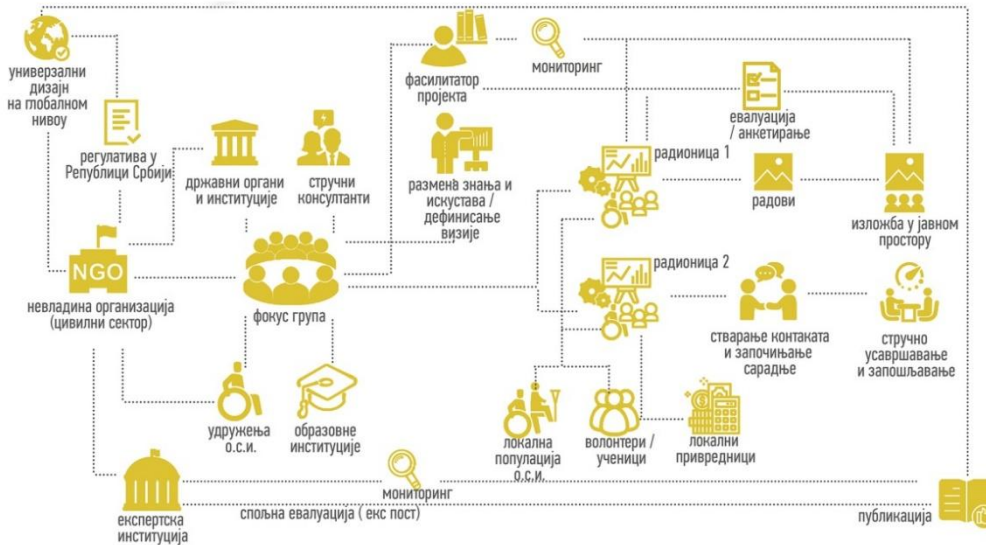
ЈАВНИ И КУЛТУРНИ
ОБЈЕКТИ

- ① НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ
- ② ПАЛАТА ПРАВДЕ, ЧЕТВРТИ СУД
- ③ ДОМ ЗДРАВЉА НОВИ БЕОГРАД
- ④ ПОЗОРНИШТЕ ПИНОКИО

КОМЕРЦИЈАЛНИ
ОБЈЕКТИ

- ① ПИЈАЦА СТАРИ МЕРКАТОР
- ② ХОТЕЛ ЛУГОСЛАВИДА
- ③ УГОСТИТЕЉСКИ ОБЈЕКТИ (СПЛАВОВИ)
- ④ ТРЖНИ ЦЕНТАР БУЛ МИХАИЛА ПУЛИНА
- ⑤ ПОСЛОВНИ ОБЈЕКТИ 1
- ⑥ ПОСЛОВНИ ОБЈЕКТИ 2

студент_
Стефан Михаиловић

пројекат_
униРАДИОНИЦА

студент_
Ђорђе Сарић

пројекат_
униХАБ

